

v|b|z

biblioteka
1000 CVJETOVA

knjiga 108.

glavni urednik:
Drago Glamuzina

don Miguel Ruiz
don Jose Ruiz
Janet Mills
Peti sporazum sa samim sobom

izdavač:
V.B.Z. d.o.o.
10010 Zagreb, Dračevićka 12
tel: 01/6235-419, fax: 01/6235-418
e-mail: info@vbz.hr
www.vbz.hr

za izdavača:
Boško Zatezalo

urednik knjige:
Bruno Šimleša

korektura:
Nela Katić Novačić

grafička priprema:
V.B.Z. studio, Zagreb

tisak:
Cicero d.o.o., Beograd
siječanj 2012.

don Miguel Ruiz don Jose Ruiz **Peti sporazum sa samim sobom**

**Praktični vodič za
ostvarivanje onoga
što uistinu jesmo**

surađnica Janet Mills

s engleskoga prevela:
Radha Rojc-Belčec

v|b|z

ZAGREB

2012.

v|b|z

biblioteka
1000 CVJETOVA

knjiga 108.

naslov izvornika:

**don Miguel Ruiz
don Jose Ruiz
with Janet Mills
THE FIFTH AGREEMENT**

copyright © 2010 by Miguel Angel Ruiz, M.D.,
Jose Luis Ruiz, and Janet Mills
All rights reserved

Copyright © 2012. za hrvatsko izdanje:
V.B.Z. d.o.o.
Zagreb

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 793804.

ISBN: 978-953-304-396-8

Posvećeno svakom čovjeku
koji živi na ovom prekrasnom planetu
i naraštajima koji tek dolaze.

sadržaj:

9	Zahvale
10	Tolteci
11	Uvod
15	PRVI DIO
	Moć simbola
17	01. U početku
	Sve je u programu
25	02. Simboli i sporazumi
	Umijeće ljudskosti
33	03. Priča o vama
	Prvi sporazum sa samim sobom:
	Neka vaša riječ bude bespriječna
41	04. Svaki je um svijet za sebe
	Drugi sporazum sa samim sobom:
	Ništa ne shvaćajte osobno
49	05. Istina ili neistina
	Treći sporazum sa samim sobom:
	Nemojte pretpostavljati
57	06. Moć vjerovanja
	Simbol Djeda Mraza
65	07. Vježba čini majstora
	Četvrti sporazum sa samim sobom:
	Uvijek dajte sve od sebe

Tolteci

Tisućama godina prije Tolteci su u južnom Meksiku bili poznati kao »znalci«. Antropolozi o Toltecima govore kao o narodu ili rasi, ali Tolteci su zapravo bili znanstvenici i umjetnici koji su se posvetili istraživanju i očuvanju duhovnih spoznaja i metoda drevnih naroda. Zajedno su kao učitelji (naguali) i učenici došli u Teotihuacan, drevni grad piramida nedaleko Mexico Cityja, poznat kao mjesto gdje »čovjek postaje Bogom«. Tisućljećima su *naguali* bili prisiljeni prikrivati drevnu mudrost i tajiti svoje postojanje. Zbog europskih osvajanja i sve veće zloupotrebe osobne moći nekih učenika, bilo je prijeko potrebno zaštititi znanje od onih koji nisu bili spremni koristiti ga na mudar način ili koji su ga nenamjerno mogli iskoristiti za osobnu korist.

Na sreću, ezoterično toltečko znanje očuvali su i naraštajima prenosile različite obiteljske loze *naguala*. Iako je stotinama godina ostalo skriveno, drevna su proročanstva prorekla trenutak kad će biti neophodno vratiti se mudrosti Tolteka. Don Miguel Ruiz i don Jose Ruiz (naguali iz loze Orlovskih vitezova) osjetili su nadahnuće da nam povjere moćna učenja Tolteka.

Toltečka mudrost izvire iz istog jedinstva istine, kao i sve ostale svete ezoterične tradicije diljem svijeta. Iako tu nije riječ o religiji, toltečka mudrost poštuje sve duhovne učitelje koji su poučavali na Zemlji. Iako priznaje postojanje duha, ta se mudrost najtočnije može opisati kao način života, u kojemu se ističe dostupnost sreće i ljubavi.

Uvod

don Miguela Ruiza

Knjiga *Četiri sporazuma sa samim sobom*¹ objavljena je prije dosta godina. Ako ste je pročitali, već znate koliko su moćni ti sporazumi. Oni vam mogu preobraziti život raskidajući tisuće ograničavajućih sporazuma koje ste sklopili sa sobom, s drugim ljudima i sa samim životom.

Kad prvi put pročitate *Četiri sporazuma sa samim sobom* oni počinju djelovati na čaroban način. Njihova je čarolija mnogo dalekosežnija od riječi koje čitate. Možete imati osjećaj da već poznajete svaku riječ u toj knjizi. I sami to isto osjećate, ali to možda nikad niste izrazili riječima. Kad prvi put čitate tu knjigu, ona vas poziva da provjerite svoja uvjerenja i vodi vas do krajnjih granica vašeg poimanja svijeta. Počinjete raskidati mnoge ograničavajuće sporazume i prevladavate mnoge izazove, ali tada se pred vama pojavljuju novi. Kad drugi put pročitate tu knjigu, imate osjećaj da čitate posve drugu knjigu, jer su se već pomakle granice vašeg poimanja svijeta. Knjiga vas ponovno odvodi do dublje svijesti o sebi i vi dosežete granicu do koje u tom trenutku možete doći. Kad je pročitate i treći put, ponovno će vam se činiti kao da čitate neku drugu knjigu.

Poput čarolije, jer oni i jesu čarobni, četiri sporazuma vam polagano pomažu da razotkrijete svoje izvorno ja. Uz malo vježbe ta vas četiri jednostavna sporazuma vode do

vaše stvarne, a ne lažne osobnosti, jer upravo nju želite i upoznati: sebe kakvi uistinu jeste.

Načela iz knjige *Četiri sporazuma sa samim sobom* obraćaju se srcu svih ljudskih bića, i mladih i starih. Ona se obraćaju ljudima različitih kultura iz čitavog svijeta – ljudima koji govore različitim jezicima, ljudima čija se religijska i filozofska uvjerenja uvelike razlikuju. Ti su ljudi pohađali različite osnovne i srednje škole te fakultete. Načela iz *Četiri sporazuma sa samim sobom* dopiru do svakog čovjeka, jer su prožeta zdravim razumom.

Sad je vrijeme za još jedan dar, a to je *Peti sporazum sa samim sobom*. *Peti sporazum* nisam uključio u svoju prvu knjigu, jer su u to vrijeme prva četiri bila dovoljno velik izazov. *Peti sporazum* izražava se riječima, dakako, ali njegovo značenje i namjera zalaze onkraj riječi. *Peti se sporazum* u osnovi odnosi na sagledavanje cijele vaše stvarnosti očima istine, *bez pomoći riječi*. Rezultat primjene petog sporazuma potpuno je prihvaćanje sebe kakvi jeste, kao i potpuno prihvaćanje svih ostalih upravo onakvih kakvi jesu. Nagrada za to je vječna sreća.

Prije mnogo godina počeo sam svoje učenike poučavati nekim idejama iz ove knjige, ali sam prestao, jer je izgledalo da nitko ne razumije što sam pokušavao reći. Iako sam svojim učenicima povjerio *Peti sporazum sa samim sobom*, otkrio sam da nitko nije spreman naučiti metode toga sporazuma. Godinama poslije moj je sin, don Jose, počeo ta ista učenja prenositi svojim učenicima, postigavši uspjeh ondje gdje sam ja doživio neuspjeh. Možda je on bio uspješan zato što je apsolutno vjerovao u potrebu da se prenese ta poruka. I sama njegova prisutnost zračila je istinom te stavljala na iskušenje uvjerenja ljudi koji su dolazili na njegova predavanja. On je uvelike promijenio njihove živote.

Don Jose Ruiz od svog je djetinjstva bio moj učenik, sve otkako je progovorio. U ovoj vam knjizi s ponosom

predstavljam svog sina, kao i bit učenja koje već sedam godina zajedno prenosimo ljudima.

Da bi ova poruka bila što osobnija i u skladu s govorom u prvom licu, kao i u ostalim knjigama o toltečkoj mudrosti, odlučili smo *Peti sporazum sa samim sobom* također napisati u prvom licu. U ovoj knjizi čitatelju se obraćamo jednim glasom i iz jednog srca.

Prvi dio **Moć simbola**

01. U početku

Sve je u programu

Od trenutka svog rođenja vi svijetu prenosite poruku. Kakva je to poruka? Vi sami ste poruka! Poruka je prisutnost *anđela*, glasnika beskonačnosti u ljudskom tijelu. Beskonačna, apsolutna moć, samo za vas stvara program i u tom se programu nalazi sve što vam je potrebno da budete ono što jeste. Rađate se, odrastate, razmnožavate se, starite i na kraju se vraćate beskonačnom. Svaka je stanica vašeg tijela svemir za sebe. Inteligentna je, potpuna i programirana da bude onakva kakva jest.

Vi ste programirani da budete *vi*, kakvi god da jeste, a programu nije nimalo važno što *mislite* da jeste. Taj program nije smješten u umu koji razmišlja. Smješten je u tijelu, u onome što nazivamo DNK i vi u početku nagoni slijedite njegovu mudrost. Kao maleno dijete znate što volite, a što ne volite, znate kad vam se nešto sviđa, a kad ne. Prihvaćate ono što volite i pokušavate izbjeći ono što ne volite. Pridržavate se svojih nagona, a oni vas vode sreći, uživanju u životu, igri, ljubavi i ispunjavanju vlastitih potreba. Što se tada događa?

Vaše se tijelo počinje razvijati, um vam počinje sazrijevati i kako biste prenijeli svoju poruku vi se počinjete koristiti simbolima. Kao što jedna ptica razumije druge ptice, a jedna mačka razumije druge mačke, tako i čovjek putem simbolizma razumije druge ljude. Da ste se rodili na otoku, a onda živjeli posve sami, možda bi vam trebalo

I deset godina, ali biste na kraju imenovali sve oko sebe i tim biste se jezikom koristili za prenošenje poruke, makar ona bila upućena samo vama. Zašto biste tako postupali? To je lako shvatiti, a razlog nije u ljudskoj inteligenciji, nego u tome što smo programirani za stvaranje jezika, za izmišljanje vlastitih simbola.

Kao što znate, ljudi u svijetu govore i pišu tisućama različitih jezika. Izmislili su različite vrste simbola kako bi komunicirali ne samo s drugim ljudima, nego i, što je još važnije, sami sa sobom. Simboli mogu biti zvuci koje izgovaramo, pokreti, rukopis ili grafički znakovi. Postoje simboli za predmete, ideje, glazbu i matematiku, ali je uvođenje zvukova prvi korak, koji znači da simbole učimo koristiti za govor.

Ljudi koji su živjeli prije nas već su imali nazive za sve što postoji te su nas oni naučili značenju zvukova. Za jedan predmet su rekli da je *stol*, za drugi *stolac*. Imali su nazive i za stvari koje postoje samo u našoj mašti, kao što su sirene i jednorogi. Svaka riječ koju naučimo simbol je nečeg stvarnog ili zamišljenog, a postoje na tisuće riječi koje trebamo naučiti. Promatramo li djecu od prve do četvrte godine, zapaziti ćemo kako nastoje naučiti čitav niz simbola. Za to je potreban velik trud, kojeg se najčešće ne sjećamo, jer nam um još nije sazrio, ali ponavljanjem i vježbom naposljetku smo naučili govoriti.

Kad naučimo govoriti, ljudi koji brinu o nama uče nas onome što znaju, a to znači da nas programiraju znanjem². Ti ljudi posjeduju veliko znanje, uključujući i sva društvena, religijska i moralna pravila svoje kulture. Privuku nam pažnju, prenesu informaciju i uče nas da budemo slični njima. Učimo kako se trebamo ponašati da budemo

muškarac ili žena u skladu s društvom u kojemu smo se rodili. Učimo kako se ponašati na »ispravan« način u svom društvu i što znači biti »dobar« čovjek.

Zapravo, mi postajemo pripitomljeni isto kao pas, mačka ili bilo koja druga životinja: sustavom nagrade i kazne. Kad napravimo ono što odrasli žele od nas, kažu nam da smo *dobar dječak* ili *dobra djevojčica*, a kad napravimo ono što ne žele, kažu da smo *zločesti*. Katkad nas kažnjavaju iako nismo bili zločesti, a katkad nas nagrađuju i kad nismo bili dobri. Strahujući od kazne i plašeći se da nećemo biti nagrađeni, pokušavamo ugoditi drugima. Pokušavamo biti dobri, jer loši ljudi ne dobivaju nagrade, nego kazne.

U procesu ljudskog pripitomljavanja obitelj i društvo nameću nam svoja pravila i vrijednosti. Nemamo priliku birati svoja uvjerenja. Drugi nam govore što trebamo, a što ne trebamo vjerovati. Ljudi s kojima živimo iznose nam svoja mišljenja: što je dobro, a što loše; što je ispravno, a što pogrešno; što je lijepo, a što ružno. Te se informacije utiskuju u naš um, kao kad skidate informacije s interneta. Mi smo nevini i naivni. *Vjerujemo* u ono što nam govore roditelji i drugi odrasli. *Slažemo* se s njima i informacije pohranjujemo u svom pamćenju. Sve što naučimo sporazumno ulazi u naš um, a sporazumno i ostaje ondje, ali najprije prolazi kroz proces pažnje.

Pažnja je iznimno važna kod ljudi, jer je to onaj dio našeg uma koji nam omogućuje da se usredotočimo na jedan jedini predmet ili misao između čitavog niza mogućnosti. Informacije se iz vanjskog svijeta uz pomoć pažnje prenose u našu nutrinu i obrnuto. Pažnja je kanal kojim ljudi jedni drugima šalju i primaju poruke. Ona je kao most od jednog do drugog uma; taj most aktiviramo zvucima, znakovima, simbolima, dodirima – svakim činom koji privuče našu pažnju. Tako poučavamo i tako učimo. Nikoga ničemu ne

možemo naučiti ako nismo privukli njegovu pažnju. Ništa ne možemo naučiti ako ne obratimo pažnju na to.

Uz pomoć pažnje odrasli nas uče kako simbolima možemo stvarati čitavu stvarnost u svom umu. Kad nas nauče simbolima pomoću zvuka, tada prelaze na abecedu te učimo njihov jezik. Počinje nam se razvijati mašta, naša znatiželja jača i počinjemo postavljati pitanja. Stalno nešto ispitujemo i pitamo. Odasvud prikupljamo informacije. Kad smo u stanju koristiti simbole da bismo razgovarali sami sa sobom, tada možemo biti sigurni da smo konačno ovladali jezikom. Tada učimo *misliti*. Prije toga nismo razmišljali; samo smo oponašali zvukove i koristili simbole za komunikaciju, ali život nam je bio jednostavan dok simbolima nismo počeli pripisivati smisao ili emocije.

Kad simbolima počnemo davati smisao, tada se njima koristimo kako bismo unijeli smisao u sve što nam se događa. Pomoću simbola razmišljamo o stvarnim stvarima, kao i o onima koje nisu stvarne, ali ih mi počinjemo zamišljati kao stvarne, primjerice, lijepo i ružno, mršavo i debelo, pametno i glupo. Možda ste zamijetili da razmišljati možemo samo na jeziku kojim smo ovladali. Godinama sam govorio samo španjolskim jezikom i dugo mi je trebalo da ovladam dovoljno velikim brojem simbola na engleskom da bih na tom jeziku mogao i razmišljati. Nije lako ovladati jezikom, ali u jednom trenutku shvatimo da *razmišljamo* pomoću simbola koje smo naučili.

Kad krenemo u školu, u petoj ili šestoj godini, već razumijemo smisao apstraktnih ideja, kao što su ispravno i pogrešno, pobjednik i gubitnik, savršeno i nesavršeno. U školi učimo čitati i pisati simbole koje već poznajemo, a pisani nam jezik omogućuje da steknemo još veće znanje. I dalje pridajemo smisao sve većem broju simbola, a razmišljanje postaje ne samo nenaporno, nego i automatsko.

Simboli koje smo naučili sami od sebe privlače našu pažnju. Naše nam se znanje obraća i mi slušamo što nam govori. To je *glas znanja*, jer znanje govori kroz naše misli. Često čujemo taj glas koji poprima različite tonalitete; čujemo glas svoje majke, oca, braće i sestara. On nikad ne prestaje govoriti. Taj glas nije stvaran, nego je naša tvorina. No, mi *vjerujemo* da je stvaran, jer ga oživljavamo snagom vjere, što znači da *bez ikakve sumnje* vjerujemo onome što nam glas govori. Tada mišljenja drugih ljudi počinju preuzimati vlast nad našim umom.

Svatko ima mišljenje o nama i ti nam ljudi govore kakvi smo. Dok smo bili posve maleni, nismo znali tko smo. Mogli smo se vidjeti samo u zrcalu, a s vremenom nam drugi ljudi postaju zrcalo. Majka nam govori kakvi smo i mi joj vjerujemo. Njezine se riječi posve razlikuju od onih koje nam upućuje otac ili braća i sestre, ali mi se slažemo i s njima. Ljudi nam govore kako izgledamo, pogotovo dok smo djeca. »Imaš majčine oči i djedov nos.« Mi slušamo mišljenja svoje obitelji, učitelja i starije djece u školi. U tim zrcalima vidimo svoju sliku, slažemo se da smo upravo takvi, a čim se složimo, to mišljenje postaje dio našeg sustava uvjerenja. Malo po malo, ta mišljenja mijenjaju naše ponašanje te mi u svojim mislima oblikujemo vlastitu sliku u skladu s riječima drugih: »Ja sam lijep. Ja nisam lijep. Ja sam pametan. Ja nisam pametan. Ja sam pobjednik. Ja sam gubitnik. Dobar sam u ovome. Loš sam u onome.«

U jednom trenutku nas mišljenja naših roditelja i učitelja, religije i društva, navode da povjerujemo kako moramo imati određene osobine kako bi nas drugi prihvatili. Oni nam govore kakvi bismo *trebali* biti, kako bismo *trebali* izgledati i kako bismo se *trebali* ponašati. Moramo biti *ovakvi*, a ne smijemo biti *onakvi* – a budući da nije prihvatljivo da budemo onakvi kakvi jesmo, počinjemo se pretvarati da smo nešto što nismo. Strah da će nas drugi odbaciti pretvara

se u strah da nismo dovoljno dobri te počinjemo tragati za *savršenstvom*. U svojoj potrazi stvaramo sliku savršenstva, osobine koje želimo imati, ali znamo da ih nemamo te zbog toga ne prihvaćamo sami sebe. Ne sviđamo se sami sebi te razmišljamo: »Pogledaj samo kako si glup, kako si ružan. Gle kako si debeo, kako si nizak, slab i glup.« Tada počinje drama, jer se simboli okreću protiv nas. Više ni ne zamjećujemo da smo simbole počeli koristiti da bismo se odrekli sebe.

Prije procesa pripitomljavanja nije nam stalo kakvi smo ili kako izgledamo. Skloni smo istraživanju, izražavanju svoje kreativnosti, pokušavamo osjetiti zadovoljstvo i izbjeći bol. Kao malena djeca bili smo divlji i slobodni, trčali smo goli, ne osjećajući se nelagodno i ne osuđujući sebe. Govorili smo istinu, jer smo živjeli u istini. Pažnja nam je bila usmjerena na sadašnji trenutak, nismo se plašili budućnosti, niti stidjeli prošlosti. Poslije procesa pripitomljavanja pokušavamo biti dovoljno dobri za sve druge, ali više nismo dovoljno dobri za sebe, jer nikad ne možemo ostvariti vlastitu sliku savršenstva.

Sve se naše normalne ljudske sklonosti gube u procesu pripitomljavanja te počinjemo tragati za onim što smo izgubili. Počinjemo tragati za slobodom, jer više nismo slobodni da budemo ono što uistinu jesmo. Počinjemo tragati za srećom, jer više nismo sretni. Počinjemo tragati za ljepotom, jer više ne vjerujemo da smo lijepi.

I dalje rastemo. U razdoblju adolescencije naše je tijelo programirano da počne lučiti tvari koje nazivamo *hormonima*. Naše fizičko tijelo više nije tijelo djeteta te se više ne uklapamo u život kakvim smo dotad živjeli. Ne želimo slušati roditelje kad nam govore što trebamo, a što ne smijemo raditi. Želimo svoju slobodu. Želimo biti ono što jesmo, ali se toga ujedno i bojimo. Ljudi nam govore: »Više nisi dijete«, ali još nismo ni odrasle osobe pa je to

razdoblje za većinu ljudi vrlo teško. U tinejdžerskoj dobi više nas nitko ne mora pripitomljivati. Već smo naučili osuđivati se, kažnjavati se i nagrađivati u skladu sa sustavom uvjerenja kojeg smo prihvatili te se koristimo istim sustavom kažnjavanja i nagrađivanja. Pripitomljavanje je lakše za ljude u nekim dijelovima svijeta, a teže u nekim drugim, ali općenito, nitko od nas nema priliku izbjeći pripitomljavanje. Baš nitko.

Tijelo nam naposljetku sazrijeva i ponovno se sve mijenja. Ponovno krećemo u potragu, ali sad sve više tragamo za *sobom*. Tragamo za ljubavlju jer smo prihvatili uvjerenje da je ljubav negdje izvan nas. Tragamo za pravdom jer u sustavu uvjerenja koji nam je nametnut nema nikakve pravde. Tragamo za istinom jer vjerujemo samo znanju koje smo pohranili u svom umu. I, dakako, još tragamo za savršenstvom jer sad se slažemo s ostatkom čovječanstva koje smatra da nitko nije savršen.

02. Simboli i sporazumi

Umijeće ljudskosti

Tijekom godina odrastanja sklapamo bezbrojne sporazume sa samima sobom, s društvom i sa svima oko sebe. No, najvažniji sporazumi su oni koje sklapamo sa sobom, razumijevajući simbole koje smo naučili. Ti nam simboli govore u što vjerujemo o sebi. Govore nam tko jesmo i tko nismo, što je moguće, a što nije. Glas znanja nam govori sve što znamo, ali tko nam može reći je li to što znamo istinito?

Pohađajući osnovnu i srednju školu te fakultet usvajamo mnoga znanja, ali što uistinu znamo? Jesmo li ovladali istinom? Ne, ovladali smo jezikom i simbolima, a ti su simboli istiniti samo zato što se *slažemo* da su istiniti, a ne zato što su *uistinu* istiniti. Gdje god da smo se rodili, kojim smo god jezikom naučili govoriti, shvaćamo da se gotovo sveukupno naše znanje zapravo odnosi na sporazume, počevši od simbola koje smo naučili.

Ako smo se rodili u Engleskoj, učimo engleske simbole. Ako smo se rodili u Kini, učimo kineske simbole. No, bez obzira na to jesmo li učili engleski, kineski, španjolski, njemački, ruski ili bilo koji drugi jezik, simboli imaju svoju vrijednost samo zato što im je mi pripisujemo i što se slažemo oko njihovog značenja. Da se ne slažemo, simboli bi bili besmisleni. Riječ *stablo*, primjerice, smislena je ljudima koji govore hrvatski, ali »stablo« ništa ne znači ako ne *vjerujemo* da nešto znači, ako se ne *složimo*. Ta

riječ znači isto i vama i meni, zato se možemo razumjeti. Vi razumijete ono što vam sad govorim, jer se slažemo sa smislom svake riječi koja je programirana u našim umovima. No, to ne znači da se slažemo u potpunosti. Svatko od nas svakoj riječi daje posebno značenje, koje nije isto za svakog.

Usredotočimo li se na to kako nastaje neka riječ, otkrit ćemo da smisao koji joj pridajemo postoji bez ikakva pravog razloga. Mi tek tako kombiniramo riječi. Izmišljamo ih. Ljudi izmišljaju svaki zvuk, svako slovo, svaki simbol. Čujemo zvuk »A« i kažemo: »To je simbol za taj zvuk.« Nacrtamo simbol kako bismo predložili zvuk i tako spajamo simbol i zvuk te im pridajemo značenje. Tako svaka riječ u našem umu ima značenje, ali ne zato što je stvarna ili istinita. To je samo sporazum koji sklapamo sa sobom i sa svim drugim ljudima koji uče iste simbole.

Otputujemo li u zemlju u kojoj ljudi govore drugim jezikom, iznenada ćemo shvatiti važnost i moć sporazuma. *Un árbol es sólo un árbol, el sol es sólo el sol, la tierra es sólo la tierra si estamos de acuerdo. Ein Baum ist nur ein Baum, die Sonne ist nur die Sonne, die erde ist nur die Erde wenn wir uns darauf verstandigt haben. Stablo je samo stablo, sunce je samo sunce, zemlja je samo zemlja, ako se složimo.* Ti simboli nemaju nikakvog značenja u Francuskoj, Rusiji, Turskoj, Švedskoj ili bilo kojem drugom mjestu gdje su sporazumi drukčiji.

Naučimo li engleski i otputujemo u Kinu, čut ćemo ljude kako nešto govore, ali nećemo razumjeti ni jedne riječi. Sve će nam biti besmisleno jer to nisu simboli koje smo naučili. Mnoge će nam stvari biti strane, kao da smo u drugom svijetu. Obiđemo li njihova sveta mjesta, otkrit ćemo da su njihova uvjerenja potpuno drukčija, da su im rituali potpuno drukčiji te da njihova mitologija nema nikakve sličnosti s onim što smo naučili. Njihovu kulturu možemo razumjeti ako naučimo simbole koje koriste,

odnosno ako naučimo njihov jezik. Ali ako naučimo nešto o tom drukčijem načinu života, ako naučimo novu religiju ili filozofiju, to može izazvati sukob s onim što smo naučili prije. Nova se uvjerenja sukobljavaju sa starima, a odmah se javlja i sumnja: »Što je ispravno, a što pogrešno? Je li istinito ono što sam prije naučio? Je li istinito ono što učim sada? Što je istinito?«

Istina je to da je naše sveukupno znanje, apsolutno sve naše znanje, samo simbolično – to su samo riječi koje smo izmislili iz potrebe da shvatimo i izrazimo ono što doživljavamo. Svaka je riječ u našem umu i na ovoj stranici samo simbol, ali svaka riječ ima moć naše vjere, jer mi bez ikakve sumnje *vjerujemo* u njezino značenje. Ljudska bića od simbola grade čitav sustav uvjerenja i čitavu građevinu znanja. Tada koristimo sve što znamo, iako je to znanje samo simbolično, kako bismo opravdali ono u što vjerujemo, kako bismo pokušali najprije objasniti sebi, a onda i svima drugima, način na koji doživljavamo sebe i čitav svemir.

Ako smo svjesni toga, tada ćemo lako shvatiti da su različite mitologije, religije i filozofije svijeta, kao i sva različita uvjerenja i načini razmišljanja, samo sporazumi sa samim sobom i s drugim ljudskim bićima. Te su stvari naše tvorevine, no jesu li istinite? Sve što postoji jest istinito – zemlja je istinita, zvijezde su istinite i čitav je svemir uvijek istinit. No, simboli koje koristimo kako bismo izgradili svoje znanje istiniti su samo zato što mi kažemo da jesu.

* * *

Jedna lijepa biblijska priča prikazuje odnos Boga i ljudi. U toj priči Adam i Bog hodaju svijetom i Bog pita Adama kakva imena želi dati svemu što postoji. Adam daje imena svemu što vidi oko sebe. »Ovo ćemo nazvati *stablom*. Ovo

ćemo nazvati *pticom*. Ovo ćemo nazvati *cvijetom*...» Bog se u svemu složi s Adamom. Priča govori o stvaranju simbola, o stvaranju čitavog jezika koji funkcionira zahvaljujući sporazumu.

To su dvije strane istog novčića: možemo reći da je jedna strana čisti opažaj, ono što Adam zamjećuje, a druga je strana značenje koje Adam pridaje onome što vidi. Postoji objekt opažanja koji je istinit, a postoji i naše tumačenje te istine koje se svodi samo na stajalište. Istina je objektivna i nju nazivamo *znanošću*. Naše je tumačenje te istine subjektivno, a nazivamo ga *umjetnošću*. Znanost i umjetnost, istina i naše tumačenje istine. Stvarna je istina životna tvorevina i ona je apsolutna istina, jer vrijedi za sve. Naše tumačenje istine naša je tvorevina i to je relativna istina, jer postoji samo zahvaljujući sporazumu. Ako smo toga svjesni, možemo početi razumijevati ljudski um.

Svi su ljudi programirani da opažaju istinu, a za to nam nije potreban jezik. No, da bismo *izrazili* istinu, moramo koristiti jezik, a to je izražavanje naša umjetnost. Umjetnost više nije istinita, jer su riječi simboli, a simboli mogu samo predstavljati ili »simbolizirati« istinu. Primjerice, stablo možemo vidjeti čak i ako ne poznajemo njegov simbol. Ako ne poznajemo simbol, vidimo samo predmet. Predmet je stvaran, istinit i mi ga opažamo. Kad ga nazovemo *stablom*, koristimo umjetnost da bismo izrazili stajalište. Svaki list i svaku boju stabla možemo opisati korištenjem većeg broja simbola. Možemo reći da je to stablo veliko, maleno, lijepo, ružno – ali, je li to istina? Nije, stablo je još uvijek ono isto stablo.

Naše tumačenje stabla ovisi o tome kako emocionalno reagiramo na njega, a naša emocionalna reakcija ovisi o simbolima koje koristimo da bismo ga ponovno oživjeli u svojim mislima. Kao što vidite, naše tumačenje stabla nije potpuno istinito. No, naše je tumačenje *odraz* istine,

a taj je odraz ono što nazivamo *ljudskim umom*. Ljudski je um samo virtualna stvarnost. On nije stvaran. Stvarna je samo istina. Istina je istinita za sve, ali virtualna je stvarnost naša osobna tvorevina, naša umjetnost, »istinita« samo za nas.

Svi su ljudi umjetnici. Svaki simbol i svaka riječ djelić su umjetnosti. S mog stajališta, a zahvaljujući našem programiranju, naše je najveće umjetničko djelo korištenje jezika za stvaranje čitave virtualne stvarnosti smještene u našem umu. Virtualna stvarnost koju stvaramo može biti jasan odraz istine, a može biti i potpuno iskrivljena. No, uvijek je umjetnost. Naša tvorevina može biti naš osobni raj, a može biti i naš osobni pakao. Bez obzira na sve, to je umjetnost. No, nema toga što ne možemo učiniti ako smo svjesni što je istina, a što virtualna stvarnost. Istina nam omogućuje da ovladamo sobom, vodi nas do vrlo jednostavnog života, a naše iskrivljavanje istine često nas vodi do nepotrebnih sukoba i patnje. Tu je najvažnija svjesnost.

Ljudska se bića rađaju obdarena svjesnošću. Rađamo se da bismo opažali istinu, ali mi gomilamo znanje i negiramo ono što opažamo. Kao da nastojimo biti nesvjesni i postajemo majstori nesvjesnosti. Riječ je čista magija, a mi učimo koristiti svoju magiju protiv sebe, protiv stvaranja, protiv svoje vlastite vrste. Biti svjestan znači otvoriti oči i sagledati istinu. Kad sagledamo istinu, sve vidimo onakvo kakvo jest, a ne u skladu sa svojim trenutačnim uvjerenjima i željama. Svjesnost otvara vrata milijuna mogućnosti, a ako smo svjesni da smo mi umjetnik vlastitog života, možemo odabrati neke od tih mogućnosti.

Te ideje potječu iz mog osobnog učenja, koje nazivam *toltečkom mudrošću*. Toltek je riječ jezika *náhuatl*, a znači *umjetnik*. S mog stajališta, to što sam Toltek nema nikakve veze ni s jednom filozofijom ili mjestom u svijetu. Biti Toltek jednostavno znači biti umjetnik. Toltek je umjetnik duha;

i mi, kao i umjetnici, volimo ljepotu, a ne volimo ono što nije lijepo. Ako postanemo bolji umjetnici, naša virtualna stvarnost postaje vjerodostojniji odraz istine te svojom umjetnošću možemo stvarati umjetničko djelo – raj.

Prije nekoliko tisuća godina Tolteci su osmislili tri umjetnička majstorstva: *majstorstvo svjesnosti*, *majstorstvo preobrazbe* i *majstorstvo ljubavi*, *namjere* ili *vjere*. Ta su majstorstva podijeljena na tri dijela da bismo ih lakše shvatili, iako su ona zapravo jedna cjelina. Istina je jedinstvena, a ovdje govorimo o istini. Ta nas tri majstorstva oslobađaju patnje i vraćaju našoj istinskoj prirodi – sreći, slobodi i ljubavi.

Tolteci su razumjeli da ćemo stvarati virtualnu stvarnost – sa ili bez svjesnosti. Ako je stvaramo svjesno, tada ćemo uživati u svojoj tvorevini. Bez obzira na to pripomažemo li preobrazbi ili joj se odupiremo, naša se virtualna stvarnost uvijek preobražava. Vježbamo li umijeće preobrazbe, uskoro ćemo pomagati preobrazbi te ćemo svoju čaroliju, umjesto da je koristimo protiv sebe, koristiti za izražavanje svoje sreće i ljubavi. Kad ovladamo ljubavlju, namjerom ili vjerom, ovladat ćemo snom svog života, a kad ovladamo sa sva tri majstorstva, ponovno ćemo doprijeti do svoje božanskosti i sjединiti se s Bogom. To je cilj Tolteka.

Tolteci nisu imali našu današnju tehnologiju. Ništa nisu znali o virtualnoj stvarnosti računala, ali su znali ovladati virtualnom stvarnošću ljudskog uma. Ovladavanje ljudskim umom zahtijeva potpunu kontrolu nad pažnjom – nad načinom na koji tumačimo informacije iz vlastite nutrine i iz vanjskog svijeta i nad načinom na koji reagiramo na njih. Tolteci su znali da je svaki čovjek potpuno sličan Bogu, ali nismo stvorili svijet, već ga stalno iznova stvaramo. Što iznova stvaramo? Ono što opažamo. To je ono što postaje ljudski um.

Ako možete razumjeti što je ljudski um i što on radi, tada možemo početi odvajati stvarnost od virtualne stvarnosti, odnosno čisti opažaj koji je istina, od simbola koji su umjetnost. U ovladavanju sobom najvažnija je svjesnost, a ona počinje sviješću o sebi. Najprije budite svjesni onoga što je stvarno, a onda onoga što je virtualno, odnosno onoga što vjerujemo o stvarnom. Obdareni takvom sviješću mi znamo da možemo mijenjati virtualno tako što mijenjamo ono u što vjerujemo. Ne možemo promijeniti ono što je stvarno jer za to nije važno što vjerujemo.

03. Priča o vama

Prvi sporazum
sa samim sobom:
Neka vaša riječ
bude besprijeckorna

Tisućama godina ljudska su bića pokušavala shvatiti svemir i prirodu, ali prvenstveno *ljudsku* prirodu. Čudesno je promatrati ljudska bića na djelu diljem svijeta, u različitim mjestima i kulturama koje postoje na prekrasnom planetu Zemlji. Ljudi se trude uistinu razumjeti stvarnost, ali najčešće samo imaju mnogo pretpostavki. Mi kao umjetnici iskrivljujemo istinu i smišljamo nevjerojatne teorije; stvaramo filozofije i čudesne religije; izmišljamo priče i praznovjerja o svemu, pa i o sebi. Upravo je to ono najvažnije: *mi stvaramo*.

Ljudi se rađaju obdareni snagom stvaranja i neprestano stvaramo priče riječima koje smo naučili. Svaki se čovjek koristi riječju da bi oblikovao svoje mišljenje i izrazio svoje stajalište. Oko nas se događaju bezbrojne stvari, a ako obratimo pažnju na njih, sve bismo te događaje mogli povezati u priču. Mi stvaramo priču o vlastitom životu, priču o svojoj obitelji, priču o svojoj zajednici, o svojoj zemlji, o čovječanstvu i o čitavom svijetu. Svatko od nas ima priču koju povjerava drugima, poruku koju prenosi sebi i svima oko sebe.

Vi ste programirani da prenesete poruku, a stvaranje te poruke vaša je najveća umjetnost. Koja je to poruka? *Vaš život*. Tom porukom uglavnom stvarate priču za sebe, a onda i priču o svemu što opažate. Vi u svom umu stvarate čitavu virtualnu stvarnost i živite u toj stvarnosti.

Kad razmišljate, razmišljate na svom jeziku. U svojim mislima ponavljate sve simbole koji vam nešto znače. Vi sami sebi predajete poruku, a ta je poruka za vas istinita jer vjerujete da je takva.

Priča o vama obuhvaća sve ono što znate o sebi, a kad to kažem, obraćam se vama kao znanju, kao onome što vjerujete o sebi, a ne *vama* kao ljudskom biću, kao onome što vi *uistinu* jeste. Kao što vidite, postoji razlika između vas i *vas*, jer jedan dio vas je stvaran, a drugi nije. Vi ste kao fizičko ljudsko biće stvarni; *vi* ste istina. Vi kao znanje niste stvarni, nego virtualni. Postojite samo zbog sporazuma koje ste sklopili sa sobom i s drugim ljudima oko sebe. Vi kao znanje izvirete iz simbola koje čujete u svojoj glavi, iz mišljenja ljudi koje volite i ljudi koje ne volite, ljudi koje poznajete, ali najviše ljudi koje nikad nećete upoznati.

Tko govori u vašoj glavi? Vi pretpostavljate da ste to vi sami. No, ako vi govorite, tko onda sluša? U vašoj glavi govorite vi kao znanje i govorite sami sebi što jeste. Onaj koji sluša to ste *vi*, ljudsko biće, ali ono je postojalo davno prije nego što ste stekli bilo kakvo znanje. Postojali ste davno prije nego što ste počeli razumijevati simbole, prije nego što ste naučili govoriti, a kao i svako dijete prije nego što nauči govoriti, i vi ste bili u potpunosti autentični. Niste se pretvarali da ste nešto što niste. I ne znajući, imali ste potpuno povjerenje u sebe. Potpuno ste se voljeli. Prije nego što ste usvojili znanje, bili ste apsolutno slobodni da budete ono što uistinu jeste, jer još niste bili prihvatili mišljenja i priče drugih ljudi.

Um vam je ispunjen znanjem, ali kako se *koristite* tim znanjem? Kako koristite riječ kad trebate opisati sebe? Kad se pogledate u zrcalo, sviđa li vam se ono što vidite ili ne prihvaćate svoje tijelo i koristite simbole kako biste sami sebi pričali laži? Je li *zaista* istina da ste preniski ili

previsoki, predebili ili premršavi? Je li *zaista* istina da niste lijepi? Je li *zaista* istina da niste savršeni upravo takvi kakvi jeste?

Možete li uvidjeti sve prosudbe koje donosite o sebi? Svaka prosudba samo je mišljenje – samo stajalište – a to stajalište nije postojalo kad ste se rodili. Sve što mislite o sebi i sve što vjerujete o sebi postoji samo zato što ste usvojili te ideje. Ta ste mišljenja prihvatili od mame, tate, braće i sestara te od društva. Oni su vas uvjerali kako bi nečije tijelo trebalo izgledati, izražavali su mišljenja o vama, o tome kakvi ste, kakvi niste i kakvi biste *trebali* biti. Prenijeli su vam poruku, a vi ste se složili s njom. Sad mnogo toga mislite o sebi, o tome kakvi jeste, no jesu li ta mišljenja istinita?

Problem zapravo nije u znanju, nego u tome što vjerujete u *iskrivljeno* znanje, a to je ono što nazivamo *lažima*. Što je istina, a što je laž? Što je stvarno, a što virtualno? Možete li uvidjeti razliku ili vjerujete tom glasu u svojoj glavi svaki put kad progovori i iskrivljuje istinu, uvjeravajući vas da stvari uistinu stoje onako kako vi to vjerujete? Je li *zaista* istina da niste dobar čovjek i da nikad nećete biti dovoljno dobri? Je li *zaista* istina da ne zaslužujete biti sretni? Je li *zaista* istina da niste vrijedni ljubavi?

Sjećate li se kad stablo više nije bilo samo stablo? Jednom kad naučite jezik, počinjete tumačiti stablo i prosuđivati ga u skladu s onim što znate. Tada stablo postaje lijepo, ružno, zastrašujuće, prekrasno. Jednako se odnosite i prema sebi. Tumačite sebe i prosuđujete se u skladu sa svim što znate. Tada postajete dobar, loš, kriv, lud, moćan, slab, lijep, ružan čovjek. Vi ste ono što vjerujete da jeste. Tada prvo pitanje glasi: »Što jeste prema vlastitom uvjerenju?«

Ako se poslužite svojom svjesnošću, uvidjet ćete sve što vjerujete i kako proživljavate svoj život. Vašim životom u potpunosti dominira sustav uvjerenja koji ste usvojili.

Ono u što vjerujete stvara priču koju doživljavate. Ono u što vjerujete stvara emocije koje osjećate. Možda uistinu želite povjerovati da vi *jeste* onakvi kakvi vjerujete da jeste, ali ta je slika potpuno lažna. To niste *vi*.

Vaše je stvarno ja jedinstveno, onkraj svega što znate, jer stvarno ja je istina. Vi ste kao čovjek istina. Vaša je fizička prisutnost stvarna. Ono što vjerujete o sebi nije stvarno i nije ni važno, osim ako želite osmisliti bolju priču o sebi. Istina ili laž – kako god bilo, priča koju stvarate umjetničko je djelo. To je lijepa i prekrasna priča, ali ipak samo priča, a približava se istini u onoj mjeri u kojoj se uopće i možete približiti koristeći simbole.

Budući da ste umjetnik, ne postoji ispravan ili pogrešan način stvaranja umjetnosti; može postojati samo ljepota i njezina suprotnost, samo sreća i njezina suprotnost. Vjerujete li da ste umjetnik, tada ponovno sve postaje moguće. Riječi su vaši kistovi, a život platno. Možete naslikati što god želite, možete čak preslikati djelo nekog drugog umjetnika – ali ono što izražavate svojim kistom način je na koji vidite sebe, način na koji sagledavate čitavu stvarnost. Vi slikate svoj život, a kako će slika izgledati ovisi o tome kako se koristite riječju. Kad to shvatite, mogli biste shvatiti i da je riječ moćan instrument stvaranja. Kad taj instrument naučite koristiti na svjestan način, uz pomoć riječi možete stvarati povijest. Kakvu povijest? Povijest svog života, dakako. *Svoju* priču.

Prvi sporazum sa samim sobom: Neka vaša riječ bude besprijeekorna

To nas vodi do prvog i najvažnijeg od četiri sporazuma: *Neka vaša riječ bude besprijeekorna*. Riječ je vaša moć stvaranja, a tu moć možete koristiti na različite načine. Jedan od načina je besprijeekornost, kad riječ stvara prekrasnu priču – vaš

osobni raj na zemlji. Drugi način je zloupotreba riječi, kad riječ uništava sve oko vas i stvara vaš osobni pakao.

Riječ kao simbol posjeduje čaroliju i moć stvaranja, jer u vašoj mašti može reproducirati sliku, ideju, osjećaj ili čitavu priču. Kad čujete riječ *konj*, već samo to u vašim mislima može reproducirati čitavu sliku konja. To je moć simbola. No, simbol može biti još moćniji. Ako izgovorite riječ *Kum*, u vašim mislima se može pojaviti čitav film. To je vaša čarolija, vaša moć stvaranja, koja započinje jednom jedinom riječju.

Možda sad možete razumjeti zašto u Bibliji piše: »U početku bijaše riječ i riječ bijaše s Bogom i riječ bijaše Bog.« Mnoge religije tvrde da u početku ničega nije bilo te da je Bog najprije stvorio glasnika, anđela koji prenosi poruku. Možda razumijete potrebu za nečim što može prenositi informacije s jednog mjesta na drugo. Dakako, pomalo je teško zamisliti prenošenje poruke niotkud prema nikamo, ali to je istodobno vrlo jednostavno. Bog je u samom početku stvorio riječ, a *riječ* je glasnik. Ako je Bog stvorio riječ da prenese poruku, a ako je ta riječ glasnik, tada ste to i vi: glasnik, anđeo.

Riječ postoji zbog sile koju nazivamo *životom*, *namjerom* ili *Bogom*. Riječ *jest* ta sila. Riječ *jest* ta namjera i zato se naša namjera očituje kroz riječ, kojim god jezikom govorili. Riječ je toliko važna u stvaranju svega zbog toga što glasnik počinje prenositi poruku i čitavo se stvaranje pojavljuje niotkud.

Sjećate li se kako su Bog i Adam zajedno šetali razgovarajući? Bog stvara stvarnost, a mi tu stvarnost ponovno stvaramo riječju. Virtualna stvarnost koju stvaramo odraz je stvarnosti, naše tumačenje stvarnosti korištenjem riječi. Ništa ne može postojati bez riječi, jer se riječju koristimo kako bismo stvarali sve što znamo.

Ako ste zamijetili, sve simbole namjerno mijenjam, kako biste uvidjeli da različiti izrazi imaju isto značenje. Simboli se mogu mijenjati, ali smisao je isti u svim različitim tradicijama diljem svijeta. Ako shvatite namjeru *u pozadini* simbola, razumjet ćete što pokušavam reći. Besprijeckornost riječi izuzetno je važna, jer ta riječ ste *vi*, glasnik. Riječ se odnosi na poruku koju prenosite ne bilo kome, nego sebi.

Vi sami sebi pričate priču, no je li ta priča istinita? Ako koristite riječ za stvaranje priče ispunjene samoosudivanjem i samoodbacivanjem, tada riječ koristite protiv sebe i niste besprijeckorni. Kad ste besprijeckorni, nećete sebi reći: »Ja sam star. Ružan sam. Debeo sam. Nisam dovoljno dobar. Nisam dovoljno snažan. Nikad neću uspjeti.« Nećete koristiti svoje znanje protiv sebe, što znači da vaš glas znanja neće koristiti riječ da bi vas prosuđivao, osudio i kaznio. Vaš je um toliko moćan da zamjećuje priču koju stvarate. Ako je ta priča ispunjena samoosudivanjem, tada izazivate unutarnji sukob – pravu noćnu moru.

Vaša sreća ovisi o vama i o tome kako koristite riječ. Ako se razljutite i iskoristite riječ da biste svoj emocionalni otrov uputili drugoj osobi, tada izgleda da riječ koristite protiv druge osobe, ali je zapravo koristite protiv sebe. Taj će vaš postupak izazvati sličnu reakciju te će se druga osoba okrenuti protiv *vas*. Ako nekoga uvrijedite, ta vas osoba može i ozlijediti. Koristite li riječ da biste izazvali sukob u kojemu možete biti ozlijeđeni, dakako da je koristite protiv sebe.

Neka vaša riječ bude besprijeckorna zapravo znači da moć riječi nikad ne koristite protiv *sebe*. Kad je vaša riječ besprijeckorna, nikad nećete izdati sebe. Nikad nećete koristiti riječ da biste ogovarali sebe ili širili emocionalni otrov ogovarajući druge. Ogovaranje je glavni oblik komunikacije u ljudskom društvu, a mi naučimo ogovarati putem

sporazuma. Dok smo djeca, čujemo kako odrasli oko nas ogovaraju i iznose svoja mišljenja o drugima, uključujući i one koje uopće ne poznaju. No, sad ste svjesni da naša mišljenja nisu istinita – ona su samo stajališta.

Zapamtite, vi ste tvorca svoje životne priče. Ako je vaša riječ besprijeckorna, samo zamislite priču koju ćete stvoriti za sebe. Riječ ćete koristiti u smislu istine i ljubavi prema sebi. Riječ ćete koristiti da biste izrazili istinu svakom svojom mišlju, svakim svojim djelom, svakom riječju kojom opisujete sebe i svoj život. Kakav će biti rezultat? Neizmjereno lijep život. Drugim riječima, bit ćete sretni.

Kao što vidite, besprijeckornost riječi mnogo je dalekosežnija nego što izgleda na prvi pogled. Riječ je čista čarolija, a kad usvojite prvi sporazum, u vaš život ulazi čarolija. Vaše namjere i želje lako se ostvaruju, jer nema nikakva otpora, nema straha – postoji samo ljubav. Smireni ste i svoj život stvarate tako da bude slobodan i ispunjen. Već je i taj jedan jedini sporazum dovoljan da vam u potpunosti preobrazi život u vaš osobni raj. Uvijek budite svjesni načina na koji koristite riječ i *neka ta riječ bude besprijeckorna*.

04. Svaki je um svijet za sebe

Drugi sporazum
sa samim sobom:
Ništa ne shvaćajte osobno

Kad smo se rodili, u našem umu nije bilo simbola, ali imali smo mozak i oči te je naš mozak već nazirao slike koje dolaze od svjetlosti. Počeli smo zamjećivati svjetlost, počeli smo se upoznavati s njom i reakcija našeg mozga na svjetlost postala je beskonačna igra slika u našoj mašti i u našem umu. Počeli smo *sanjati*. S toltečkog stajališta, čitav je naš život san, jer je mozak programiran da sanja 24 sata dnevno.

Kad je mozak budan, postoji materijalni okvir koji nas navodi da stvari opažamo na linearan način. Kad mozak spava, tada nema okvira i san se stalno mijenja. Čak i kad je mozak budan, skloni smo sanjariti, a taj se san neprestano mijenja. Mašta je toliko moćna da nas može odvesti na mnoga mjesta. U mašti vidimo stvari koje drugi ne vide. Čujemo ono što drugi ne čuju ili možda i ne čujemo, što ovisi o načinu na koji sanjamo. Mašta oživljuje slike koje vidimo, ali te slike postoje samo u našoj glavi – u snu.

Svjetlost, slike, mašta, snovi... Vi i ovog trenutka sanjate, a to je sasvim lako dokazati. Možda nikad niste zamijetili da vaš um stalno sanja, ali ako se samo na trenutak poslužite maštom, shvatit ćete što vam pokušavam objasniti. Zamislite da se gledate u zrcalu. U zrcalu se nalazi čitav svijet predmeta, ali vi znate da je ono što vidite samo odraz stvarnosti. Izgleda kao da je stvaran, izgleda kao da je istinit, ali nije ni jedno ni drugo. Pokušate li dodirnuti predmete u zrcalu, dodirnut ćete samo staklenu površinu.

Ono što vidite u zrcalu samo je *slika* stvarnosti, odnosno, *virtualna* stvarnost – san. To je isti san koji ljudi sanjaju kad im je mozak budan. Zašto? Zato što je ono što vidite u zrcalu kopija stvarnosti koju stvarate svojim očima i mozgom. To je *slika* svijeta koji gradite u svom umu, a to znači da ta slika samo pokazuje na koji način vaš um doživljava stvarnost. Ono što pas vidi u zrcalu način je na koji pasji mozak zamjećuje stvarnost. Što orao vidi u istom zrcalu način je na koji orlov mozak doživljava stvarnost, što se razlikuje od vašeg doživljaja.

Sad zamislite da ste se zagledali u svoje oči, a ne u zrcalo. Vaše oči opažaju svjetlost koja se odražava od milijuna predmeta unutar vaših očiju. Sunce obasjava čitav svijet i svaki predmet odražava svjetlost. Milijarde svjetlosnih zraka dopiru odasvud, ulaze u vaše oči i projiciraju slike predmeta u njima. Vi mislite da vidite te predmete, ali jedino što *zapravo* vidite jest odražena svjetlost.

Sve što opažate odraz je onoga što je stvarno, kao i odrazi u zrcalu, iako tu postoji jedna važna razlika. Iza zrcala nema ničega, ali iza vaših očiju je mozak koji pokušava unijeti smisao u sve oko sebe. Vaš mozak tumači sve što opažate u skladu sa smislom koji vi pridajete svakom, simbolu, u skladu s ustrojstvom vašeg jezika, kao i u skladu sa svim znanjem koje je programirano u vašem umu. Sve što opažate filtrira se kroz vaš čitav sustav uvjerenja. Kad protumačite sve što opažate koristeći se svim onim u što vjerujete, rezultat je vaš osobni san. Na taj način u svom umu stvarate čitavu virtualnu stvarnost.

Možda uspijevate uvidjeti koliko je ljudima lako iskriviti ono što opažaju. Svjetlost reproducira savršenu sliku onoga što je stvarno, ali mi je iskrivljujemo stvarajući priču od svih onih simbola i mišljenja koje smo naučili. Mi o tome sanjamo u svojoj mašti, a zahvaljujući sporazumu mislimo da je naš san apsolutna istina, iako je stvarna

istina to da je naš san relativna istina, *odraz* istine koji će uvijek biti iskrivljen svim znanjem koje smo pohranili u svoje pamćenje.

Mnogi učitelji govore da je svaki um svijet za sebe i to je istina. Svijet za koji mislimo da ga vidimo izvan sebe zapravo je *u* nama. Taj se svijet sastoji samo od *slika* u našoj mašti. On je *san*. Mi stalno sanjamo i to se zna već stoljećima; to nisu znali samo Tolteci u Meksiku, nego su znali i majstori u Grčkoj, Rimu, Indiji i Egiptu. Ljudi cijelog svijeta su tvrdili: »Život je san.« Pitanje je samo jesmo li toga svjesni.

Ako nismo svjesni da naš um stalno sanja, lako je okrivljavati sve i svakoga u vanjskom svijetu za sva iskrivljenja našeg osobnog sna, za sve zbog čega u životu patimo. Kad postanemo svjesni da živimo u snu kojeg, kao umjetnici, sami stvaramo, napravili smo velik korak u vlastitoj evoluciji jer sad možemo preuzeti odgovornost za svoje stvaranje. Kad shvatimo da naš um uvijek sanja, možemo promijeniti svoj san ako u njemu ne uživamo.

Tko sanja priču vašeg života? Vi sami. Ne sviđa li vam se vaš život, ne sviđa li vam se ono u što vjerujete o sebi, vi ste jedina osoba koja to može promijeniti. To je vaš svijet i vaš san. Ako uživate u svom snu, to je prekrasno. Tada samo nastavite uživati u svakom pojedinom trenutku. Ako je vaš san zapravo noćna mora, ako je ispunjen tragedijom i patnjom, ako ne uživate u onome što ste stvorili, tada je možete promijeniti. Siguran sam da ste svjesni kako na svijetu postoje milijuni knjiga koje su napisali milijuni sanjača različitih stajališta. Vaša je priča isto tako zanimljiva kao i bilo koja od tih knjiga, a zapravo je još zanimljivija, jer se vaša priča stalno mijenja. Način na koji ste sanjali u desetoj godini bio je potpuno drukčiji od načina na koji ste sanjali u petnaestoj ili dvadesetoj, u tridesetoj ili četrdesetoj ili od načina na koji sanjate sad.

Priča koju danas sanjate nije ona ista koju ste sanjali jučer, ili čak i pola sata prije. Svaki put kad pričate o svojoj priči, ona se mijenja ovisno o tome kome je pričate, ovisno o vašem fizičkom i emocionalnom stanju u tom trenutku, ovisno o vašim trenutačnim uvjerenjima. Čak i ako pokušate ispričati istu priču, ona se ipak uvijek mijenja. U jednom ćete trenutku otkriti da je to samo priča. Ona nije stvarnost, nego virtualna stvarnost. Ta priča nije ništa osim sna. Taj je san zajednički svim ljudima, jer svi ljudi sanjaju u isto vrijeme. Zajednički san čovječanstva, *san planeta*, postojao je i prije nego što ste se rodili te ste upravo kroz njega naučili stvarati vlastitu umjetnost – priču o sebi.

Drugi sporazum sa samim sobom: Ništa ne shvaćajte osobno

Iskoristimo moć svoje mašte da bismo zajedno stvarali san, svjesni da je san. Zamislite da ste u golemoj zgradi u kojoj ima na stotine kino dvorana. Osvrnete se da vidite koji se filmovi prikazuju i uočite da jedan film nosi vaše ime. Čudno! Uđete u kino, koje je potpuno prazno, samo jedna osoba sjedi ondje. Nastojeći je ne ometati, vrlo tiho sjednete iza nje, a ona vas čak i ne zamjećuje, jer je svu pažnju posvetila filmu.

Pogledate na ekran i iznenadite se. Prepoznajete svaki lik u filmu – tu su vaša majka, otac, braća i sestre, vaša voljena osoba, vaša djeca i prijatelji. Tada vidite da ste vi sami glavni lik filma! Vi ste zvijezda filma i to je priča o vama. Osoba koja sjedi ispred vas ste također vi, koji gledate sebe u filmu. Dakako, glavni je lik onakav kakvim zamišljate sebe, a takvi su i sporedni likovi, jer vi poznajete priču o sebi. Nakon nekog vremena imate osjećaj da vas obuzima zbunjenost zbog onoga što gledate te odlučite otići u drugu kino dvoranu.

I u tom gledalištu sjedi samo jedna osoba; ni ona vas ne zamjećuje kad sjednete kraj nje. Počnete gledati film, prepoznajući sve likove, ali sad ste vi sporedni lik. To je priča o životu vaše majke i to je vaša majka koja izuzetno usredotočeno gleda film. Tada shvatite da vaša majka nije ona ista osoba kakva je bila u vašem filmu. Ono što ona vjeruje o sebi posve je drukčije u njezinu filmu – tako bi ona željela da je drugi doživljavaju. Vi znate da ta njezina slika nije istinita. Ona samo glumi. No, tada počinjete shvaćati da ona tako doživljava *sebe* i to vas zaprepasti.

Tada zamijetite da vaš lik nije ista osoba kakva je bila u vašem filmu. Pomislite: »Pa to nisam ja«, ali sad možete vidjeti kako vas doživljava vaša majka, što ona vjeruje o vama, a to je sasvim nešto drugo od onoga što vi vjerujete o sebi. Tada zapazite lik svog oca i način na koji ga doživljava vaša majka, koji se potpuno razlikuje od načina na koji ga doživljavate vi. Njegova je slika posve iskrivljena, kao i majčin doživljaj svih ostalih likova. Zapažate na koji način vaša majka doživljava vašu voljenu osobu te se čak malo i naljutite na majku. »Ma kako se samo usuđuje!« Ustanete i izađete iz dvorane.

U sljedećoj kino dvorani prikazuje se priča o vašoj voljenoj osobi. Sad možete vidjeti kako vas ona doživljava, a u njezinom se filmu vaš lik potpuno razlikuje od onoga u vašem filmu, kao i od onoga u majčinom. Vidite kako vaša voljena osoba doživljava vašu djecu, obitelj i prijatelje, a i to kako želi prikazati sebe. Tada odlučite izaći iz te dvorane te odlazite pogledati film svoje djece. Vidite na koji vas način ona doživljavaju, kako doživljavaju baku i djeda te jedva možete povjerovati svojim očima. Poslije toga pogledate filmove svojih braće i sestara te svojih prijatelja, otkrivši da su svi u svojim filmovima iskrivili sve likove.

Pogledavši te filmove, odlučite se vratiti u prvu kino dvoranu, da ponovno pogledate vlastiti film. Promatrate

sebe kako glumite u tom filmu, ali više ne vjerujete ničemu što vidite; više ne vjerujete ni u vlastitu priču, jer vam je jasno da je to samo priča. Sad ste svjesni da nije bilo nikakve koristi od toga što ste čitavog života glumili i shvaćate da vas nitko ne doživljava onako kako biste to željeli. Jasno vam je da drugi ljudi oko vas zapravo uopće ne zamjećuju dramu koja se odvija u vašem filmu. Očito je da je pažnja svakog lika usmjerena na njihov vlastiti film. Ti ljudi čak i ne zamjećuju kad sjednete pokraj njih u kinu! Glumci svu svoju pažnju posvećuju svojoj priči i to je jedina stvarnost u kojoj žive. Njihova im tvorevina toliko potpuno zaokuplja pažnju da ne zamjećuju čak ni *vlastitu* prisutnost – prisutnost osobe koja gleda film.

U tome se trenutku za vas sve mijenja. Više ništa nije isto, jer sad vidite što se zapravo događa. Ljudi žive u svom svijetu, u svom filmu, u svojoj priči. Svu svoju vjeru ulažu u tu priču i ta je priča za njih istinita, ali to je relativna istina, jer ona nije istinita za vas. Sad uviđate da se sva njihova mišljenja o vama zapravo odnose na lik koji živi u njihovom filmu, a ne u vašem. Osoba koju prosuđuju, pridajući joj vaše ime, zapravo je samo lik koji su sami stvorili. Što god ljudi misle o vama zapravo se odnosi na *sliku* koju su stvorili o vama, a to niste vi.

U tom je trenutku jasno da vas ljudi koje najviše volite zapravo ne poznaju te da ni vi njih ne poznajete. Jedino što o njima znate je ono što o njima vjerujete. Poznajete samo sliku koju ste stvorili o njima, a ta slika nema nikakve veze sa stvarnim ljudima. Mislili ste da dobro poznajete svoje roditelje, supružnika, djecu i prijatelje. Činjenica je da nemate pojma što se događa u njihovom svijetu – što misle, što osjećaju, o čemu sanjaju. Još je veće iznenađenje to što ste mislili da poznajete *sebe*. Tada dolazite do zaključka da ne poznajete ni sebe, jer već tako dugo glumite da ste postali majstor pretvarajući se da ste drukčiji nego što jeste.

Obdareni tom svjesnošću shvaćate koliko je smiješno reći: »Moja voljena me ne razumije. Nitko me ne razumije.« Naravno da vas ne razumiju. Ni vi sami sebe ne razumijete. Vaša se osobnost mijenja iz trenutka u trenutak, u skladu s ulogom koju igrate, u skladu sa sporednim likovima u vašoj priči, u skladu s načinom na koji u to vrijeme sanjate. Kod kuće imate određenu osobnost. Na poslu je vaša osobnost posve drukčija. Kad ste sa svojim prijateljicama, ta je osobnost ovakva, a kad ste s prijateljima, onda je onakva. No, vi ste čitavog života pretpostavljali da vas drugi ljudi dobro poznaju, a kad nisu napravili ono što ste očekivali od njih, vi ste to shvatili osobno, razljutili se i iskoristili riječ da biste bez ikakva razloga izazvali velike sukobe i drame.

Sad je lako shvatiti zašto između ljudi postoji toliko sukoba. Svijet je nastanjen milijardama sanjača koji nisu svjesni da svaki čovjek živi u vlastitom svijetu, sanjajući vlastiti san. Sa stajališta glavnog lika, koje je *jedino* stajalište svakog pojedinog sanjača, sve se vrti oko njih. Kad sporedni likovi kažu nešto što se ne slaže s njegovim stajalištem, glavni lik se naljuti i pokušava obraniti svoj položaj. On bi želio da sporedni likovi budu u skladu s njegovim željama, a ako nisu, bit će povrijeđen. *Sve će shvatiti osobno.* Kad ste toga svjesni, možete shvatiti i gdje se krije rješenje, koje je posve jednostavno i logično: *Ništa ne shvaćajte osobno.*

Sad je potpuno jasan smisao drugog sporazuma. Taj vam sporazum pruža zaštitu u odnosima koje imate sa sporednim likovima u svojoj priči. Ne morate se zabrinjavati zbog stajališta drugih ljudi. Jednom kad shvatite da se ništa od onoga što drugi govore ili rade ne odnosi na vas, nije važno tko vas ogovara, tko vas okrivljuje, tko vas odbacuje, a tko se ne slaže s vašim stajalištem. Ogovaranja ne utječu na vas. Ne morate čak nastojati ni obraniti svoje stajalište. Pustite pse neka laju jer će ionako

lajati. Što onda? Ono što ljudi govore ne utječe na vas, jer ste imuni na njihova mišljenja i njihov emocionalni otrov. Zaštićeni ste od grabežljivaca, od onih koji ogovaranjem povređuju druge ljude, od onih koji žele iskoristiti druge da bi povrijedili nekog trećeg.

Ništa ne shvaćajte osobno izvrsna je metoda odnošenja s vlastitom vrstom – čovjeka sa čovjekom. Ona ujedno predstavlja i put do osobne slobode, jer svoj život više ne morate živjeti u skladu s mišljenjima drugih ljudi. To vas uistinu oslobađa! Možete raditi što god hoćete, svjesni da ono što radite nema nikakve veze s drugim ljudima, nego samo s vama. Jedina osoba koja se treba baviti vašom pričom ste *vi sami*. Ta svjesnost mijenja sve. Zapamtite, svjesnost o istini prvi je korak do ispunjavanja svojih potencijala, a upravo to sad radite. Sad se prisjećate istine.

Sad kad ste shvatili tu istinu, sad kad ste svjesni, kako biste više bilo što shvaćali osobno? Kad shvatite da sva ljudska bića žive u vlastitom svijetu, u vlastitom filmu, u vlastitom snu, drugi sporazum predstavlja savršen izraz zdravog razuma: *Ništa ne shvaćajte osobno*.

05. Istina ili neistina

Treći sporazum sa samim sobom: Nemojte pretpostavljati

Stoljećima, pa čak i tisućljećima, ljudi su vjerovali da u ljudskom umu vlada sukob – sukob između dobra i zla. No, to nije istina. Dobro i zlo samo su rezultat sukoba, jer *stvarni* sukob postoji između istine i laži. Možda bismo trebali reći da su *svi* sukobi rezultat laži, jer u istini ne mogu postojati nikakvi sukobi. Istina se ne mora dokazivati – ona postoji vjerovali mi u nju ili ne. Laži postoje samo ako ih mi izmislimo, a preživljavaju samo ako vjerujemo u njih. Laži su samo iskrivljene riječi i predstavljaju iskrivljenje smisla poruke, a to je iskrivljenje u odrazu, u ljudskom umu. Laži nisu stvarne – one su naša tvorevina – no mi im dajemo život i ostvarujemo ih u virtualnoj stvarnosti svog uma.

Dok sam bio tinejdžer, moj mi je djed povjerio tu jednostavnu istinu, ali je trebalo proći dosta godina dok je nisam uistinu shvatio, jer sam uvijek mislio: »Kako bismo mi mogli spoznati istinu?« Istinu sam pokušavao shvatiti pomoću simbola, ali činjenica je da simboli ne mogu ništa reći o istini. Istina je postojala davno prije nego što su ljudi zamislili simbole.

Kao umjetnici, mi uvijek iskrivljujemo istinu simbolima, ali problem nije u tome. Kao što smo već rekli, problem se javlja kad *povjerujemo* u to iskrivljenje, jer neke su laži bezazlene, dok su druge smrtonosne. Razmislimo kako bismo pomoću riječi mogli stvoriti priču, *praznovjerje*, o stolcu. Što znamo o stolcu? Mogli bismo reći da je stolac

napravljen od drveta, metala ili platna, ali samo koristimo simbole da bismo izrazili stajalište. Istina je da mi zapravo ne znamo što je stolac. No, pomoću riječi i svog autoriteta možemo prenijeti poruku sebi i svima oko sebe: »Ovaj je stolac ružan. Mrzim ga.«

Poruka je već iskrivljena, ali to je tek početak. Možemo reći: »To je glup stolac i mislim da bi svatko tko sjedne na njega isto tako mogao postati glup. Mislim da ga moram uništiti, jer ako netko sjedne na njega, a stolac se raspadne, ta će osoba pasti i slomiti kuk. Taj je stolac zao! Donijet ćemo zakon protiv tog stolca, tako da svi znaju kako je opasan. Od sada je zabranjeno približiti se opasnom stolcu!«

Ako prenesemo tu poruku, svatko tko je primi i suglasi se s njom počet će se plašiti opasnog stolca. Uskoro će se neki ljudi toliko bojati toga stolca da će se on početi pojavljivati u njihovim noćnim morama. Postat će opsjednuti opasnim stolcem te će ga, dakako, morati uništiti, prije nego što on uništi njih.

Vidite li što se može postići riječju? Stolac je samo običan predmet. On postoji i to je cijela istina. No, priča koju izmišljamo o stolcu nije istina, nego praznovjerje. Ta je priča iskrivljena poruka, a ta je poruka lažna. Ako ne vjerujemo laži, sve je u redu. Ako povjerujemo toj laži i pokušamo je nametnuti drugima, to dovodi do stvaranja zla. Dakako, ono što mi nazivamo *zlom* ima mnogo razina, ovisno o našoj osobnoj moći. Neki ljudi mogu čitav svijet povesti u velik rat u kojemu će umrijeti milijuni. U svijetu postoje tirani koji okupiraju druge zemlje i uništavaju njezine ljude, jer tirani vjeruju u laži.

Sad nam je lako shvatiti zašto sukob postoji u ljudskom umu – samo u *ljudskom* umu, u virtualnoj stvarnosti, jer ne postoji u ostatku prirode. Postoje milijarde ljudi koji iskrivljuju sve simbole u svojoj glavi i prenose iskrivljene poruke. To je ono što se dogodilo čovječanstvu. Mislim

da se u tome krije odgovor na pitanje zašto postoje ratovi, zašto postoje nepravde i zlostavljanje, zašto u svijetu ljudskih bića postoji san kojeg nazivamo *paklom*. Pakao je samo san ispunjen lažima.

Zapamtite, našim snom upravljaju naša uvjerenja, a ono u što vjerujemo može biti istina, kao što može biti i laž. Istina nas vodi do naše izvornosti, do sreće. Laži nas vode do ograničenja, patnje i tragedije. Tko god vjeruje u istinu, živi u raju. Tko god vjeruje u laži, prije ili poslije će početi živjeti u paklu. Ne moramo umrijeti da bismo otišli u raj ili pakao. Raj je posvuda oko nas, kao i pakao. Raj je stajalište, stanje uma, a tako je i s paklom. Očito je da svakim filmom u našoj glavi upravljaju laži. Ljudska bića stvaraju laži, a onda laži kontroliraju ljude. No, prije ili poslije otkrit će se istina, a laži ne mogu preživjeti njezinu prisutnost.

Stoljećima prije ljudi su vjerovali da je Zemlja ravna ploča. Neki su tvrdili da tu ploču na leđima nose slonovi i to im je pružalo osjećaj sigurnosti. »Sjajno, sad smo sigurni da je Zemlja ravna.« A mi danas znamo da nije ravna! Uvjerenje da je Zemlja ravna ploča smatralo se istinom i u time su se slagali gotovo svi ljudi, ali je li to uvjerenje zbog toga uistinu postalo istinito?

Jedna od najvećih laži koje danas možemo čuti glasi: »Nitko nije savršen.« To je sjajan izgovor za naše ponašanje – i gotovo svi se slažu s tom tvrdnjom, no je li ona istinita? Istina je sasvim suprotna – svako je ljudsko biće na ovom svijetu savršeno, ali tu laž slušamo od ranog djetinjstva i zbog toga ne prihvaćamo sebe, uspoređujući se sa *slikom savršenstva*. Tragamo za savršenstvom, a u svojoj potrazi otkrivamo da je sve u svemiru savršeno, osim ljudi. Sunce je savršeno, zvijezde su savršene, planeti su savršeni, ali kad je riječ o ljudima, nitko nije savršen. Istina je da je sve stvoreno savršeno, uključujući i ljude.

Ako nismo dovoljno svjesni da bismo mogli uvidjeti tu istinu, to je zato što nas je ta laž zaslijepila. Mogli bismo reći: »A što je s fizički hendikepiranim osobama? Jesu li i one savršene?« Prema onome što znate, takve osobe možda nisu savršene, ali je li vaše znanje istina? Tko može reći da *hendikepiranost* ili *bolest* nisu savršene?

Sve je na nama savršeno, uključujući i hendikepiranost i bolest. Osoba s poteškoćama u učenju je savršena. Osoba rođena bez prsta, ruke ili uha je savršena. Bolesna je osoba savršena. Postoji samo savršenstvo, a svjesnost o tome drugi je važan korak u našoj evoluciji. Ako drukčije mislimo, tada nismo svjesni onoga što jesmo. Nije dovoljno reći da smo savršeni. Moramo *vjerovati* da smo savršeni. Vjerujemo li da nismo savršeni, ta će laž privući još više laži da je podrže te će ta skupina laži potisnuti istinu i preuzeti kontrolu nad snom koji stvaramo za sebe. Laži su samo praznovjerja i uvjeravam vas da mi živimo u svijetu ispunjenom praznovjerjem. No, jesmo li toga svjesni?

Samo zamislite kako bi bilo kad biste se sutra ujutro probudili u Europi 14. stoljeća, znajući ono što sad znate, vjerujući ono u što sad vjerujete. Zamislite što bi ti ljudi mislili o vama i kako bi vas odbacivali. Tužili bi vas zato što se svakog dana kupate. Vaša bi uvjerenja ugrožavala njihova. Koliko bi trebalo proći vremena prije nego što bi vas optužili da ste vještac ili vještica? Bacili bi vas na muke i natjerali da priznate te bi vas naposljetku smaknuli zbog straha pred vašim uvjerenjima. Lako možete uvidjeti da je život ljudi u to doba bio prožet praznovjerjem. Gotovo ništa od onoga u što su vjerovali nije bilo istinito, a to uvidate zbog onoga u što vi danas vjerujete. Ali, ti ljudi nisu bili svjesni svog praznovjerja. Za njih je takav način života bio savršeno normalan. Nisu znali za nešto drugo, jer nešto drugo nikad nisu ni naučili.

No, vaša uvjerenja o sebi možda su isto tako ispunjena praznovjerjem kao što su bila uvjerenja tih davnih ljudi. Samo zamislite što bi se dogodilo kad bi ljudi sedam ili osam stoljeća iz budućnosti mogli vidjeti što većina nas danas vjeruje o sebi. Mi se prema vlastitom tijelu još uglavnom odnosimo barbarski, iako ne u tolikoj mjeri kao ljudi otprije 700 godina. Naše nam je tijelo apsolutno vjerno, ali mi ga ne prihvaćamo i zlostavljamo. Odnosimo se prema njemu kao da nam je neprijatelj, iako nam je saveznik. Naše društvo velik naglasak stavlja na privlačnost u skladu s slikama iz medija – na televiziji, u filmovima i modnim časopisima. Vjerujemo li da nismo dovoljno privlačni u usporedbi s tim slikama, tada vjerujemo u laž i koristimo riječ protiv sebe i protiv istine.

Ljudi koji upravljaju medijima govore nam što trebamo vjerovati, kako se trebamo odijevati, što trebamo jesti te manipuliraju ljudima kao lutkama na koncu, što znači – kako god požele. Ako žele da nekoga zamrzimo, tada rašire tračeve, a laži imaju svoju moć. Kad prestanemo biti lutke na koncu, shvaćamo da su našim životom upravljale laži i praznovjerje. Zamislite što bi ljudi iz budućnosti mislili o našim praznovjerjima. Kad bi vjerovali u savršenstvo svega stvorenog, uključujući i svako ljudsko biće, bismo li ih razapeli zbog njihovih uvjerenja?

Što je istina, a što laž? Svjesnost o tome izuzetno je važna jer se istina ne prenosi riječima i znanjem, ali laži se prenose na taj način i postoje milijarde laži. Ljudi vjeruju u mnoštvo laži jer nisu dovoljno svjesni. Zanimaju istinu ili je jednostavno ne uviđaju. U procesu pripitomljavanja skupljamo velike količine znanja, a to je sveukupno znanje slično magli koja nam ne dopušta da otkrijemo istinu, ono što *uistinu jest*. Mi vidimo samo ono što želimo vidjeti i čujemo samo ono što želimo čuti. Naš je sustav uvjerenja sličan zrcalu koje nam pokazuje samo ono u što vjerujemo.

U procesu svog razvoja, dok rastemo kroz život, naučimo toliko laži da čitavo njihovo ustrojstvo postaje vrlo složeno. Mi dodatno pogoršavamo tu situaciju, jer *razmišljamo i vjerujemo* u ono što mislimo. Pretpostavljamo da je ono u što vjerujemo apsolutna istina i nikad ne zastanemo da bismo razmislili kako je naša istina zapravo samo relativna, virtualna istina. Najčešće nije ni blizu stvarnoj istini, ali je najbliže što joj se možemo približiti dok nismo svjesni.

Treći sporazum sa samim sobom: Nemojte pretpostavljati

To nas vodi do trećeg sporazuma: *Nemojte pretpostavljati*. Donošenjem pretpostavki samo prizivate nevolje, jer većina pretpostavki nisu istine, nego laži. Jedna krupna pretpostavka glasi: sve u našoj virtualnoj stvarnosti je istina. No, sad znate da nijedna od virtualnih stvarnosti nije istinita!

Zahvaljujući samoosvještenosti lako možemo uvidjeti sve svoje pretpostavke i shvatiti kako ih olako donosimo. Ljudi imaju vrlo snažnu maštu i mnogo je ideja i priča koje možemo zamisliti. Slušamo simbole u svojoj glavi. Počinjemo zamišljati što drugi ljudi rade, što misle, što govore o nama te u svojoj mašti mnogo toga zamišljamo. Izmišljamo priču koja je istinita samo za nas, ali mi vjerujemo u nju. Jedna pretpostavka vodi drugoj. Donosimo neutemeljene zaključke i svoju priču shvaćamo vrlo osobno. Tada okrivljujemo druge i najčešće počinjemo ogovarati, kako bismo pokušali opravdati svoje pretpostavke. Dakako, iskrivljena poruka ogovaranjem postaje još iskrivljenija.

Kad nešto pretpostavljamo, a onda to shvaćamo osobno, to je početak pakla na ovom svijetu. Na tome se temelje gotovo svi naši sukobi. Lako je razumjeti zašto je tako. Pretpostavke su samo laži koje govorimo sebi. One

izazivaju velike probleme, a zapravo nepotrebno, jer mi ne znamo jesu li te pretpostavke istinite ili nisu. Kad nešto pretpostavljamo, samo stvaramo probleme tamo gdje ih nema. Ako se u tuđoj priči događa nešto dramatično, što onda? To nije vaša priča, nego nečija tuđa.

Budite svjesni da je gotovo sve što sebi govorite pretpostavka. Ako ste roditelj, znate kako je lako nešto pretpostavljati o svojoj djeci. Ponoć je, a vaša se kćer još nije vratila kući. Otišla je na ples i mislili ste da će se prije vratiti. Počinjete zamišljati najgore. Počinjete pretpostavljati: »A što ako joj se nešto dogodilo? Možda bih trebao nazvati policiju.« Mnogo toga možete zamisliti te u svojoj glavi stvarate čitav niz dramatičnih mogućnosti. Desetak minuta poslije vaša se kćer nasmijana vraća kući. Pokazala se istina i sve su laži pale u vodu, a vi shvaćate da ste se samo uzalud mučili. *Nemojte pretpostavljati*.

Kad ništa ne shvaćate osobno, to vam pruža zaštitu u odnosima s drugim ljudima, a kad ne donosite pretpostavke, to vam pruža zaštitu u odnosima sa sobom, sa svojim glasom znanja, odnosno s *razmišljanjem*. Donošenje pretpostavki povezano je s razmišljanjem. Mi previše razmišljamo, a razmišljanje nas vodi pretpostavkama. Ako samo pomislite: »A što kad bi...?«, to u vašem životu može izazvati pravu katastrofu. Svaki čovjek može puno razmišljati, a razmišljanje donosi strah. Mi nemamo kontrolu nad svim mislima i nad svim simbolima koje iskrivljujemo u svojim mislima. Samo kad bismo prestali razmišljati, više ništa ne bismo pokušavali objasniti sami sebi, a to bi nas spriječilo u donošenju pretpostavki.

Ljudi osjećaju potrebu da sve objasne i opravdaju. Osjećamo potrebu za znanjem te pretpostavljamo kako bismo ispunili svoju potrebu za *znanjem*. Nije nam važno je li znanje istinito ili nije. Mi apsolutno vjerujemo u ono u što vjerujemo, bila ta uvjerenja istinita ili lažna, te ne

prestajemo vjerovati, jer nam znanje pruža osjećaj sigurnosti. Mnogo je toga što um ne može objasniti. Mnogo je pitanja na koje treba dati odgovor. No, umjesto da postavljamo pitanja kad nešto ne znamo, mi počinjemo donositi različite pretpostavke. Samo kad bismo postavili pitanje, ne bismo morali pretpostavljati. Uvijek je bolje postaviti dodatna pitanja da nam bude jasno.

Ne donosimo li pretpostavke, pažnju možemo usmjeriti na istinu, a ne na ono što mi *mislamo* da je istina. Tada život sagledavamo takvim kakav jest, a ne onakvim kakvim ga mi želimo vidjeti. Kao što ćemo se uvjeriti, kad ne vjerujemo vlastitim pretpostavkama, moć našeg uvjerenja koju smo uložili u pretpostavke ponovno se vraća k nama. Kad nam se vrati sva energija koju smo uložili u donošenje pretpostavki, tada tu energiju možemo iskoristiti za stvaranje novog sna: svog osobnog raja. *Nemojte pretpostavljati!*

06. Moć vjerovanja Simbol Djeda Mraza

U nekom ste razdoblju svog života u potpunosti posjedovali moć vjere, ali kad ste prošli proces obrazovanja da postanete dio čovječanstva, moć vaše vjere prešla je u sve one simbole koje ste naučili, a u jednom trenutku simboli su stekli moć nad vama. Zapravo, moć vaših uvjerenja prešla je u *sve* što znate, a otada to sve što znate upravlja vašim životom. Dok smo bili malena djeca, moć uvjerenja drugih ljudi bila je jača od nas. Simboli su prekrasan izum, ali kad se mi s njima upoznajemo, već su opterećeni mišljenjima i uvjerenjima drugih. Mi usvajamo svako mišljenje, i ne pitajući se je li istinito ili nije. Problem je u tome što do trenutka kad ovladamo jezikom sa svim mišljenjima koja čujemo odrastajući, već smo povjerovali u te simbole.

To nije dobro ili loše, niti ispravno ili pogrešno. Stvari jednostavno tako stoje i to se događa svima nama. Mi učimo postati član našeg društva. Učimo jezik, učimo religiju ili filozofiju, učimo način života i cijeli svoj sustav uvjerenja temeljimo na onome što nam drugi govore. Nemamo nikakva razloga sumnjati u riječi drugih ljudi, sve dok nam se srce prvi put ne slomi i ne otkrijemo da nešto od onoga što su nam drugi rekli nije istinito.

Krenemo u školu i čujemo što govore starija djeca. Za nas kažu: »Vidiš onog malog? Još vjeruje u Djeda Mraza.« Prije ili poslije otkrit ćemo da Djed Mraz ne postoji. Možete li se prisjetiti svoje reakcije i onoga što ste *osjećali* kad ste

otkrili da Djed Mraz ne postoji? Mislim da vaši roditelji nisu imali loše namjere. Vjera u Djeda Mraza prekrasna je tradicija za milijune ljudi. Stihovi jedne pjesme opisuju što nam roditelji govore o tom simbolu: »Bolje ti je da pripaziš, bolje ti je da ne plačeš, bolje ti je da se ne inatiš, a reći ću ti i zašto: Djed Mraz stiže u grad!« Rekli su nam da Djed Mraz zna sve što smo napravili ili propustili napraviti: zna jesmo li bili dobri ili zločesti; zna i kad ne operemo zube. A mi smo *vjerovali* u to.

Kad je došao Božić, uvidjeli smo veliku razliku u darovima. Recimo da ste zamolili Djeda Mraza da vam donese bicikl i cijele ste godine bili dobri. Obitelj vam je vrlo siromašna. Otvarate svoje poklone, ali bicikla nema. Vaš susjed, koji je bio zločest – a znate što znači *zločest* – dobio je bicikl. U sebi mislite: »Ja sam bio dobar, taj je dječak bio zločest – kako to da ja nisam dobio bicikl? Ako Djed Mraz zna sve što ja radim, sigurno zna i sve što radi moj susjed. Zašto bi njemu donio bicikl, a meni ne?«

To jednostavno nije pošteno i vi ne možete shvatiti zašto se tako dogodilo. Emotivno reagirate, ispunjeni zavišću, bijesom, pa čak i tugom. Gledate kako se drugi dječak radosno vozi na biciklu, ponašajući se još gore nego prije i najradije biste ga udarili ili mu razbili bicikl. *Nepravda*. Osjećaj nepravde javlja se zato što vjerujete u laž. To je bezazlena laž koja nije popraćena nikakvim lošim namjerama, ali vi ste *povjerovali* u nju i sklopili ste sporazum sa sobom: »Odsad neću biti dobar. Bit ću zločest, kao i moj susjed.« Poslije otkrijete da Djed Mraz ne postoji – nije stvaran. No, tada je već prekasno. Već ste ispustili sav emocionalni otrov, već ste propatili bijes, ljubomoru i tugu. Već ste patili zbog toga što ste sklopili sporazum utemeljen na laži.

To je samo jedan od primjera načina na koji svoju vjeru ulažemo u simbol. Postoje stotine, pa čak i tisuće simbola,

priča i praznovjerja koje usvajamo. Simbol Djeda Mraza pokazuje kako vjera čak i u nevinu laž može izazvati emocije koje u nama plamte poput vatre. One su poput otrova – povređuju nas i naše tijelo – te patimo zbog priče koja nije stvarna. Emocije su stvarne, one su dio istine, ali njihov uzrok nije stvaran – njihov uzrok nije istina, nego fikcija.

Pitate li se zašto ste ponekad tako nesretni, to je zato što sebi pričate priču koja nije istinita, iako vjerujete da jest. Istina je da se vaš san iskrivio, ali to nije dobro ili loše, kao ni ispravno ili pogrešno, jer se događa milijardama ljudi. Vi niste jedina osoba u takvoj situaciji i to je dobra vijest.

Svijet simbola iznimno je moćan, jer mi ga takvim stvaramo pomoću sile koja izvire iz dubine u nama – sile koju zovemo *životom*, *vjerom* ili *namjerom*. Mi čak i ne shvaćamo što se događa, ali svi simboli zajedno tvore čitavo ustrojstvo utemeljeno na sporazumima, a mi to nazivamo *sustavom uvjerenja*. Od jednog jedinog slova do riječi, od jedne jedine priče do cijele filozofije, sve što pristanemo povjerovati ulazi u to isto ustrojstvo.

Sustav uvjerenja daje oblik i ustrojstvo našoj virtualnoj stvarnosti, a sa svakim novim sporazumom ustrojstvo postaje snažnije i dobiva sve veću moć, dok ne postane gotovo isto tako čvrsto kao i zgrada od cigle. Zamislimo li svaki simbol, svaku ideju i svaki sporazum kao ciglu, tada je naša vjera u njih cement koji ih drži na okupu. Kako kroz život nastavljamo učiti, simbole kombiniramo na mnogo načina i ideje se međusobno isprepliću, stvarajući još složenije ideje. Apstraktni um organizira se na kompliciraniji način, a građevina postaje sve veća, dok ne obuhvati sveukupnost svega što znamo.

To je ustrojstvo ono što Tolteci nazivaju *ljudskim oblikom*. Ljudski oblik nije oblik fizičkog tijela, nego oblik našeg uma. To je ustrojstvo naših uvjerenja o sebi i o svemu što

nam pomaže da razumijemo smisao svog sna. Ljudski nam oblik daje naš identitet, ali on nije isto što i okvir sna. Okvir sna je materijalni svijet takav kakav jest, odnosno istinit. Ljudski je oblik sustav uvjerenja sa svim elementima nestvarnog prosuđivanja. Sve što postoji u tom sustavu uvjerenja naša je osobna istina i mi sve prosuđujemo u skladu s tim uvjerenjima, čak i kad se ona protive našoj vlastitoj unutarnjoj prirodi.

U procesu pripitomljavanja sustav uvjerenja postaje *knjiga zakona* koja upravlja našim životom. Kad se pridržavamo pravila iz naše knjige zakona, tada sebe nagrađujemo, a kad se ne pridržavamo pravila, kažnjavamo se. Sustav uvjerenja u našem umu postaje velik sudac, a ujedno i najveća žrtva, jer nas najprije osuđuje, a onda kažnjava. Veliki sudac sastavljen je od simbola i radi sa simbolima kako bi prosuđivao sve što opažamo, uključujući i same simbole! Žrtva je onaj dio nas koji prima osudu i trpi kaznu. Kad smo u interakciji s vanjskim snom, mi osuđujemo i kažnjavamo sve i svakoga u skladu s osobnom knjigom zakona.

Veliki sudac savršeno obavlja svoj posao, dakako, jer se mi slažemo sa svim zakonima. Problem je u tome što taj sustav uvjerenja oživljava u nama i koristi naše vlastito znanje protiv nas. Koristi sve što znamo, sva pravila o tome kako moramo živjeti svoj život, kako bi kaznio žrtvu, koja je ljudsko biće. Koristi naš jezik da bi nas same osuđivao, odbacivao, da bi u nama izazvao osjećaj krivnje i stida. Verbalno nas zlostavlja i unesrećuje, stvarajući naše osobne demone i osoban san o paklu. Mnogo je simbola kojima se možemo koristiti da bismo rekli jedno te isto.

Sustav uvjerenja kao tiranin vlada ljudskim životom. On nam oduzima slobodu i pretvara nas u robove. Oduzima nam moć i vlada nad našim *stvarnim* ja, našim ljudskim životom, a nije čak ni stvaran! Stvarno ja ostaje skriveno negdje u našoj glavi, a našim umom u tom trenutku

upravlja sve ono što znamo, sve što smo pristali vjerovati. Ljudsko tijelo, prekrasno i savršeno, postaje žrtva osuda i kažnjavanja – postaje samo posuda u kojoj djeluje um koji se projicira kroz tijelo.

Sustav uvjerenja pripada carstvu uma. Ne možemo ga vidjeti, ni izmjeriti, ali znamo da postoji. Možda ne znamo da to ustrojstvo postoji samo zato što ga mi stvaramo. Naša je tvorevina potpuno vezana uz nas i slijedi nas kamo god krenuli. Toliko dugo živimo na taj način da više i ne zamjećujemo da živimo u tom ustrojstvu. Iako um nije stvaran – virtualan je – on je ujedno *apsolutna moć*, jer je i njega stvorio život.

U majstorstvu svjesnosti osobito je važno da budemo svjesni vlastitog stvaranja – da budemo svjesni kako je sve stvoreno živo. Svako naše uvjerenje, od onog najsitnijeg, kao što je zvuk nekog slova, do čitave filozofije, koristi našu životnu silu da bi preživjelo. Kad bismo mogli vidjeti um na djelu, vidjeli bismo milijune životnih oblika, a vidjeli bismo i da mi sami oživljujemo svoju tvorevinu pružajući joj moć svoje vjere i svu svoju pažnju. Mi koristimo svoju životnu silu kako bismo podržavali čitavo ustrojstvo. Da nema nas, te ideje ne bi mogle postojati. Da nema nas, čitavo bi se ustrojstvo srušilo.

Koristimo li moć mašte, možemo vidjeti stvaranje svoje »osobne mitologije«, gradnju našeg sustava uvjerenja te trenutak u kojemu smo svoju vjeru počeli ulagati u laži. U procesu te gradnje – učenja – mnogo je ideja koje proturječe drugim idejama. Mnogo je različitih snova koje gradimo, a kad stvaramo tako mnogo ustrojstava, ona se suprotstavljaju jedna drugima i poništavaju moć naše riječi. U tom trenutku naša riječ gotovo ništa ne vrijedi, jer kad se dvije sile kreću u suprotnom smjeru, rezultat je nula. Kad postoji samo jedna sila koja se kreće u jednom smjeru, njezina je moć neizmjerena, a naše se namjere ostvaruju samo zato što mi

to kažemo, samo zato što naša riječ posjeduje sveukupnu moć naše vjere.

Kao djeca svoju smo vjeru ulagali u gotovo sve što smo učili, gubeći tako moć nad vlastitim životom. Kad smo odrasli, naša je vjera već uložena u toliko velik broj laži da gotovo da nam nije ostala nikakva moć za stvaranje sna koji želimo izgraditi. Sustav uvjerenja sadrži svu moć naše vjere, a na kraju svega mi više nemamo gotovo nimalo vjere i gotovo nimalo moći. Lako je uvidjeti kako smo svoju vjeru uložili u simbole poput Djeda Mraza, ali nije isto tako lako uvidjeti kako to isto radimo sa svakim simbolom, svakom pričom i svakim mišljenjem koje prihvaćamo o sebi i o svemu ostalom.

Mislim da je to iznimno važno razumjeti, a jedini način na koji to možemo razumjeti jest da postanemo svjesni onoga što činimo. Ako smo svjesni da svoju osobnu moć ulažemo u sve u što vjerujemo, možda će nam biti lakše vratiti svoju moć iz simbola te oni više neće imati nikakvu moć nad nama. Ako svakom simbolu oduzmemo moć, taj simbol postaje običan simbol. Morat će slušati svog tvorca, što znači naše *pravo* ja, te će služiti svojoj *pravoj* svrsi: postat će instrument kojim komuniciramo.

Kad otkrijemo da Djed Mraz nije stvaran, više ne vjerujemo u njega, a moć koju smo uložili u taj simbol vraća se nama. To se događa kad postanemo svjesni da smo se mi sami složili da ćemo vjerovati u Djeda Mraza. Kad postanemo svjesni, uvidjet ćemo da smo mi sami pristali povjerovati u sveukupni simbolizam. Ako smo mi sami uložili moć svoje vjere u svaki simbol, tada smo mi jedini koji mogu vratiti tu moć.

Ako smo toga svjesni, mislim da možemo vratiti moć nad svime u što vjerujemo i nikad više ne moramo izgubiti kontrolu nad svojim stvaranjem. Jednom kad uspijemo uvidjeti da mi sami stvaramo ustrojstvo svojih

uvjerenja, to će nam pomoći da obnovimo vjeru u sebe. Kad vjerujemo u sebe, umjesto u sustav uvjerenja, više nećemo sumnjati u izvor te moći pa ćemo početi uništavati ustrojstvo uvjerenja.

Kad više ne bude postojalo ustrojstvo našeg sustava uvjerenja, postajemo vrlo fleksibilni. Možemo stvarati sve što želimo. Možemo raditi sve što želimo. Svoju vjeru možemo ulagati u sve u što želimo vjerovati. To je naša odluka. Ako više ne vjerujemo u sve ono što znamo, a što u nama izaziva patnju, tada će naša patnja nestati kao rukom odnesena. Ne moramo mnogo razmišljati – trebamo djelovati. Djelovanjem možemo mnogo toga promijeniti.

07. Vježba čini majstora

Četvrti sporazum

sa samim sobom:

Uvijek dajte sve od sebe

Kad ste spremni promijeniti svoj život, kad ste spremni promijeniti svoje sporazume, najvažnija je svjesnost. Svoj sporazum ne možete promijeniti ako niste svjesni onoga što vam se sviđa i što vam se ne sviđa. Kako biste mogli bilo što promijeniti, ako niste čak ni svjesni što želite promijeniti? No, nije tu riječ samo o svjesnosti. Vježba je ono što će sve promijeniti, jer vi možete biti svjesni, ali to ne znači da će vam se promijeniti život. Promjena je rezultat djelovanja, odnosno vježbe. Vježba čini majstora.

Sve što ste dosad naučili uspjeti ste naučiti ponavljanjem i vježbom. Ponavljanjem ste naučili govoriti, hodati i pisati. Majstorski govorite svoj jezik jer ste vježbali. Na isti ste način naučili sva uvjerenja koja upravljaju vašim životom: vježbom. Način na koji ovog trenutka živite svoj život rezultat je dugogodišnje vježbe.

Čitavog ste života svakog trenutka vježbali da postanete ono što vjerujete da ste ovog trenutka. Vježbali ste dok vam to ponašanje nije postalo automatsko. Kad počnete vježbati nešto novo, kad promijenite svoje uvjerenje o tome tko jeste, čitav će vam se život promijeniti. Ako vježbate *besprijekornost svoje riječi*, ako *ništa ne shvaćate osobno*, ako *ne donosite pretpostavke*, raskinut ćete tisuće sporazuma koji vas drže zarobljene u vašem snu o paklu. Uskoro će vaše *izvorno* ja moći odlučivati o tome s kojim ćete se uvjerenjem

složiti – više to neće biti odluka vaše *slike* o sebi, za koju vjerujete da ste vi.

Prvi sporazum, *Neka vaša riječ bude bespriječna, sve je što vam je potrebno da biste stvarali prekrasan život.* Taj će vas sporazum odvesti sve do raja, ali bi vam za taj sporazum mogla biti potrebna podrška. Kad *ništa ne shvaćate osobno*, kad *ne pretpostavljate*, tada možete zamisliti da će vam biti lakše zadržati bespriječnost svoje riječi. Kad *ništa ne pretpostavljate*, lakše vam je da *ništa ne shvaćate osobno* i obrnuto. Ako *ništa ne shvaćate osobno*, ako *ništa ne pretpostavljate*, time ćete podržati prvi sporazum.

Može vam izgledati da je teško pridržavati se prva tri sporazuma. Možete imati dojam da ih se nećete moći pridržavati. No, vjerujte mi, to vam neće biti nemoguće, jer mi vježbamo upravo suprotno. Čitavog života vježbamo kako bismo povjerovali glasu u svojoj glavi. Ali postoji i četvrti sporazum, a on nije težak. Taj sporazum nam omogućuje da se pridržavamo prva tri: *dajte sve od sebe.* Vi možete dati sve što možete i to je dovoljno. Ni više, ni manje. Samo napravite najbolje što možete. *Napravite to.* Poduzmite nešto. Kako biste mogli napraviti najbolje što možete ako ništa ne napravite?

Uvijek dajte sve od sebe sporazum je kojeg se svi mogu pridržavati. Najbolje ne znači da ponekad napravite 80 posto, a ponekad samo 20. Vi uvijek napravite 100 posto – to je uvijek vaša namjera – samo što se najviše što možete stalno mijenja. Iz trenutka u trenutak radite drukčije. Živi ste i stalno se mijenjate, a najbolje što možete također se mijenja iz trenutka u trenutak.

Najbolje što možete ovisi o tome jeste li umorni ili svježi. Najbolje što možete ovisi o tome kako se osjećate u emocionalnom smislu. Najbolje što možete mijenja se s vremenom, a kad vam primjena četiri sporazuma prijeđe u naviku, to najbolje će postajati sve bolje.

Četvrti sporazum omogućuje da prva tri postanu duboko ukorijenjene navike. Ponavljanjem i vježbom postat ćete majstori, ali ne očekujte da odmah možete ovladati tim sporazumima. Ne očekujte da će vaša riječ uvijek biti bespriječna, da nikad ništa nećete osobno shvatiti ili da nikad nećete pretpostavljati. Vaše su navike prečvrste i duboko ukorijenjene u vašem umu. Samo dajte sve od sebe.

Ako ne uspijete održati jedan od sporazuma, ponovno ga sklopite sa samim sobom. Ponovno počnite sutra, a onda ponovno sljedećeg dana. Stalno vježbajte. Svakog će dana biti sve lakše. Ako radite najbolje što možete, navike zloupotrebe riječi, shvaćanja primjedbi osobno i donošenja pretpostavki s vremenom će slabjeti i postajati sve rjeđe. Ako nešto radite da biste promijenili svoje navike, to će se ostvariti.

Na kraju će doći trenutak kad će vam sva četiri sporazuma prijeći u naviku. Nećete se morati ni truditi. Automatski ćete postupati u skladu s njima. Jednoga ćete dana otkriti da vladate svojim životom uz pomoć četiri sporazuma. Možete li zamisliti svoj život kad vam sporazumi prijeđu u naviku? Umjesto da se mučite sa sukobima i dramom, cijeli će vam život postati jednostavan!

Ako usprkos tome namjeravate stvarati, ako ne možete izbjeći snove, zašto onda ne biste gradili prekrasan san? Imate um, opažate svjetlost, sanjat ćete. Odlučite li da ništa nećete stvarati, postat će vam dosadno, a veliki će se sudac odupirati osjećaju dosade. Tada će, dakako, početi prosuđivati vas u skladu s onim u što vjerujete. »Ma, ti si lijen. Trebao bi nešto napraviti sa svojim životom.« Zašto onda ne biste lijepo sanjali i uistinu uživali u svom snu? Ako možete vjerovati u svoja ograničenja, zašto onda ne biste vjerovali u ljepotu i moć života koji protječe kroz vas?

Život nam daje sve i sve u životu može biti zadovoljstvo. Zašto ne bismo vjerovali u velikodušnost života? Zašto ne bismo naučili da budemo velikodušni i ljubazni prema sebi? Ako nas to usređuje i ako smo dobri prema svima oko sebe, zašto ne bismo bili takvi? Ako se stalno preobražavamo – ako se naš san uvijek mijenja, čak i kad ne bismo željeli da se promijeni – zašto ne bismo ovladali stvarnošću i stvorili svoj osobni raj?

San vašeg života sastavljen je od tisuća sitnih, dinamičnih snova. Snovi se rađaju, rastu, a onda odumiru, što znači da se neprestano preobražavaju. No, najčešće se preobražavaju, a da mi toga nismo svjesni. Kad postanemo svjesni da sanjamo, tada vraćamo dio svoje moći kojom možemo mijenjati san kad god to poželimo. Kad otkrijete da imate moć stvarati san o raj, poželjet ćete promijeniti svoj san, a četiri sporazuma savršen su instrument za to. Oni postavljaju izazov tiraninu, sucu i žrtvi u vašoj glavi. Oni dovode u pitanje sve sitne sporazume koji vam otežavaju život.

Ako se suprotstavite svojim uvjerenjima već i samim tim što ćete se zapitati je li ono u što vjerujete istinito, mogli biste otkriti nešto vrlo zanimljivo: čitavog ste života pokušavali biti dovoljno dobri za nekog drugog, a sebe ste stavljali na posljednje mjesto. Žrtvovali ste svoju osobnu slobodu kako biste živjeli u skladu s mišljenjem neke druge osobe. Nastojali ste biti dovoljno dobri za svoju majku, oca, učitelje, voljenu osobu i djecu, za svoju religiju i društvo. Nakon što ste godinama nastojali, pokušajte biti dovoljno dobri za *sebe*, pa ćete otkriti da u tom smislu niste dovoljno dobri.

Zašto sebe ne biste stavili na prvo mjesto, možda prvi put u svom životu? Ako sebe prihvaćate bezuvjetno, mogli biste naučiti kako možete voljeti sebe. Možete početi tako što ćete svoju bezuvjetnu ljubav projicirati na svoje izvorno

ja. Tada vježbajte kako da sve više i više volite svoje izvorno ja. Kad sebe bezuvjetno volite, više niste lak plijen za nekog grabežljivca iz vanjskog svijeta koji vas želi kontrolirati. Više se ne žrtvujete ni za koga. Ako vježbate ljubav prema sebi, postat ćete majstor.

Uvijek dajte sve od sebe sporazum je koji vam pomaže da postanete majstorski umjetnik. Prva tri sporazuma nalaze se u carstvu virtualne stvarnosti. Četvrti je u carstvu fizičkog. Tu je riječ o djelovanju i vježbanju dok ne postanete majstor snova. Ako stalno radite najbolje što možete, na kraju ćete ovladati umijećem preobrazbe. Majstorstvo preobrazbe drugo je majstorstvo umjetnika, što jasno možete vidjeti u četvrtom sporazumu. Kad uvijek radite najbolje što možete, vi nešto poduzimate, preobražavate se i mijenjate san svog života.

Cilj drugog majstorstva jest suočiti se s onim što vjerujete i preobraziti svoja uvjerenja. To majstorstvo postižete mijenjanjem svojih sporazuma i ponovnim reprogramiranjem vlastitog uma na svoj način. Rezultat koji želite jest sloboda da živite vlastitim životom, a ne životom koji proizlazi iz sustava uvjerenja. Kad knjiga zakona više nije u vašem umu, tada više nisu prisutni ni tiranin, sudac i žrtva.

Promjena je već započela, a ona uvijek započinje s vama. Imate li hrabrosti da budete potpuno iskreni sa sobom, da uvidite istinu o tome kako pišete svoju priču? Imate li hrabrosti da sagledate svoja praznovjerja i laži? Imate li hrabrosti da pregledate svoja uvjerenja o sebi ili imate previše rana koje biste mogli vidjeti? Možda mislite da nemate. No, prihvatili ste izazov. Vi preobražavate svoj san i to se događa ovoga trenutka, jer vi se sad zapravo oslobađate svih svojih laži.

Četiri sporazuma sa samim sobom zapravo su sažetak majstorstva preobrazbe, a majstorstvo preobrazbe proces je

oslobađanja od onoga što ste već naučili. Vi učite sklapanjem sporazuma, a naučenog se oslobađate raskidanjem sporazuma. Svaki put kad raskinete neki sporazum, vraća vam se moć koju ste uložili u taj sporazum, jer više ne morate trošiti svoju energiju kako biste taj sporazum održavali na životu.

Počnite raskidati sporazume koji su sitniji i za koje vam je potrebno manje energije. Dok ih se oslobađate, počnite razgrađivati ustrojstvo svog znanja, što oslobađa vašu vjeru. Dok oslobađate svoju vjeru, vaša se osobna moć povećava i vi postajete snažniji. To vam omogućuje da promijenite još jedan sporazum, a nakon njega još jedan, pa još jedan. Vaša je osobna moć sve veća, a budući da ste sve moćniji, otkrivete da je gotovo sve moguće. Uskoro počinjete sklapati sporazume koji vas vode sreći, radosti i ljubavi. Ti novi sporazumi oživljuju i ostvaruju odnose s vanjskim svijetom te se čitav vaš san mijenja.

Dok se oslobađate naučenog, a to je ono što sad radite, počinjete tako što se suočavate s onim što vjerujete. Kako ćete se suočiti s onim što vjerujete? Za to imate na raspolaganju samo jedan instrument, a to je sumnja. Sumnja je, dakako, simbol, ali ona je po svom značenju vrlo moćna. Uz moć sumnje vi ispitujete svaku poruku koju prenosite i primete. Suprotstavljate se svakom uvjerenju u svojoj knjizi zakona. Tada se suprotstavljate svim uvjerenjima koja vladaju društvom, sve dok ne raskinete čaroliju svih laži i praznovjerja koje kontroliraju vaš svijet. Kao što ćete vidjeti u drugom dijelu knjige, moć sumnje vam donosi Peti sporazum.

Drugi dio Moć sumnje

08. Moć sumnje

Peti sporazum
sa samim sobom:
Budite sumnjičavi,
ali naučite slušati

Peti sporazum glasi: *Budite sumnjičavi, ali naučite slušati.* *Budite sumnjičavi* zato što većina onoga što čujete nije istinito. Znae da ljudi govore kroz simbole i da ti simboli nisu istiniti. Simbole smatramo istinitima samo zato što smo se tako dogovorili, a ne zato što su *uistinu* istiniti. No, druga polovica sporazuma glasi *naučite slušati*, a razlog za to je jednostavan: kad naučite slušati, tada razumijete smisao simbola koje ljudi koriste; razumijete njihovu priču i komunikacija se uvelike poboljšava. Tada će možda, umjesto zbrke koja vlada među ljudima nastanjenim na Zemlji, zavladati jasnoća.

Jednom kad shvatite da gotovo ništa od onoga što znate pomoću simbola nije istinito, uputa *budite sumnjičavi* poprima mnogo dalekosežnije značenje. *Budite sumnjičavi* pravo je majstorstvo, jer koristi moć sumnje kako bi se raspoznala istina. Kad god čujete sebe, ili nekog drugog umjetnika, jednostavno se zapitajte: *Je li to istina ili nije istina? Je li to stvarnost ili virtualna stvarnost?* Sumnja vas vodi *onkraj* simbola i navodi vas da budete odgovorni za svaku poruku koju prenosite i primete. Zašto biste vjerovali nekoj neistinitoj poruci? Kad ste sumnjičavi, nećete povjerovati nikakvoj poruci; nećete svoju vjeru polagati u simbole, a kad vam vjera nije u simbolima, tada je u vama.

Ako je vjera čin vjerovanja bez ikakve sumnje, a sumnja je nevjerovanje, *budite sumnjičavi. Nemojte vjerovati.* U što

ne trebate vjerovati? Ne trebate vjerovati u sve priče koje mi umjetnici stvaramo pomoću svog znanja. Jasno vam je da većina našeg znanja nije istinita – kao što nisu istiniti ni simboli u cjelini – *stoga nemojte vjerovati meni, nemojte vjerovati sebi, nemojte vjerovati nikome. Istini nije potrebno da povjerujete u nju – ona jednostavno jest i preživjet će vjerovali vi u nju ili ne. Lažima je potrebno da povjerujete u njih. Ako ne vjerujete lažima, one neće preživjeti vašu sumnjičavost i jednostavno će nestati.*

No, sumnjičavost je dvosmjerna ulica. S jedne strane možete se pretvarati da ste sumnjičavi, jer mislite kako ste previše pametni da biste bili lakovjerni. »Pogledajte samo kako sam inteligentan. Nikome ne vjerujem.« To nije sumnjičavost. Kad ste sumnjičavi, ne vjerujete svemu što čujete, a ne vjerujete zato što to nije istina – to je sve. Sumnjičavi ste kad ste svjesni da čitavo čovječanstvo vjeruje u laži. Svjesni ste da ljudi iskrivljuju istinu, jer svi sanjamo, a naš je san samo odraz istine.

Svaki umjetnik iskrivljuje istinu, ali vi ne trebate osuđivati druge zbog onog što govore, niti ih smatrati lažljivcima. Svi mi na ovaj ili onaj način govorimo laži, i to ne zato što bismo željeli lagati, nego zbog onoga u što vjerujemo, zbog simbola koje smo naučili i zbog načina na koji primjenjujemo te simbole. Kad ste toga svjesni, Peti sporazum postaje mnogo smisleniji i mnogo toga može promijeniti u vašem životu.

Ljudi će vam prilaziti i pričati vam svoju životnu priču. Govorit će sa svog stajališta i pričati o onome što smatraju istinom. Ne trebate ih prosuđivati, ali ih trebate poštovati. Slušajte kako izražavaju svoje simbole, svjesni da je sve što vam govore iskrivljeno njihovim uvjerenjima. Vi znate da vam oni pričaju priču, a to znate zato što možete osjetiti. Jednostavno znate. No, isto tako i bez riječi znate kad njihove riječi izviru iz istine, a to je ono najvažnije.

Ne morate vjerovati ni u jednu priču, bila istinita ili lažna. Ne morate imati svoje mišljenje o onome što vam drugi govore. Ne morate izražavati svoje mišljenje. Ne morate se slagati ili ne slagati. Samo *slušajte*. Što je riječ neke osobe besprijeekornija, to će njezina poruka biti jasnija, ali riječi koje vam upućuje drugi umjetnik nemaju nikakve veze s vama. Jasno vam je da tu nema ničeg osobnog. Vi slušate i razumijete sve riječi, ali te riječi više ne utječu na vas. Vi više ne osuđujete ono što drugi govore, jer razumijete što rade. Oni vam samo pričaju što se događa u njihovom virtualnom svijetu.

Već ste svjesni da svi umjetnici žive u vlastitom snu i svijetu. Sve što zapaze u tom svijetu za njih je istinito, a za umjetnika koji priča svoju priču to bi moglo biti apsolutno istinito, ali nije istinito za vas. Za vas je jedina istina ono što opažate u svom svijetu. Kad ste toga svjesni, nikome ništa ne morate dokazivati. Tu nije riječ o tome jeste li u pravu ili griješite. Poštujte sve što netko drugi govori, jer vam se obraća drugi umjetnik. Poštovanje je osobito važno. Kad naučite slušati, izražavate poštovanje prema drugim umjetnicima – pokazujete poštovanje prema njihovoj umjetnosti i njihovom stvaranju.

Svi umjetnici imaju pravo stvarati vlastitu umjetnost kako god žele. Imaju pravo vjerovati što god žele; imaju pravo reći što god žele reći, ali ako ne naučite slušati, nikad nećete shvatiti što govore. Slušanje je u komunikaciji izuzetno važno. Kad naučite slušati, *točno znate što drugi ljudi žele*. Kad shvatite što žele, o vama ovisi što ćete napraviti s tom informacijom. Možete reagirati, a i ne morate; možete se složiti s onim što govore, a i ne morate – to ovisi o tome što *vi* želite.

Samo zato što drugi nešto žele, to ne znači da im vi to morate dati. Ljudi uvijek pokušavaju privući vašu pažnju, jer vam na taj način mogu prenijeti bilo koju informaciju.

Često ne želite te informacije. Saslušate ih, a ako ne želite informacije, ne obraćate pažnju na njih i krenete u drugom smjeru. No, ako te informacije privuku vašu pažnju, tada ih želite saslušati da biste otkrili jesu li njihove riječi važne za vas. Tada možete iznijeti svoje stajalište, ako to želite, svjesni da je to samo stajalište. To je vaša odluka, ali najvažnije je *slušati*.

Ne naučite li slušati, nikad nećete razumjeti ono što vam sad govorim. Istrčat ćete se i reagirati kao da je to vaš san, iako nije. Kad vam drugi umjetnici povjere svoj san, samo budite svjesni da je to *njihov* san. Znae koji je vaš, a koji nije.

Sad vam govorim kako doživljam svijet, kako sanjam i moje su priče istinite za mene, ali znam da nisu *stvarna* istina, stoga mi nemojte vjerovati. Što god vam kažem, to je samo moje stajalište. Dakako, s mog stajališta, ja vam povjeravam istinu. Nastojim najviše što mogu da se riječju koristim na besprijekoran način, tako da shvatite što govorim, ali čak i kad bih vam prenio potpunu istinu, znam da biste vi iskrivili moju poruku čim bi iz mog uma prešla u vaš. Vi ćete čuti poruku i razmišljati o njoj na sasvim drukčiji način, u skladu s *vašim* stavovima.

Možda je ono što govorim istina ili nije istina, ali možda ono u što vi vjerujete nije istina. Ja sam samo polovica poruke, a vi ste druga polovica. Odgovoran sam za ono što kažem, ali nisam odgovoran za ono što vi razumijete. Vi ste odgovorni za ono što razumijete, kao i za sve ono što napravite s onim što čujete u svojoj glavi, jer ste vi onaj koji daje smisao svakoj riječi koju čuje.

Ono što vam govorim vi sad tumačite u skladu sa svojim osobnim znanjem. Vi preuređujete simbole i preobražavate ih, tako da budu u ravnoteži sa svim ostalim elementima vašeg sustava uvjerenja. Jednom kad postignete tu ravnotežu, možda ćete prihvatiti moju priču

kao istinitu, a možda i nećete. Možete pretpostaviti da je ono što govorite sebi ono isto što sam vam namjeravao reći, ali to ne znači da je vaša pretpostavka točna. Možda pogrešno tumačite ono što govorim. To što čujete možete iskoristiti kako biste me okrivili, kako biste okrivili nekog drugog, sebe, svoju religiju ili filozofiju, kako biste bili ljuti na sve, a najviše na sebe. To što čujete isto tako možete iskoristiti kako biste pronašli istinu i sebe, kako biste se pomirili sa sobom, a možda i promijenili poruku koju prenosite sami sebi.

Što god napravite s mojim riječima, to ovisi o vama. To je vaš san i ja ga poštujem. Ne morate mi vjerovati, ali ako naučite slušati, tada možete razumjeti što govorim, a ako su vam smislene informacije koje vam povjeravam, tada one mogu postati dio vašeg sna, ako tako želite. Možete uzeti sve što vam izgleda korisno i iskoristiti to da biste izmijenili svoj san, a ono što vam nije korisno jednostavno zanemarite. Meni je sasvim svejedno, ali vama bi moglo biti važno, jer ja pretpostavljam, svjestan da je to samo pretpostavka, da biste željeli postati bolji umjetnik i da zato promišljate ispravnost vlastitih uvjerenja.

Tada *budite sumnjičavi*. Nemojte mi vjerovati, nemojte vjerovati nikome drugome, ali najmanje vjerujte sebi. Kad kažem *ne vjerujete sami sebi*, možete li uvidjeti posljedice toga? Ne vjerujte svemu što ste naučili! Ako ne vjerujete sebi, to je velika prednost, jer većina onoga što ste naučili nije istina. Sve što znate, čitava vaša stvarnost, samo su simboli. Ali vi niste ta gomila simbola koji govore u vašoj glavi. Vi ste toga svjesni i zato ste sumnjičavi i zato ne vjerujete sebi.

Ako vam vaša uvjerenja govore: »Ja sam debeo. Ja sam ružan. Star sam. Gubitnik sam. Nisam dovoljno dobar. Nisam dovoljno snažan. Nikad neću uspjeti«, nemojte vjerovati sebi jer to nije istina. Te su poruke iskrivljene.

One su samo laži. Kad uvidite da su laži, više im ne morate vjerovati. Iskoristite moć sumnje kako biste ispitali svaku poruku koju prenosite sebi. »Je li *zaista* istina da sam ružan? Je li *zaista* istina da nisam dovoljno dobar?« Je li ta poruka stvarna ili je virtualna? Naravno da je virtualna. Nijedna od tih poruka ne izvire iz istine i života, nego iz vašeg iskrivljenog znanja. Istina je da nijedan čovjek nije ružan. Nijedan nije dovoljno dobar ili dovoljno snažan. Ne postoji univerzalna knjiga pravila u kojoj bi takve prosudbe bile istinite. One su samo sporazumi oko kojih su se ljudi suglasili.

Možete li uvidjeti koje će biti posljedice ako vjerujete sebi? Vjerujete li sebi, to je nešto najgore što možete učiniti, jer ste čitavog svog života sebi govorili laži, a ako povjerujete u njih, vaš san ne može biti ugodan. Vjerujete li u ono što govorite sebi, sve simbole koje ste naučili možete koristiti da biste se povrijedili. Vaš san može čak biti pravi pakao, jer pakao stvarate vjerujući u laži. Ako patite, to nije zato što vas netko muči, nego zato što se pokoravate tiraninu koji vlada u vašoj glavi. Kad se tiranin pokorava vama, kad u vašoj glavi više ne postoji ni sudac ni žrtva, tada više nećete patiti.

Vaš je tiranin nemilosrdan. Uvijek vas zlostavlja koristeći simbole protiv vas. On raste od emocionalnog otrova koji izvire iz negativnih emocija, a te emocije budi u vama pomoću osuđivanja i iznošenja svojih mišljenja. Nitko vas ne prosuđuje više nego vi sami sebe. Dakako, pokušavate izbjeći osude, osjećaj krivnje, odbacivanje i kaznu. No, kako možete pobjeći od vlastitih misli? Ako vam se netko ne sviđa, možete otići. Ako se ne sviđate sami sebi, kamo god odete ne možete pobjeći od sebe. Možete se sakriti od svih ostalih, ali ne možete se sakriti od vlastitih osuda. Izgleda da nema izlaza.

Zbog toga se toliko mnogo ljudi prejeda, drogira, opija i ovisno je o različitim tvarima i postupcima. Ljudi nastoje izbjeći vlastitu priču i vlastitu tvorevinu koja iskrivljuje sve simbole u njihovoj glavi. Neki ljudi toliko emocionalno pate da odluče prekinuti vlastiti život. Eto, tako laži mogu utjecati na svakog čovjeka. Glas znanja postaje tako iskrivljen i stvara tako veliku mržnju čovjeka prema sebi da može uništiti. Do svega toga dolazi samo zato što vjerujemo u razna mišljenja koja smo čuli tijekom godina.

Samo zamislite da su vaša mišljenja, zajedno s mišljenjima ljudi oko vas, slična uraganu koji bjesni u vama. Zamislite što bi bilo kad biste vjerovali svim tim mišljenjima! Ako ste sumnjičavi, ako ne vjerujete sebi, ako ne vjerujete ni bilo kome drugome, tada vas ta mišljenja ne mogu uznemiriti niti vas izbaciti iz ravnoteže. Kad želite komunicirati, tada poredate simbole kako želite i oni iz vaših usta izlaze u željenom poretku.

Vi ste umjetnik i možete organizirati simbole kako god želite, u kojem god smjeru želite, jer se svi simboli pokoravaju vašoj zapovjedi. Možete ih iskoristiti da biste zatražili ono što vam je potrebno, da biste izrazili što želite i što ne želite. Svoje misli, osjećaje i snove možete izraziti u obliku najljepše poezije ili proze. No, samo zbog toga što se koristite jezikom za komunikaciju, to ne znači da vjerujete u taj jezik. Zašto biste trebali vjerovati u ono što već znate? Dok ste sami i razgovarate sa sobom, to je sasvim logično. Što možete reći sebi, a da to već ne znate?

Ako razumijete Peti sporazum sa samim sobom, uvidjet ćete zašto ne morate vjerovati onome što *vidite*, što već znate bez ijedne riječi. Istina ne dolazi kroz riječi. Istina je tiha. Ona je nešto što jednostavno znate, nešto što možete osjetiti bez ijedne riječi, a zove se *tiho znanje*. To je ono što znate prije nego što svoju vjeru uložite u simbole. Kad se otvorite istini i naučite slušati, tada svi simboli gube

vrijednost i jedino što ostaje jest istina. Nema ničega što treba znati, nema ničega što treba opravdati.

Ovo što vam govorim nije lako shvatiti, a istodobno je toliko jednostavno da je posve očito. Na kraju ćete spoznati da su jezici simboli, istiniti samo zbog toga što *mislite* da su istiniti, a ako ih odbacite, što će vam ostati? Ostat će istina. Tada ćete vidjeti stolac i nećete znati kako se zove, ali ćete moći sjesti na njega, svjesni da je to istina. Materija je istina. Život je istina. Svjetlost je istina. Ljubav je istina. Ljudski san nije istina, ali to što nije istinit ne znači da je loš. *Loše* je samo još jedna ideja koja također nije istinita.

Jednom kad shvatite da čitav simbolizam stvarate samo kako biste komunicirali s vlastitom vrstom, otkrit ćete da simboli zapravo nisu dobri ili loši, ispravni ili pogrešni. Oni postaju ispravni ili pogrešni zbog vaših uvjerenja. Takva je moć vašeg uvjerenja, ali istina je onkraj uvjerenja. Kad zakoračite onkraj simbola, pronaći ćete savršen svijet u kojemu je sve stvoreno savršeno. Čak je savršeno i to što svoju vjeru polazete u svaku riječ. Savršeni su čak i vaš bijes, dramatičnost i laži. Čak je i pakao u kojemu katkad živite savršen, jer u tom svijetu postoji samo savršenstvo. Samo zamislite kako bi to izgledalo da ste čitav život živjeli ne učeći laži, ne pateći zbog toga što ste vjeru polagali u laži, praznovjerja i razna mišljenja. Tada biste živjeli poput svih ostalih životinja, odnosno, čitavog biste života zadržali svoju nevinost.

U procesu pripitomljavanja vi gubite nevinost, ali gubeći nevinost krećete u potragu za onim što ste izgubili, a to vas vodi do više svijesti. Kad postanete svjesni, postajete potpuno odgovorni za vlastitu evoluciju – za svaku svoju životnu odluku.

Kad na vaše učenje utječe san planeta, nemate nikakvog izbora – učite mnoštvo laži. No, možda je došao trenutak da odbacite te laži i ponovno naučite kako možete slijediti

istinu slijedeći vlastito srce. Odbacivanje laži, odnosno odbacivanje pripitomljavanja, vrlo je polagan, ali i snažan proces. Kao što smo već rekli, svaki put kad prestanete vjerovati u neki simbol, vraća vam se moć i stalno vam se vraća, sve dok na kraju nijedan simbol više nema moć nad vama.

Kad oduzmete moć svakom simbolu i vratite je sebi, čitav san ostaje bespomoćan. Kad se sva moć vrati vama, postajete nepobjedivi. Ništa vas više ne može poraziti. Možda bih zapravo trebao reći da više sami sebe ne možete poraziti, jer je upravo o tome riječ.

Jednom kad vratite svu moć koju ste uložili u simbole, nećete vjerovati svakoj misli koja vam se pojavi u glavi, kao ni vlastitoj priči. No, slušajte svoju priču i uživajte u njoj, jer je možete poštovati. Kad odete u kino ili čitate knjigu, ne vjerujete onome što se u njima događa, ali ipak možete uživati, zar ne? Kad uspijete uočiti razliku između stvarnosti i virtualne stvarnosti, znat ćete da možete imati povjerenja u stvarnost, ali ne i u virtualnu stvarnost – no možete uživati u objema. Možete uživati u svemu što postoji, kao i u onome što stvarate.

Iako ste svjesni da vaša priča nije istinita, možete izmisliti najljepšu priču i živjeti kroz nju. Možete stvoriti vlastiti raj i živjeti u njemu. Ako uspijete razumjeti priče drugih ljudi, a oni shvate vašu, tada zajedno možete stvarati prekrasan san. No, najprije trebate odbaciti mnoga znanja, a Peti sporazum savršen je instrument koji vam u tome može pomoći.

Ako putujete svijetom čut ćete različite vrste mišljenja i priče drugih ljudi. Susrest ćete velike pripovjedače koji bi vam željeli reći što biste trebali napraviti sa svojim životom: »Trebali biste napraviti ovako, trebali biste napraviti onako.« Ne vjerujte im. Budite sumnjičavi, ali naučite slušati, a onda donesite svoju odluku. Budite odgovorni za svaku

odluku koju donesete u životu. To je vaš život, a ne nečiji tuđi te ćete otkriti da se drugi nemaju zašto miješati u ono što radite sa svojim životom.

Stoljećima postoje ljudi koji tvrde da poznaju Božju volju i koji hodaju svijetom propovijedajući dobrotu i ispravnost, a istovremeno osuđuju sve oko sebe. Stoljećima postoje proroci koji predviđaju velike svjetske katastrofe. Ne tako davno živjeli su ljudi koji su predvidjeli da će 2000. godine sva računala doživjeti slom te da će društvo kakvo smo poznavali nestati. Neki su mislili da ćemo se vratiti u prethistorijsko doba. Taj je dan stigao, proslavili smo novo stoljeće i novu godinu. I, što se dogodilo? Ništa.

Tisućama godina prije, kao i danas, postojali su proroci koji su čekali kraj svijeta. U to vrijeme jedan je veliki učitelj rekao: »Pojavit će se mnogi lažni proroci koji će tvrditi da govore riječ Božju. *Ne vjerujete im.*« Peti sporazum zapravo nije nešto novo. *Budite sumnjičavi, ali naučite slušati.*

09. San prve pažnje Žrtve

To me dovodi do priče o Adamu i Evi u raj. Adam i Eva predstavljaju sva ljudska bića. Bog nam je rekao da možemo jesti što god želimo, osim plodova sa stabla spoznaje. Onoga dana kad pojedemo plod s toga stabla, umrijet ćemo. I eto, pojeli smo plod i umrli smo.

To je, dakako, samo priča, ali važno je njezino značenje. Zašto umiremo kad pojedemo plod stabla spoznaje? Zato što je pravo ime stabla spoznaje stablo smrti. Drugo stablo u raj je stablo života. Život je istina, a istina jednostavno postoji bez riječi ili simbola. Stablo spoznaje samo je odraz stabla života. Mi već znamo da se znanje stvara pomoću simbola i da simboli nisu stvarni. Kad pojedemo plod stabla spoznaje, simboli se pretvaraju u virtualnu stvarnost koja nam se obraća glasom znanja te živimo u toj stvarnosti vjerujući da je stvarna, što znači da živimo nesvjesno.

Očito je da su ljudska bića pojela plod stabla smrti. Smatram da ovim svijetom hodaju milijarde mrtvih ljudi, samo što *ne znaju* da su mrtvi. Njihovo je tijelo živo, ali oni sanjaju, nimalo svjesni da sanjaju – to je ono što Tolteci nazivaju *snom prve pažnje*.

San prve pažnje jest san koji stvaramo koristeći svoju pažnju prvi put. To ja nazivam *običnim ljudskim snom*; mogli bismo reći i da je to *san žrtava*, jer mi smo žrtve svih simbola koje stvaramo, žrtve svih glasova u svojoj glavi, žrtve svih praznovjerja i iskrivljenja u svom znanju. U

snu žrtava, u kojemu živi većina ljudi, žrtve smo svoje religije, svoje vlade i čitavog svog načina razmišljanja i vjerovanja.

Dok smo bili djeca, nismo se mogli obraniti od svih laži koje potječu sa stabla spoznaje. Kao što smo već rekli, naši roditelji, škola, religija i čitavo društvo privukli su našu pažnju i upoznali nas sa svojim mišljenjima i uvjerenjima. Vjerujemo u svoju religiju zato što i naši roditelji vjeruju u tu religiju, zato što nas vode u crkvu ili hram te smo naučili povjerovati svemu što nam se govori. Odrasli koji su brinuli o nama pričali su nam svoje priče, a kad krenemo u školu, dočeka nas još više priča. Naučili smo priču o svojoj domovini. Naučili smo sve o junacima, o ratovima i ljudskoj patnji.

Odrasli nas pripremaju da budemo dio svog društva, a ja bez i trunca sumnje tvrdim da tim društvom u potpunosti upravljaju laži. Mi učimo živjeti u istom snu u kojemu žive drugi ljudi. Naša je vjera zarobljena u strukturi toga sna koji za nas postaje normalan. No, vjerujem da odrasli takve stvari ne rade s lošim namjerama. Oni nas mogu naučiti samo onome što i sami znaju. Ne mogu nas učiti onome što ne znaju. Ono što znaju učili su čitavog svog života. Možete biti sigurni da su vaši roditelji za vas napravili najbolje što su u to vrijeme mogli. Ako nisu napravili ništa bolje, to je zato što ništa bolje nisu ni poznavali. Možete se kladiti da su gajili različite prosudbe o sebi, a i da su ih prosuđivali i svi ostali. Živjeli su u snu prve pažnje, u *podzemnom svijetu*, u snu koji nazivamo Had ili pakao. Bili su mrtvi.

Dakako, ti simboli nisu posve istiniti. Istina se krije iza simbola – u *namjeri* ili *smislu* simbola. Kad religije opisuju san o paklu, tvrde da je to mjesto gdje gorimo, mjesto gdje nas osuđuju i gdje smo podvrgnuti vječnoj kazni. Takav opis pakla uobičajen je san ljudskih bića. Isto se događa i u ljudskom umu – osuda, osjećaj krivnje, kazna i emocije

izazvane strahom koji kao da se pretvara u oganj koji plamti u nama. Strah je kralj podzemnog svijeta i on vlada našim svijetom iskrivljujući naše znanje. Strah stvara čitav jedan svijet nepravde i emocionalne drame, čitavu jednu noćnu moru u kojoj žive milijarde ljudi.

Koji je najveći strah na ovom svijetu? To je strah od istine. Ljudi se plaše istine jer su naučili vjerovati u mnoštvo laži. Dakako, ujedno se plaše i laži u koje vjeruju. Bilo istinito ili lažno, samo im znanje pruža osjećaj sigurnosti, ali onda pate zato što vjeruju u ono što znaju, a gotovo ništa od onoga što znaju nije istina. To je samo stajalište, ali ljudi vjeruju u to, a onda te iste iskrivljene poruke prenose vlastitoj djeci. Tako se lanac nastavlja, a povijest ljudskih bića stalno se ponavlja.

Mudraci su san o prvoj pažnji odavno usporedili s tržnicom na kojoj tisuće ljudi govore istodobno, a nitko zapravo nikoga ne sluša. Tolteci to nazivaju *mitote*, što je riječ jezika náhuatl, a znači »teško ogovaranje«. U okviru *mitote* riječ koristimo protiv sebe samih, a kad razgovaramo s drugim ljudima, koristimo je protiv njih.

Svako je ljudsko biće čarobnjak, a u međusobnim odnosima čarobnjaka čarolije lete na sve strane. Kako? Pogrešnim korištenjem riječi, tako što sve shvaćamo osobno, iskrivljavanjem svega što zapažamo putem pretpostavki, ogovaranjem i širenjem emocionalnog otrova pomoću riječi. Ljudska bića bacaju čarolije uglavnom na ljude koje najviše vole, a što je njihov autoritet veći, to su čarolije snažnije. Autoritet je moć koju čovjek ima nad drugim ljudima koje kontrolira i tjera da mu se pokoravaju. Kao dijete ste se plašili autoriteta. I neki se odrasli plaše autoriteta. Autoritativno izgovorene riječi postaju moćna čarolija koja djeluje na druge ljude. Zašto? Zato što tim riječima *vjerujemo*.

Ako razumijemo moć simbolizma, možemo uvidjeti kamo nas vode simboli. To možemo zaključiti prema načinu na

koji se ponašamo, prema odnosima koje imamo s drugim ljudima, ali pretežno prema odnosom sa sobom. Opsjeda nas neka ideja, uvjerenje ili priča. Ponekad nas opsjeda bijes, ponekad ljubomora, a ponekad i ljubav. Simboli se nadmeću za kontrolom nad našom pažnjom, a oni se na ovaj ili onaj način neprestano mijenjaju i naizmjenice nas opsjedaju. Postoji na tisuće simbola koji žele preuzeti mjesto drugih simbola u našoj glavi i kontrolirati nas. Kao što sam već rekao, ti su simboli živi, a život kojim živimo izvire iz nas zato što *vjerujemo*.

Simboli neprestano govore u našoj glavi. Nikad ne prestaju. Kao da u glavi nosimo pripovjedača koji nam govori sve što se događa oko nas, kao da mi sami nismo svjesni onoga što zapažamo. »Sad se sunce počinje spuštati. To je dobro. Vruće mi je. Gle, ondje ima nekoliko stabala! Što on to radi? Pitam se o čemu razmišlja.« Glas znanja želi znati značenje svega što postoji. Jedva čeka da protumači sve što se događa u našem životu. Govori nam što i kad trebamo raditi, gdje i kako. Neprestano nas podsjeća na ono što vjerujemo o sebi, kao i na ono što ne vjerujemo. Govori nam o svemu onome što nismo. Pita nas zašto ne možemo biti onakvi kakvi bismo trebali biti.

U snu prve pažnje svijet u kojemu živimo podsjeća na *reality* emisiju, čiji je voditelj glas znanja. Mi smo, dakako, uvijek u pravu, a svi ostali uvijek griješe, jer se koristimo svim svojim znanjem kako bismo opravdali ono što se događa u našoj emisiji. Kakva je to samo predstava! Prva na top listi. Mi stvaramo svaki lik u toj priči, ali ono što vjerujemo o tim likovima nije istina i nikad ne može ni biti istina. Dok nam u glavi raste čitavo stablo spoznaje, više ne zamjećujemo istinu – zamjećujemo samo vlastito znanje i laži. Kad zamjećujemo samo laži, pažnja nam je zarobljena u snu o paklu. Više ne zamjećujemo stvarnost

raja koja nas odasvud okružuje. Na taj način ljudska bića ostaju bez raja.

U priči o Adamu i Evi vodio se sjajan razgovor sa zmijom koja je živjela na stablu spoznaje. Ta je zmija bila pali anđeo koji je prenosio iskrivljene poruke, kraljević laži. Mi smo bili nevini. Zmija nam je rekla: »Želiš li biti sličan Bogu?« Jednostavno pitanje, ali uvidate li u čemu je trik? Da smo odgovorili: »Ne, hvala ti. Ja već jesam Bog«, još bismo živjeli u raju. No, mi smo odgovorili: »Da, želim biti poput Boga.« Nismo zamijetili laž. Zagrizli smo u plod, progutali laž i umrli.

Sumnja je ono što nas je navelo da zagrizemo jabuku, ne zamjećujući da je riječ o laži. Prije nego što se u nama javi sumnja, nismo imali ni znanje. Istina je postojala i mi smo je jednostavno živjeli. Jednom kad progutamo laž, više ne vjerujemo da smo kao bogovi i tada počinjemo tragati za Bogom. Zatim vjerujemo da moramo podići hram kako bismo pronašli Boga; potrebno nam je mjesto gdje mu se možemo klanjati. Da bismo ga dosegli, moramo žrtvovati sve; moramo sebi nanijeti bol i ponuditi je Bogu. Uskoro imamo velik hram s tisućama ljudi koji vjeruju da nisu Bog. Dakako, Bogu moramo dati ime, a posljedica toga je nastanak religije.

Stvaramo boga groma, boga rata, božicu ljubavi i dajemo im imena: Zeus, Mars i Afrodita. Tisuće su, a možda i milijuni ljudi vjerovali u te bogove i obožavali ih. Svoje su živote davali kao žrtvu tim bogovima. Čak su ubijali vlastitu djecu kao žrtvu tim bogovima, jer su vjerovali da su oni istiniti. No, jesu li bili?

Kao što vidite, prva laž u koju smo povjerovali glasi: »Ja nisam Bog.« Iz te laži proizlazi sljedeća, a za njom i mnoge druge, a mi vjerujemo u sve njih. Uskoro postoji toliko laži da nas preplavljaju te zaboravljamo vlastitu božanstvenost. Zapažamo Božju ljepotu i savršenstvo i

želimo biti poput Boga – želimo biti »slika i prilika savršenstva« – te tragamo za savršenstvom.

Ljudi su pripovjedači. Mi svojoj djeci pripovijedamo priče o savršenom Bogu, o Bogu koji nam sudi i kažnjava nas kad griješimo. Pričamo im o Djedu Mrazu koji nagrađuje »dobru« dječicu, djecu sličniju »Bogu«. Te su poruke iskrivljene. Bog koji se poigrava pravdom ne postoji. Djed Mraz ne postoji. To znanje u našoj glavi nije stvarno.

Dok razgovaramo sa zmijom koja boravi na stablu spoznaje, razgovaramo s iskrivljenim odrazom samih sebe. Mi se zapravo bojimo te zmije. Bojimo se vlastitog odraza. Nije li to glupo? Zamislite da promatrate svoj odraz u zrcalu. Odraz se doima poput točne kopije stvarnosti, ali slika u zrcalu suprotnost je stvarnosti – u zrcalu je vaša desna ruka zapravo lijeva. Istina je u odrazu uvijek iskrivljena.

Dok smo bili djeca, zrcala oko nas privlačila su nam pažnju, a mi smo zapažali svoje iskrivljene slike, u skladu s raspoloženjem drugih ljudi, u skladu s trenutkom u kojem su nam ta zrcala odražavala našu sliku, u skladu sa sustavom uvjerenja kojim su se odrasli koristili kako bi opravdali svoja zapažanja. Ljudi koji su nas okruživali govorili su nam što oni *vjeruju* o nama, ali nije postojalo nijedno jasno zrcalo koje bi nam odražavalo ono što smo *uistinu* bili. Sva su zrcala bila potpuno iskrivljena. Projicirala su nam ono što su drugi vjerovali o nama, a gotovo sve što su vjerovali bila je laž. Mi smo tome mogli vjerovati ili ne vjerovati, ali dok smo bili djeca, bili smo i nevini te bismo povjerovali gotovo bilo čemu. Svoju smo vjeru polagali u laži. Te smo laži oživljavali, davali smo im moć i uskoro su one počele upravljati našim životom.

Priča o kraljeviću laži samo je priča, ali lijepa priča sastavljena od simbola koje možemo razumjeti i iz koje možemo izvući zaključke. Mislim da je smisao te priče jasan. Kad počnemo sanjati da nismo Bog, počinje prava

noćna mora. Izgnani smo iz raja i spuštamo se izravno u podzemni svijet koji nazivamo *paklom*. Počinjemo tragati za Bogom, počinjemo tragati za *sobom*, jer stablo spoznaje živi naš život, a naše je izvorno ja mrtvo.

To me podsjeća na priču o Isusu Kristu, koji je, hodajući sa svojim učenicima ugledao čovjeka vrijednog njegovog učenja. Prišao mu je i pozvao ga: »Dodi i pridruži mi se.« Čovjek mu je odgovorio: »Došao bih, ali upravo mi je umro otac. Moram ga pokopati, a onda ću te slijediti.« A Isus mu je odgovorio: »Pusti mrtve da pokopaju svoje mrtve. Ti si živ. Dodi sa mnom.«

Ako razumijete tu priču, lako je uvidjeti da ste »mrtvi« kad niste budni, kad niste svjesni onoga što jeste. Vi jeste *istina*. Vi ste *život*. Vi ste *ljubav*. No, u procesu pripitomljavanja vašu pažnju privlači vanjski san, san planeta i hrani vas svim svojim uvjerenjima. Malo-pomalo postajete kopija vanjskog sna. Oponašate sve što učite od drugih ljudi i od svijeta oko sebe. Oponašate ne samo uvjerenja, nego i postupke, što znači da ne oponašate samo ono što ljudi govore, nego i ono što rade. Zamjećujete emocionalna stanja ljudi koji vas okružuju te oponašate čak i njih.

Vi niste ono što *uistinu* jeste, jer ste opsjednuti iskrivljenom slikom o sebi. To bi moglo biti malo teže za shvatiti, ali čitavo ste vrijeme sami sebe opsjedali. Ono što vas je opsjelo vaše je *virtualno* ja. To je ono što *mislite* da jeste, ono što *vjerujete* da jeste i ta vaša slika postaje iznimno moćna. Dugogodišnjom vježbom postali ste majstor pretvaranja, glumeći da ste ono što mislite da jeste. Ta iskrivljena slika o sebi zapravo je vaš grob, jer vašim životom ne živi vaše stvarno ja. Tko živi vaš život?

Je li vaše stvarno ja ono koje stvara dramu i patnju u vašem životu? Je li vaše stvarno ja ono koje kaže: »Ovaj je život dolina suza i mi smo ovamo došli kako bismo patili?« Je li vaše stvarno ja ono koje vas prosuđuje i kažnjava te

potiče i druge da vas kažnjavaju? Je li vaše stvarno ja ono koje zlostavlja vaše tijelo? Je li vaše stvarno ja ono koje vas čak i ne voli? Je li *uistinu* vaše stvarno ja ono koje sve to sanja?

Ne, to nije vaše stvarno ja. Vi ste mrtvi i to je istina. Što je ključ vašeg povratka u život? *Svjesnost*. Kad postanete svjesni, uskrsnut ćete i vratiti se u život. U kršćanskoj tradiciji dan uskrsnuća je dan kad se Krist vratio iz mrtvih i svijetu objavio svoju božanskost. Zato ste ovdje: kako biste se vratili iz mrtvih i ponovno objavili svoju božanskost. Vrijeme je da se vratite iz svijeta privida i laži u vlastitu istinu i vlastitu izvornost. Vrijeme je da se oslobodite laži i postanete ono što uistinu jeste. Da biste to učinili, morate se vratiti u život koji je istina.

Svjesnost je ključ povratka u život, kao i jedno od glavnih toltečkih majstorstava. Svjesnost vas odvodi iz sna prve pažnje u san druge pažnje, gdje se možete usprotiviti svim lažima koje vladaju u vašoj glavi. Kad se pobunite, čitav se san počinje mijenjati.

10. San druge pažnje Ratnici

Kad naučimo sanjati, mnogo je stvari koje nam se ne sviđaju, mnogo je stvari kojima se protivimo, ali san prihvaćamo takvim kakav jest. U jednom trenutku zbog bilo kojeg razloga postanemo svjesni da nam se ne sviđa način na koji živimo svoj život, postajemo svjesni da sanjamo i više ne želimo taj san. Pokušavamo se drugi put koristiti pažnjom kako bismo promijenili svoj san i stvorili drugi san. Tolteci to nazivaju *snom druge pažnje*, odnosno *snom ratnika*, jer smo objavili rat protiv svih laži u svom znanju.

U snu druge pažnje počinjemo sumnjati: »Možda ono što sam naučio uopće nije istina.« Počinjemo sumnjati u svoja uvjerenja, počinjemo propitivati sva mišljenja koja smo usvojili. Znamo da u našoj glavi postoji nešto što nas navodi da radimo ono što možda ne želimo raditi – nešto što u potpunosti vlada našim umom – i to nam se ne sviđa. Budući da nam se ne sviđa, u jednom se trenutku pobunimo.

U toj pobuni pokušavamo vratiti svoju izvornost, ono što nazivam *integritetom* našeg ja ili sveukupnošću onoga što jesmo. U snu prve pažnje izvorno ja nema nikakvih izgleda – ono je apsolutna žrtva. Ne bunimo se; čak i ne pokušavamo. No, sad više ne želimo biti žrtva i pokušavamo promijeniti svoj svijet. Nastojimo ponovno biti slobodni – slobodni da budemo tko uistinu jesmo i slobodni da radimo ono što zaista želimo. Svijet ratnika

je svijet nastojanja. Pokušavamo promijeniti svijet koji nam se ne sviđa te stalno nastojimo, ali nam se taj rat čini beskonačnim.

U snu ratnika mi smo u ratu, ali taj se rat ne vodi protiv drugih ljudi. On ni na koji način nije povezan s vanjskim snom. Sve se odvija u našoj glavi. Taj se rat vodi protiv onog dijela našeg uma koji donosi sve odluke koje nas vode do našeg osobnog pakla. Taj se rat vodi između izvornog ja i onoga što nazivamo *tiraninom, velikim sucem, knjigom zakona ili sustavom uvjerenja*. To je rat ideja, mišljenja i uvjerenja. Nazivam ga i *ratom bogova*, jer se te ideje bore za prevlast nad ljudskim umom. Kao i drevni bogovi, te će ideje uzeti ljudsku žrtvu.

Ljudska žrtva koju nudimo bogovima i dalje se obavlja, čak i ako tvrdimo da više ne vjerujemo u takvo žrtvovanje. Dakako, promijenili smo imena bogova; promijenili smo *smisao* svih onih simbola koje zovemo *Bogom*. Možda više ne vjerujemo u Apolona; možda više ne vjerujemo u Zeusa; više ne vjerujemo u Ozirisa, ali vjerujemo u pravdu, vjerujemo u slobodu, vjerujemo u demokraciju. To su imena novih bogova. Svoju moć predajemo tim simbolima, uznosimo ih u carstvo bogova i u njihovo ime žrtvujemo svoj život.

Ljudska se žrtva stalno obavlja u čitavom svijetu i svi možemo vidjeti njezine posljedice: nasilje, zločini, pretrpani zatvori, rat, san o paklu; to zapažamo, jer vjerujemo u mnoštvo praznovjerja i iskrivljenih spoznaja. Ljudi pokreću ratove, a mi šaljemmo svoje mlade da se žrtvuju u tim ratovima. Često čak i ne znaju za što se bore.

U svakom velikom gradu vode se ratovi bandi. Mladi se ljudi žrtvuju i ubijaju jedni druge u ime ponosa, u ime zarade, u ime bilo kojeg boga u kojeg vjeruju. Bore se za svoj ponos, za kontrolu nad komadom zemlje, za simbol u svojoj glavi i na svojoj jakni. Žrtvuju se. Od najmanjeg

predgrađa do najveće države na planetu vidimo kako se grupe ljudi bore i brane svoje bogove u ime nečega što ne postoji. Rat bjesni u njihovim glavama, ali je problem u tome što rat iznose u svijet oko sebe i ubijaju jedni druge.

Možda više ne vjerujemo u ljudsku žrtvu, ali ovoga trenutka postoje ljudi koji kažu: »Ja ću se žrtvovati. Dajte mi pušku te ću ubiti što više ljudi prije nego što oni ubiju mene.« Ne osuđujem nikoga – stvari jednostavno tako stoje. Ne kažem da je takva ljudska žrtva pogrešna. Ona jednostavno postoji i mi ne možemo poreći njezino postojanje jer je vidimo svakog dana u mnogim različitim kulturama diljem svijeta. Ne samo što je vidimo, nego i sudjelujemo u njoj. Ako netko pogriješi i uhvatimo ga u kršenju pravila, što ćemo napraviti? Razapet ćemo ga, osudit ćemo ga, ogovarat ćemo ga. To je drugi oblik ljudske žrtve. Pravila postoje i možda je najveći grijeh usprotiviti se takvim pravilima, a možda su neka od tih pravila potpuno neprirodna. No, mi ih stvaramo, mi pristajemo živjeti u skladu s njima i mi ćemo ih se pridržavati sve dok nam više ne budu potrebna. Ali zasad su nam još potrebna.

Ljudi vjeruju u toliko mnogo laži da čak i potpuna sitnica postaje velik demon koji u nama izaziva patnju. Najčešće je to tek prosudba, a uglavnom je riječ o samo-osuđivanju: »Jadan ja! Pogledaj samo što mi se dogodilo kad sam imao devet godina. Gle što mi se dogodilo prošle noći!« Što god se dogodilo u vašoj prošlosti, to više nije istina. Moglo vam se dogoditi nešto uistinu strašno, ali ovoga trenutka to nije istina, jer sadašnji je trenutak jedina istina u kojoj živite. Što god vam se dogodilo u prošlosti, prebiva u virtualnoj stvarnosti, a što god se dogodilo vašem tijelu odavno je iscijeljeno, ali um vas može navesti da patite i godinama živite u stidu.

Ljudi nose svoju prošlost u sebi, kao da nose težak teret. Za neke nije osobito težak, ali za većinu ljudi uistinu

jest. I ne samo što je težak, nego ima i vrlo neugodan smrad. Mnogi ljudi čuvaju taj teret i dijele ga s voljenim osobama. Budući da imaju dobro pamćenje, oživljavaju ga u sadašnjem trenutku i ponovno proživljavaju svoje iskustvo. Svaki put kad se prisjete tih iskustava, ponovno kažnjavaju sebe i sve ostale.

Ljudi su samo životinje na Zemlji koji sebe tisućama puta kažnjavaju zbog iste pogreške, a kažnjavaju tisućama puta i sve ostale zbog iste pogreške. Kako možemo govoriti o nepravdi u svijetu kad u našoj vlastitoj glavi nema pravde? Čitavim svemirom vlada pravda, ali istinska pravda, a ne iskrivljena koju smo stvorili mi umjetnici. Istinska je pravda suočavanje s onim što zovem *akcija-reakcija*. Mi živimo u svijetu posljedica – svaki postupak izaziva reakciju. Istinska pravda sastoji se u tome da jednom platimo za svaku svoju pogrešku. Koliko puta zapravo plaćamo za svaku pogrešku? To, očito, nije pravda.

Recimo da živite ispunjeni osjećajem krivnje i stida zbog pogreške koju ste napravili prije deset godina. Vaš izgovor za to što patite glasi: »Strašno sam pogriješio« te mislite da još patite zbog nečega što se dogodilo prije deset godina, ali istina je da patite zbog nečega što se dogodilo prije desetak sekundi. Vi sami sebe ponovno osuđujete zbog iste pogreške, a veliki sudac, dakako, kaže: »Moraš biti kažnjen.« Riječ je o akciji-reakciji. *Akcija* je samoosuda, a *reakcija* je samokažnjavanje u obliku krivnje i stida. Čitavog života ponavljate isti postupak, nadajući se drukčijoj reakciji do koje nikad ne dolazi. Jedini način na koji možete promijeniti svoj život jest da promijenite postupak, a tada će se i reakcija promijeniti.

Uspijevate li uvidjeti kako vi kao znanje povređujete sebe kao ljudsko biće? Vi mislite i osuđujete sebe pomoću simbola koje ste naučili. Vi stvarate priču koja nanosi zlo ljudskom biću. Kad god netko zlostavlja čovjeka, normalna

reakcija je bijes, mržnja, ljubomora ili bilo koja druga emocija koja u nama izaziva patnju. Naš je živčani sustav tvornica emocija, a emocije koje doživljavamo ovise o onome što zamjećujemo. Mi zamjećujemo vlastite prosudbe, vlastiti sustav uvjerenja i vlastiti glas znanja. Budući da našim virtualnim svijetom vladaju sudac, žrtva i sustav uvjerenja, emocije koje stvaramo su strah, bijes, ljubomora, krivnja i stid. Što bismo drugo i mogli očekivati? Ljubav? Naravno da ne, iako katkad stvaramo i tu emociju.

Riječ je sila koju ne možete vidjeti, ali možete vidjeti manifestaciju te sile, njezin izraz, a to je vaš život. Bespriječnost svoje riječi možete izmjeriti pomoću svoje emocionalne reakcije. Jeste li sretni ili patite? Ako uživate u svom snu ili patite zbog njega, to je zato što ga sami takvim stvarate. Dakako, vaši su vam roditelji, religija, škole, vlada i čitavo društvo pomogli u stvaranju vašeg sna, a istina je i to da nikad niste imali mogućnost izbora. No, sad ga imate. Možete stvarati raj, a možete stvarati i pakao. Zapamtite, i jedno i drugo stanja su uma koja postoje u vama.

Sviđa li vam se kad ste sretni? Onda budite sretni i uživajte u svojoj sreći. Sviđa li vam se kad patite? Sjajno. Zašto onda ne biste uživali u svojoj patnji? Odlučite li da ćete stvarati pakao, sjajno. Plačite, patite, stvarajte majstorsko umjetničko djelo od svoje patnje. No, ako ste svjesni, nikako nećete odabrati pakao. Odabrat ćete raj. A raj možete odabrati tako što će vaša riječ biti bespriječna.

Ako vam je riječ bespriječna, kako možete prosuđivati sebe? Kako se možete okrivljavati? Kako si možete nameštati krivnju ili stid? Kad ne stvarate takve emocije, sjajno se osjećate! Ponovno se smijete, a taj je osmijeh potpuno izvoran. Ne morate se pretvarati. Ne morate pokušavati biti nešto drugo. U svakom ćete trenutku biti ono što jeste. U tom ćete trenutku prihvatiti sebe upravo onakvima kakvi

jeste. Sviđate se sebi. Uživajte u tome što ste takvi kakvi jeste. Više ne zlostavljate sebe koristeći simbole.

Zato moram ponoviti – važno je da budete svjesni. Tiranija simbola iznimno je moćna. U snu druge pažnje ratnik pokušava otkriti kako su simboli nadvladali čovjeka. Čitav se ratnikov rat vodi protiv simbola, protiv vlastite tvorevine, ali ne zato što mrzimo simbole. Simboli su majstorska tvorevina, naša umjetnost, i odgovara nam koristiti simbole za komunikaciju. No, kad tim simbolima predamo svu svoju moć, postajemo bespomoćni i netko nas mora spasiti. Potreban nam je spasitelj, jer nemamo moć da sami spasimo sebe.

Tada usmjerimo pogled u vanjski svijet i kažemo: »O, Bože, spasi me, molim te!« No, nije na Bogu, Isusu, Budi, Mojsiju ili Muhamedu, bilo kojem učitelju, šamanu ili guruu da nas spašavaju. Ne možemo ih okrivljavati zato što nas nisu spasili. Nitko nas ne može spasiti jer nitko drugi nije odgovoran za ono što se događa u našem virtualnom svijetu. Svećenik, pastor, rabin, šaman ili guru ne mogu promijeniti naš svijet. Ne mogu ga promijeniti ni naš suprug ili supruga, djeca ili prijatelji. Nitko ne može promijeniti naš svijet jer taj svijet postoji samo u našoj glavi.

Mnogi tvrde da je Isus umro za nas, kako bi nas spasio od naših grijeha. To je lijepa priča, ali Isus ne donosi odluke u našem životu. Umjesto da nas spasi, Isus nam je rekao što da radimo. Potrebna vam je pomoć? Dobro, morate slijediti istinu. Morate oprostiti. Volite jedni druge. Isus nam je dao sve alate, ali mi kažemo: »Ne, ne mogu oprostiti. Radije živim ispunjen svojim emocionalnim otrovom, ispunjen ponosom, bijesom i ljubomorom.« Sukobljavamo li se s ljudima koje volimo, stvaramo li oko sebe velik otpor, zapamtimo da živimo u svijetu posljedica. Najprije se toga trebamo osloboditi, trebamo oprostiti, jer

opraštanje je jedini način na koji svoje emocionalno tijelo možemo osloboditi emocionalnog otrova.

Svi smo ispunjeni emocionalnim otrovom jer svi nosimo emocionalne rane. To se događa. Kao što je normalno da naše tijelo bude ozlijeđeno kad se porežemo ili kad padnemo i slomimo ruku ili nogu, tako je normalno i da emocionalno tijelo bude povrijeđeno, jer smo živi, jer smo okruženi grabežljivcima, a i sami smo grabežljivci. No, za to nitko nije kriv. Jednostavno je tako. Naš nas emocionalni otrov tjera da okrivljujemo, no umjesto toga, možemo preuzeti odgovornost za vlastito iscjeljenje.

Čekate li da se netko pojavi i spasi vas? Sami sebe morate spasiti. Vi ste vlastiti spasitelj, ali postoje učitelji koji vam mogu pomoći da postanete svjesni i pobijedite u svom osobnom ratu. Postoje umjetnici koji vam mogu pokazati kako svojom umjetnošću možete stvarati majstorsko djelo, odnosno raj.

Recimo da ste dobar umjetnik, ali onda se pojavi majstor i kaže: »Sviđaš mi se. Želim da budeš moj šegrt. Dođi. Naučit ću te. Prvi i najvažniji alat koji će ti pomoći da postaneš majstorski umjetnik jest *bespriječnost tvoje riječi*. To je nešto vrlo jednostavno. Sam pišeš vlastitu priču i to tako da ne radiš protiv sebe. Drugo, *ništa nemoj shvaćati osobno*. To će ti uvelike pomoći. Ako se složiš već i samo s tim, nestat će velik dio drame u tvom životu. Treće, *nemoj pretpostavljati*. Ne stvaraj vlastiti pakao. Prestani vjerovati u praznovjerja i laži. Četvrto, *uvijek napravi najbolje što možeš*. Nešto poduzmi. Vježbaj s majstorom. Vrlo jednostavno.«

Doći će trenutak kad ćete čitavu svoju tvorevinu početi sagledavati s drukčijeg stajališta. Počet ćete shvaćati da ste umjetnički tvorac vlastitog života. Vi ste onaj koji stvara platno, boje, kistove i umjetnost. Vi ste onaj koji pridaje smisao svakom potezu na platnu svog života. Vi ste onaj koji svu svoju vjeru ulaže u vlastitu umjetnost. Vi kažete:

»Priča koju stvaram je lijepa, ali više ne vjerujem u nju. Ne vjerujem ni u svoju, ni u tuđe priče. Jasno mi je da je to samo umjetnost.« Sjajno. To je Peti sporazum. Vratite se zdravom razumu, istini, svojoj stvarnoj osobnosti. *Budite sumnjičavi, ali naučite slušati.*

U snu druge pažnje potrebni su vam alati da pobijedite u ratu i promijenite svoj svijet, a u sporazumima je upravo o tome riječ. Sporazumi su alati za preobrazbu vašeg sna, za ovladavanje snom, a o vama ovisi što ćete napraviti s tim alatima. Tih pet jednostavnih sporazuma imaju moć da zasiju sjeme sumnje u sve ograničavajuće sporazume utemeljene na strahu. Da biste se oslobodili laži u svom znanju, jedina vam je šansa korištenje pažnje. Pažnjom se koristite da biste ostvarili svoj prvi san, a njome se koristite i da biste se oslobodili tog sna.

Četiri sporazuma alati su kojima drugi put koristite svoju pažnju za stvaranje svog osobnog raja, a Peti sporazum je alat kojim pobjeđujete u ratu protiv tiranije simbola. Četiri sporazuma alati su za vašu osobnu preobrazbu, a Peti je kraj osobne preobrazbe i početak procesa u kojem sebi poklanjate najveći dar: dar *sumnje*.

Rekli smo da smo zbog sumnje protjerani iz raja. I povratak u raj povezan je sa sumnjom. Sumnja je alat kojim se koristimo kako bismo obnovili svoju vjeru, oduzeli svoju moć svakoj laži i praznovjerju u koje vjerujemo i vratili je sebi. Dakako, moć sumnje možemo koristiti i protiv sebe, sumnjajući u sebe i u istinu. U priči o Adamu i Evi, kad sumnjamo da smo Bog, ta sumnja otvara vrata svim ostalim sumnjama. Kad sumnjamo u istinu, počinjemo vjerovati u laži. Uskoro povjerujemo u toliko mnogo laži da više ne vidimo istinu te ostajemo bez sna o raju.

Sumnja je velika tvorevina koju smo napravili da bismo ušli u pakao ili izašli iz njega. Ona omogućuje simbolima da nas opsjedaju, a s druge strane može zaustaviti

tu opsjednutost. Sumnjamo li u sebe i u istinu, u nama ponovno počinje rasti stablo spoznaje – sva mitologija koja nas je kontrolirala čitavog života. Glas znanja ponovno nas počinje opsjedati i mi ponovno osjećamo bijes, ljubomoru, nepravdu koji dolaze sa simbolima, pretpostavkama i razmišljanjem.

Umjesto što sumnjate u sebe, imajte vjere. Umjesto što sumnjate u istinu, sumnjajte u laži. *Budite sumnjičavi, ali naučite slušati.* Peti sporazum otvara vrata raju, a ostalo ovisi o vama. Taj vam sporazum omogućuje da prebivate u raju i da raj prebiva u vama. Pomaže vam da se oslobodite vezanosti za simbole, čak i za vlastito ime te da se stopite s beskonačnim – da postanete izvorni, da bez imalo sumnje vjerujete u sebe, jer čak i trunka sumnje može okončati iskustvo raja.

Kad imate vjere u sebe, slijedit ćete svaki nagon s kojim ste se rodili. Nećete sumnjati u ono što jeste i vratit ćete se zdravom razumu. Imat ćete svu moć vlastite izvornosti, vjerovat ćete sebi i životu. Vjerovat ćete da će sve biti dobro i život će postati iznimno jednostavan. Um više ne mora razumjeti sve, ne mora znati. Nešto znate ili ne znate, ali nimalo ne sumnjate znate li ili ne. Ako ne znate, prihvatit ćete da ne znate. Nećete ništa izmišljati. Kad ste potpuno izvorni, sami ćete sebi govoriti istinu bez ikakve sumnje: »Ovo mi se sviđa. Ovo mi se ne sviđa. Ovo želim. Ovo ne želim.« Nećete morati raditi ono što vam se ne sviđa. Uživat ćete u svom životu i raditi upravo ono što volite.

Mi sami sebi otežavamo život kad se pokušavamo žrtvovati za nekoga. Vi, naravno, niste ovdje da biste se žrtvovali. Niste ovdje da biste udovoljavali tuđim mišljenjima ili stajalištima. U snu druge pažnje jedan od prvih izazova jest strah da budete to što jeste – strah od vlastitog stvarnog ja. Imate li hrabrosti suočiti se s tim izazovom, otkrit ćete da razlozi zbog kojih ste se plašili uopće ne postoje. Tada

ćete otkriti da je mnogo lakše biti vjeran sebi nego nastojati biti nešto što niste. Od čitavog ste sna o paklu umorni, jer potrebno je dosta energije da biste održali tu sliku i nosili društvenu masku. Umorili ste se od pretvaranja. Umorili ste se od toga što niste *vi sami*. Najbolje što možete napraviti jest da budete autentični. Kad ste autentični, možete raditi što god želite. Možete vjerovati što god želite, a to uključuje i vjeru u sebe.

Koliko teško može biti vjerovati sebi, vjerovati u *sebe*, umjesto u simbole? Svoju vjeru možete uložiti u znanstvene teorije, u mnoge religije, mišljenja i stavove, ali to nije *stvarna* vjera. Vjera u sebe je stvarna. Stvarna vjera znači da bezuvjetno vjerujete sebi, svjesni onoga što uistinu jeste, a to što jeste jest istina.

Kad ponovno postanete svjesni onoga što jeste, završit će rat u vašoj glavi. Očito je da ste vi ona osoba koja stvara sve simbole. Budući da je očito odakle potječe moć vaše riječi, vaša riječ ima moć i ništa je ne može zaustaviti. Vaša riječ postaje besprijekorna, a besprijekorna je zato što imate moć nad simbolima, a ne oni nad vama. Kad vam riječ postane besprijekorna, svaku odluku svog života temeljite na istini i pobjeđujete u ratu protiv tiranina. Riječi su tu, samo čekaju vašu zapovijed, ali one imaju smisla samo kad ih koristite za komunikaciju i za ostvarenje izravne povezanosti s drugom osobom. Kad prestanete koristiti riječi, one više nemaju smisla.

Pri kraju sna druge pažnje ljudski se oblik počinje raspadati i vaša se stvarnost ponovno mijenja. Mijenja se zato što svijet više ne doživljavate kroz kruto ustrojstvo uvjerenja. Rat je završen, jer svoju vjeru više ne polazete u laži. Iako laži još postoje, vi više ne *vjerujete* u njih. Kao što znate, istina jednostavno postoji – u nju ne morate vjerovati. Više ni u što ne morate vjerovati, ali možete vidjeti, a ono što vidite to jest istina. Istina je upravo ovdje, jedinstvena

i savršena. Možda nije onakva kako ste je tumačili, možda nije onakva kakva vam se činila dok ste ogovarali sebe i druge, ali jednom kad ugledate istinu, koga briga o čemu drugi ljudi sanjaju? Nije važno što sanjaju ljudi oko vas. Važno je vaše iskustvo – važno je da iskoristite sve alate koje imate kako biste se suočili s onim u što vjerujete, kako biste sagledali istinu i pobijedili u svom osobnom ratu.

Ni s kim se ne morate nadmetati. Ni s kim se ne morate uspoređivati. Samo trebate biti ono što jeste – trebate biti ljubav, ali *stvarna*, a ne ona vrsta ljubavi koja vas opsjeda i navodi vas da vjerujete u ljubav. Ne ona ljubav zbog koje ste ljubomorni i posesivni u odnosu prema drugima, koja vas vodi ravno u pakao sa svim svojim mukama i kaznama. Ne ona koja vas navodi da se žrtvujete u ime ljubavi, koja vas navodi da u ime ljubavi povrijedite sebe i druge. Simbol ljubavi postao je iskrivljen. Stvarna je ljubav ono s čime se radate. Stvarna je ljubav vaša bit.

Rodili ste se sa svim što vam je potrebno da biste postigli uspjeh. Ako se danas suočite sa svojim strahovima, sutra ćete vidjeti san druge pažnje, svijet ratnika. No, samo zato što ste danas dobili bitku sa strahom, to ne znači da ste dobili čitav rat. Rat još nije gotov – tek je počeo. Vi još osuđujete, još imate problema. Mislite da je sve gotovo, ali onda se tiranin vrati. I tako stalno. Ne vraća se samo tiranin u vama, nego i tirani u svim ljudima oko vas, a neki su još gori od drugih. No, čak i ako ste već godinama u ratu, barem se znate braniti. Kao ratnik u ratu možete pobijediti ili izgubiti, ali kad ste svjesni, više niste žrtva. U ratu ste, a ovoga trenutka u ratu je i većina drugih ljudi, sve dok rat ne završi.

U snu druge pažnje počinjete stvarati osobni raj na zemlji. Svoju vjeru počinjete ulagati u sporazume koji podržavaju *život*, koji povećavaju vašu radost, sreću i slobodu. No, to je tek jedan korak u vašoj evoluciji. To ni izdaleka nije sve. Dolazi trenutak kad ćete ovladati

svojom sviješću, što znači da ovladavate istinom. Uz to ćete ovladati i preobrazbom, ljubavlju, namjerom ili vjerom, jer tada ćete već vjerovati u sebe.

Rezultat te preobrazbe jest stvaranje druge stvarnosti, čiji je okvir isti kao i okvir prva dva sna, ali u ovoj drugoj stvarnosti više ne vjerujete u ono što ste nekoć vjerovali. Više ne vjerujete u laži koje ste naučili, ne vjerujete čak ni u riječi koje ste naučili. Ne gajite nikakve sumnje u svoje iskustvo i u ono što jeste.

Sljedeći san, san treće pažnje, više nije daleko. No, najprije morate pobijediti u ratu u svojoj glavi, a sad imate i alate kojima to možete postići. Zašto onda ne biste to učinili? Poduzmite nešto, ali nemojte više *pokušavati*. Ako pokušate, umrijet ćete pokušavajući, a ja vas uvjeravam da su milijuni ratnika umrli pokušavajući. Vrlo je malo ratnika koji su pobijedili u ratu koji se odigrava u ljudskom umu, ali oni koji su u tome uspjeli koristeći se svojom pažnjom drugi put ponovno stvaraju čitav svoj svijet.

11. San treće pažnje Majstori

San druge pažnje završava kad se u našem životu dogodi nešto osobito važno, što se zove *posljednji sud*. Tada posljednji put prosuđujemo bilo sebe, bilo druge. Tog dana prihvaćamo sebe onakve kakvi jesmo, a i sve ostale prihvaćamo takve kakvi jesu. Kad dođe dan našeg posljednjeg suda, rat u našoj glavi prestaje, a počinje *san treće pažnje*. To će biti kraj, ali i početak našeg svijeta, jer više ne prebivamo u snu ratnika. Sad smo u gornjem svijetu, u onome što zovem *snom majstora*.

Majstori su bivši ratnici. Oni su pobijedili u svom osobnom ratu i sad su u miru. *San majstora* san je istine, poštovanja, ispunjen ljubavlju i radošću. Taj je san igralište života, život kakvim i trebamo živjeti, a do njega nas vodi samo svjesnost.

Mnoge religije govore o posljednjem sudu kao o kazni za grešnike. Kažu da će toga dana Bog doći i suditi nam te uništiti sve grešnike. To nije istina. Posljednji je sud karta tarota, drevne egipatske mitologije. Kad mistici govore o posljednjem sudu, s nestrpljenjem očekujemo taj dan, jer to je dan kad se mrtvi dižu iz grobova, što simbolizira naše uskrsnuće. To je dan kad ponovno postajemo svjesni i budimo se iz sna donjeg svijeta. To je dan kad se više ne plašimo ponovno živjeti. Tada se vraćamo u svoje stvarno stanje, svoje božansko ja, osjećajući zajedništvo ljubavi sa svim što postoji.

Uskrsnuće je prekrasna ideja mnogih mističkih tradicija iz čitavog svijeta. Kad postanete svjesni da gotovo ništa od onog što ste naučili kroz simbole nije istina, jedino vam preostaje uživati u životu – to je uskrsnuće. Kad kroz simbole dajete smisao svemu, vaša je pažnja raspršena na mnogo toga u istom trenutku. Kad svemu oduzmete smisao, tada ste u zajedništvu i postajete cjeloviti. Postajete jedino živo biće koje postoji. Ne postoji razlika između vas i bilo koje zvijezde na nebu ili između vas i bilo koje stijene u pustinji. Sve što postoji dio je jedinog živog bića koje postoji. Kad doživite tu istinu, makar i na trenutak, nestaje čitavo ustrojstvo vašeg sustava uvjerenja, a vi prebivate u prekrasnom snu o raju.

Današnji dan može biti poput bilo kojeg drugog dana ili može biti dan proslave, dan vašeg uskrsnuća, dan kad mijenjate svoj svijet, ponovno se vraćajući u život. To može biti dan kad vaše pravo ja izlazi iz groba u kojem vjerujete da ste ono što *mislite* da jeste te postaje ono što *uistinu* jeste.

U snu treće pažnje konačno ste svjesni onog što jeste, ali ne pomoću riječi. Budući da ne postoje riječi koje bi mogle objasniti tko ste, vraćate se u mir, u prostor u kojem ne morate koristiti riječi da biste znali tko ste. To majstori ezoteričnih filozofija otkrivaju svojim učenicima. Ono najuzvišenije možete dosegnuti u trenutku kad zakoračite onkraj simbola i sjedinite se sa životom i Bogom.

Drevne religije tvrde da nitko ne može izgovoriti Božje ime i to je apsolutna istina, jer ne postoji simbol koji bi mogao opisati Boga. Boga možete spoznati samo tako da postanete Bog. Kad postanete Bog, reći ćete: »Zato nisam mogao naučiti simbol!« Istina je da mi ne znamo ime onoga tko nas je stvorio. Riječ *Bog* samo je simbol koji predstavlja ono što *uistinu* postoji, a ja se protivim toj riječi, jer to je iskrivljeni simbol. Ako koristimo simbole da bismo opisali

Boga, moramo se složiti o značenju simbola, a kako ćemo to učiniti? Postoje milijarde različitih stajališta. Kao umjetnik, dajem sve od sebe da bih Boga oslikao riječima i to je jedino što mogu ponuditi – sliku Boga s mog osobnog stajališta. No, dakako, što god kažem, to je samo priča, istina isključivo za mene. Možda će vam moja priča biti smisljena, a možda i neće, ali barem ćete imati nekakvu ideju o mom osobnom stajalištu.

San majstora prilično je teško objasniti, jer njihovo se stvarno učenje ne sastoji od riječi. Tu je važna prisutnost. Kad biste mogli osjetiti prisutnost majstora, naučili biste mnogo više nego od riječi. Riječi ne mogu izraziti čak ni najsitniji djelić iskustva, ali ako se poslužite maštom, riječi vas mogu odvesti onamo gdje ćete sami doživjeti iskustvo. To mi je namjera – navesti vas da proširite svoju svijest do točke u kojoj možete *doživjeti* i *osjetiti* što uistinu jeste.

Umjesto riječi, možda je bolje da stanete oči u oči s Bogom kako biste ga mogli vidjeti. Ako vam pokažem Boga oči u oči, vidjet ćete sebe. U to možete vjerovati ili ne vjerovati, ali vidjet ćete sebe jer vi ste Božje očitovanje. Kad biste mogli vidjeti što *pokreće* vaše tijelo, vidjeli biste *stvarnog* Boga. Pogledajte svoju ruku. Pomaknite prste. Sila koja vam pomiče prste ono je što Tolteci nazivaju *namjerom*, a ja to nazivam *životom*, *beskonačnošću* ili *Bogom*.

Namjera je jedino živo biće koje postoji, sila koja sve pokreće. Vi niste prsti. Vi ste sila koja ih pokreće. Prsti vas slušaju. Možete to objasniti kako god želite: »Prste pokreću mozak i živci...« No, ako želite istinu, sila koja pokreće vaše prste ista je ona sila koja stvara vaše snove, ista sila koja otvara cvijet, pokreće vjetar, podiže tornado, pokreće zvijezde svemirom ili navodi elektrone da se gibaju u atomu. Postoji samo jedno živo biće, a to ste *vi*. Vi ste sila koja se očituje na beskonačne načine diljem svih svemira.

Prvo očitovanje te sile jest svjetlost ili energija, što je jedno te isto, a ta energija stvara sve. Znanstvenici znaju da je sve sastavljeno od energije, a budući da u svemiru postoji samo jedna sila koja stvara tu energiju, u toj se točki susreću znanost i religija te možemo shvatiti da smo mi sami Bog, jer smo svjetlost. To je ono što jesmo. Sve što postoji jest Bog u milijardama različitih frekvencija ili očitovanja svjetla. Sve različite frekvencije zajedno stvaraju samo jednu svjetlost.

Namjera je sila koja stvara svjetlost, a mi možemo reći da je svjetlost glasnik namjere, jer nosi poruku života kamo god krene. Svjetlost ima sve informacije za stvaranje svega što postoji, uključujući i bilo koju vrstu života – ljude, majmune, pse, stabla... Sve životne vrste na planetu Zemlji stvorene su posebnom zrakom ili frekvencijom svjetlosti koju znanstvenici nazivaju DNK. Razlika između različitih DNK može biti minimalna, ali ona određuje razliku između čovjeka i majmuna, čovjeka i jaguara ili čovjeka i stabla.

Svjetlost ima mnogo osobina. Živa je. Ona je živo biće i iznimno je inteligentna. Neprestano stvara. Neprestano preobražava, a to što stvori ne može se uništiti. Svjetlost je posvuda i sve je prepuno svjetlosti, ali je ne možemo vidjeti ako je ne odražava materija. Ako s planeta Zemlje pošaljemo neki predmet u svemir, vidimo ga zato što reflektira svjetlost. Između zvijezda, galaksija i svemira ne postoji prazan prostor, što znači da su svi svemiri povezani.

Vi ste čitav jedan svemir. Zemlja je drugi svemir. Sunce i svi planeti oko Sunca također su poseban svemir. Svi sunčevi sustavi zajedno stvaraju svemir i tako možemo ići sve dalje, dok ne sagledamo samo jedno živo biće sastavljeno od milijardi i milijardi različitih živih bića.

Svako živo biće štiti sila koju nazivamo *dušom*. Duša je sila koja povezuje čitav svemir i prepoznaje sveukupnost toga bića. Zahvaljujući duši materija postaje kruta, što znači

da stvara ono što izgleda kao razdvojenost među bićima. Duša svemu daje oblik. Bez nje ne bi postojala razlika između vas i cvijeta, ribe i ptice. Vaša je duša rođena u trenutku vašeg začeca i ona prepoznaje svaki svoj element – svaku molekulu, stanicu i svaki organ vašeg bića. Vaša duša prepoznaje sve što pripada vašem svemiru i odbacuje sve što mu ne pripada.

U snu treće pažnje svjesni ste da je vaše tijelo čitav svemir sastavljen od milijardi živih bića – od atoma, molekula, stanica, tkiva, organa i sustava, a na kraju je čitav svemir cjelina. Sa stajališta uma izgleda kao da postoji samo jedno stajalište – ono vaše. No, ako se duboko spustite u svjesnost, otkrit ćete da svaki atom vašeg tijela ima svoje osobno stajalište, jer svaki je živ. Svaki je atom čitav svemir, ništa drugo nego minijturni sunčev sustav sa zvijezdama i planetima. Svim je svemirima zajedničko to da je svaki od njih živ i posjeduje apsolutnu moć beskonačnosti.

Ta sila ste vi i vi ste živi. Vi ste apsolutna moć. Vi ste istina. Vi ste stvarni. Sve ostalo, uključujući i sve što ste naučili kroz simbole, nije istina. Nije stvarno, nego je privid. Uz to je i lijepo. Svjetlost nije samo inteligentna, nego ima i pamćenje. Ona stvara svoju sliku. Stvara čitav svijet privida koji postaje vaš um i način na koji sanjate. Vaši snovi nisu materija. Odraz su materije i taj odraz postoji u materiji koju zovemo *mozgom*. Mozak nije ništa drugo nego zrcalo. Kao što smo rekli, pogledate li u zrcalo, vidjet ćete vlastiti um i vlastiti san.

Prvi put kad otvorite oči počete ćete zamjećivati svjetlost i svjetlost će vam postati učitelj. Svjetlost u vaše oči projicira informacije koje ne razumijete, ali vi ste stvoreni da biste zapažali svjetlost, da biste postali jedno sa svjetlošću, jer svjetlost je vaša druga polovica. Budući da ste svjetlost, uvijek stvarate, uvijek se mijenjate i uvijek evoluirate. Svjetlost odlazi izravno do vašeg mozga i mijenja ga kako

bi promijenila vas, virtualnu stvarnost i preobrazila vas u bolji odraz same sebe. Kad svjetlost mijenja vaš mozak, sam je mozak promjenjiva Božja tvornica, DNK, za sljedeće moguće ljudsko biće koje može poteći od vas.

Kao što vaše tijelo ima mnogo različitih organa – mozak, srce, pluća, jetra, želudac, koža – koji svi zajedno čine *vas*, cjelinu, tako je i svaki organ vašeg tijela sastavljen od različitih vrsta stanica koje čine taj organ. Znaju li stanice da sve one zajedno čine samo jedno jedino živo biće – *vas*? Znamo li mi ljudi da svi ljudi zajedno čine samo jedno jedino živo biće – *čovječanstvo*?

Okruženi ste milijardama ljudi. I oni su, kao i vi, programirani da budu ljudi. Prepoznajete ih sve, i muške i ženske. Znaate da su ljudi poput vas. To *znate*. No, možda ne znate da smo mi ljudi organ prekrasnog planeta Zemlje. Planet Zemlja je živ. On je živo biće, a čitavo čovječanstvo funkcionira kao organ tog živog bića. Šume su isto tako jedan od organa, kao i atmosfera – svaka je vrsta po jedan organ – te svi zajedno radimo na stvaranju ravnoteže koja je metabolizam planeta Zemlje.

Čitavo čovječanstvo samo je jedno živo biće. To više nije samo teorija. Mi ljudi živimo zajedno. Imamo istu vrstu tijela, istu vrstu uma i iste potrebe. Stvaramo simbole kako bismo se međusobno razumjeli. Svi smo mi isti – muškarci ili žene, žrtve, ratnici ili majstori. Nijedno ljudsko biće nije ni bolje ni lošije od drugog. Nijedno ljudsko biće nije ni bolje ni lošije od bilo čega drugog što postoji u svemiru. Na najdubljoj razini našeg bića ne postoji razlika između čovjeka i psa, čovjeka i buhe, muhe ili cvijeta. Svi smo mi isti. Potječemo s istog mjesta i nije važno odakle izvire naša priča. Nije važno jesmo li kršćani, budisti, muslimani ili hinduisti. Potječemo s istog mjesta i vraćamo se na isto mjesto.

Beskonačnost stvara sve što postoji, a kad se ciklus okonča, sve se vraća beskonačnosti. Tijelo, dakako, umire, jer tijelo je smrtno, ali *vi* ste kao sila besmrtni. U toj sili u kojoj prebiva um samo jedno umire, a to su laži. U drevnom se Egiptu govorilo: kad umrete, ako vam je srce lakše od pera, tada ste dobrodošli u raj. Ako vam je srce teže od pera, tada ne idete u raj. Laži se ne vraćaju moći, ali se zato istina njoj vraća jer istina je odraz moći i beskonačnog. Postavlja se pitanje: koliko su teške vaše laži? Je li vam srce opterećeno bijesom, strahom, osjećajem krivnje ili kajanjem?

U snu treće pažnje istina je već uništila sve laži, a jedino što preživljava je istina – stvarni *vi*. Vi ste ta sila. Vi ste život, koji je istina; s tog stajališta vaš san postaje raj. Vaš se pretvara u prekrasno majstorsko umjetničko djelo, prekrasno majstorsko djelo ljubavi. To vas vodi do trećeg majstorstva Tolteka, *majstorstva ljubavi*, a možemo ga zvati i *majstorstvom namjere* ili *vjere*. Ja ga više volim zvati *majstorstvom vjere*, jer to je majstorstvo kojim stječete povjerenje u sebe što znači da shvaćate moć koju imate: moć namjere, moć života, moć uvjerenja, moć vjere i moć ljubavi. One su sve jedna te ista moć. One su *apsolutna moć*.

U trenutku kad ovladate vjerom, svoj život živite u ljubavi, jer vi jeste ljubav i to je prekrasno. U tom trenutku u potpunosti prihvaćate svoje tijelo, emocije, život i priču. Poštujete sebe. Poštujete sve umjetnike, svu svoju braću i sestre. Poštujete sve što je stvoreno. Sebe volite bezuvjetno i ne plašite se izraziti svoju ljubav, reći »volim te« drugima. Kad ovladate vjerom, kad svoj život proživljavate u ljubavi, vidite kako se vaša ljubav odražava u svakom sporednom liku vaše priče te bezuvjetno volite svakog od njih, kao što volite i sebe.

To mijenja vaš odnos s ostatkom čovječanstva. Postajete potpuno neosobni. Ne trebate razloge da biste nekog

voljeli ili da ga ne biste voljeli. Čak i ne *odlučujete* da ćete voljeti, jer ljubav je vaša priroda. Ljubav izvire iz vas kao što svjetlost izvire iz sunca. Vaša sveukupna priroda izvire iz vas takva kakva jest, bez ikakvih očekivanja. Vaša ljubav nema nikakve veze s riječima u vašoj glavi. Ne postoje nikakve priče. To je iskustvo koje nazivamo *zajedništvom*, što znači da imamo istu frekvenciju i istu vibraciju kao ljubav. Takvi ste bili prije nego što ste naučili govoriti, jer ste se iz dubokog paklenskog sna prve pažnje razvili u bolji san, u san druge pažnje, sve dok niste počeli sanjati san treće pažnje, gdje ste znali da je sve ono što vidite i sve ono što sanjate virtualna stvarnost koju je stvorila svjetlost.

Tisućama godina ljudi su znali da u svakom ljudskom biću postoje tri svijeta. U gotovo svakoj filozofiji i mitologiji otkrivamo da su ljudi sve dijelili na tri svijeta, ali su ih nazivali različitim imenima i koristili su se različitim simbolima da bi ih opisali. Kao što smo vidjeli u tradiciji umjetnika, odnosno Tolteka, ta su tri svijeta poznata kao *san prve pažnje*, *san druge pažnje* i *san treće pažnje*. U Grčkoj i Egiptu bili su poznati kao *podzemni svijet*, *svijet* i *gornji svijet*. U kršćanskoj tradiciji poznati su kao *pakao*, *čistilište* i *raj*.

Ideja o svijetu koju danas imamo u mnogome se razlikuje od onoga što su ljudi smatrali tisućama godina prije. Za njih svijet nije bio planet, nego sve što su mogli zamjećivati i sve što su znali. Zato su govorili da je svaka glava jedan svijet, jer svatko od nas u svojoj glavi stvara čitavi svijet, u kojemu i živimo. Većina ljudi živi u snu prve pažnje, u podzemlju. Velik dio čovječanstva živi u snu druge pažnje, u svijetu ratnika i zbog tog sna čovječanstvo se kreće pravim smjerom i evoluirati.

Obično vjerujemo da je u gornjem svijetu sve dobro, a u podzemnom da postoji samo strah i zlo, ali to nije

posve točno. Sva tri svijeta postoje u svakom ljudskom biću. Mi u sebi nosimo podzemni svijet, kao i gornji. U podzemnom svijetu postoji čitava beskonačnost, kao što postoji i u gornjem svijetu; te se beskonačnosti sastaju u svijetu u kojemu mi živimo. Put u podzemni svijet je izbor, kao što je i put u gornji svijet izbor.

U snu majstora svjesni smo da donošenje odluke znači kako moć držimo u svojim rukama. Donošenjem odluka kontroliramo čitav svoj san. Svaka odluka ima svoje posljedice, a majstor sna ih je svjestan. Odluka može otvoriti mnoga vrata, a mnoga može i zatvoriti. Kad ne donesemo odluku, i to je odluka koju možemo donijeti. Donošenjem odluka možemo ovladati umjetnošću sanjanja i stvarati najljepši život.

Svatko može biti veliki umjetnik snova, ali majstorstvo stječemo kad imamo potpunu kontrolu nad svojim snom, što znači kad ponovno steknemo kontrolu nad vlastitom pažnjom. Kad ovladamo pažnjom, tad zapravo ovladavamo namjerom, što znači da imamo potpunu kontrolu nad svojim odlukama. San našeg života odvijat će se upravo onako kako to želimo.

U običnom ljudskom snu pažnju kontrolira određeni sustav uvjerenja. Budući da je naša osobna moć, naša volja, slaba, svatko može privući našu pažnju i ubaciti svoje mišljenje u naš um. Volja ili namjera je sila koja može pokretati ono što postoji ili mijenjati smjer svega postojećeg. Volja je ono što drži i pokreće pažnju. Kad steknemo dovoljno veliku moć da svoju volju možemo koristiti kako želimo, stječemo kontrolu nad pažnjom. Tada naposljetku možemo dobiti i kontrolu nad svojim uvjerenjima i pobijediti u ratu koji se vodi oko kontrole nad našim snom.

U snu treće pažnje, pažnju više ne usmjeravamo na život. Mi *jesmo* život, mi *jesmo* sila, mi *jesmo* namjera, a namjera kontrolira pažnju. San treće pažnje san je čiste namjere.

Postajemo svjesni da smo život – i to ne samo kao ideja, nego kao djelovanje, kao potpuna svjesnost. Sad gledamo očima istine i to je posve drukčiji svijet.

Kad tek učite sanjati, vaš sustav uvjerenja stvara milijune malih prepreka koje vas sprečavaju da spoznate istinu. Kad nestane ustrojstvo vašeg sustava istine, vi otklanjate i prepreke te više ne promatrate stvari samo s jednog stajališta. Mnogo je stajališta s kojih istodobno možete gledati. Sebe više ne vidite samo s ljudskog stajališta, nego i sa stajališta sile. Sebe vidite ne samo kao silu, nego i kao očitovanje te sile. Znae da ste svjetlo, da ste samo slika u svjetlu i koristite svoju pažnju da biste san promatrali sa stajališta svjetla. Svijet više ne vidite izvan sebe, kao da je odvojen od vas. Osjećate svoju cjelovitost u svemu. Sebe osjećate kao jedino živo biće koje postoji. I ne samo što to osjećate, nego i *znate* da je tako. Kao što smo već rekli, vi razumijete tko ste, ali ne kroz riječi. Simboli vam nisu potrebni. Ako koristite simbole da biste razumjeli što ste, možete se izgubiti u njima pokušavajući shvatiti sebe.

Sebe nazivate *čovjekom* i možda se poistovjećujete s tim simbolom, ali u Kini niste čovjek. U Španjolskoj niste čovjek. U Njemačkoj niste čovjek. *Čovjek* je samo simbol. Koje je njegovo značenje? Mogli biste napisati čitavu knjigu i iskoristiti tisuće simbola kako biste opisali smisao *čovjeka*, a ipak biste nešto propustili. A to je samo jedan simbol! Koristiti simbole da biste shvatili što jeste čista je glupost. Što god *mislite* da jeste nikad nije istina, jer simboli nisu istina.

Ako mački kažete: »Hej, psiću«, njoj to neće smetati. Neće vam odgovoriti. Ako čovjeku kažete: »Hej, psu«, ta će osoba svakako odgovoriti: »Ja nisam pas.« Neki bi se ljudi mogli uvrijediti, a drugi nasmijati. Nekima bi to moglo biti tragično, a drugima smiješno, jer postoji mnogo različitih stajališta. Je li životinjama potrebno da znaju

simbol onoga što jesu? One to ne znaju i nije im stalo do toga. Životinje jednostavno postoje. Ne trebaju im simboli da bi opravdale svoje postojanje.

Ako me netko upita tko sam ja, mogu mu odgovoriti: »Ja sam ljudsko biće. Ja sam muškarac. Sastavljen sam od energije. Sastavljen sam od materije. Otac sam i liječnik.« Mogu se koristiti simbolima kako bih utvrdio što jesam, kako bih opravdao to što jesam i pokušao razumjeti sebe. No, simboli zapravo ništa ne znače. Istina je da ne znam tko sam. Samo znam da jesam. Živ sam i možete me dodirnuti. Sanjam i svjestan sam da sanjam. Osim toga ništa drugo nije važno, jer sve ostalo je samo priča. Simboli mi nikad neće reći što sam i odakle dolazim, a to nije važno, jer se ionako onamo vraćam. Zato je jedan od mojih najvećih junaka iz stripova mornar Popaj, koji kaže: »Ja sam to što jesam i to je sve.« To je mudrost, potpuno prihvaćanje, što znači potpuno poštovanje prema onome tko sam, jer ja sam istina. Možda ono što govorim nije istina, ali *ja jesam* istina, a to isto vrijedi i za vas.

Vi ste živi. Vi postojite. To je istina, ali tko ste vi? Istina je da ne znate. Samo znate ono što vjerujete da jeste, znate što ste naučili da jeste, znate ono što su vam rekli da jeste, znate ono što se pretvarate da jeste, znate kako biste željeli da vas drugi doživljavaju i za vas je to možda istina. No, je li *uistinu* točno da ste vi ono što tvrdite da jeste? Mislim da nije tako. Što god kažete o sebi, to je samo simbolizam, koji je potpuno iskrivio vaša uvjerenja.

Kad konačno sagledate sebe oslobođene sveukupnog znanja koje ste nagomilali, moći ćete reći: *Ja jesam*. Ja jesam to što jesam. Vi ste to što jeste. Sve se mijenja kad u potpunosti prihvatite to što jeste, što god to bilo. Kad potpuno prihvatite to što jeste, spremni ste uživati u životu. Nema više osuđivanja, nema krivnje, stida ni kajanja.

Kad odbacite simbole, ostaje gola, čista i jednostavna istina. Ne morate znati tko ste, a to je golemo otkrivenje! Ne morate se pretvarati da ste nešto što niste. Možete biti potpuno autentični. Zbog toga možete drugima predati poruku, a ta poruka ste vi sami, stvarni vi. Vaša je *prisutnost* poruka. To je ona ista prisutnost koju osjetite kad vam se rodi prvo dijete i kad ga konačno držite u naručju. U svojim rukama osjećate prisutnost božanstva, bez ikakva razumijevanja i bez ikakvih riječi.

Svako novorođenče ima istu prisutnost. To je prisutnost Boga, beskonačnog, utjelovljenog anđela, a mi smo programirani da reagiramo na prisutnost djeteta. Dijete ne mora izgovoriti ni riječ. Njegova nam prisutnost sve govori. Već i sama ta prisutnost budi u nama potrebu za davanjem i zaštitom. Ako je to naše dijete, taj je nagon još jači, a prisutnost je u tom slučaju nešto uistinu nevjerojatno. Prisutnost djeteta budi vašu velikodušnost i vi počinjete davati svom djetetu, ništa ne očekujući zauzvrat, sve do određenog trenutka kad vaše dijete odraste te izgleda kao da je prisutnost nestala.

Kad ste se rodili, vaša je prisutnost bila dovoljna da u ljudima oko vas probudi nagon da vam posvete pažnju, da vas zaštite i pokušaju ispuniti vaše potrebe. I danas imate tu prisutnost, ali je već odavno potisnuta. Sad samo čeka da izbije na površinu. Da biste uistinu osjetili svoju prisutnost, morate biti potpuno svjesni. Čitavu svoju tvorevinu morate sagledati s drugog stajališta, s mjesta na kojemu je sve jednostavno. Dok još niste svjesni, sve vam se doima posve nelogičnim, obuzima vas strah i stvara veliki *mitote*.

Peti sporazum važan je korak u obnovi vaše stvarne osobnosti jer koristi moć sumnje kako bi skinuo sve čarolije koje su vas kontrolirale. Morate imati vrlo čvrstu namjeru da biste se koristili svojom magijom za vraćanje prisutnosti

koju ste odavno izgubili. Kad vam sveukupna pažnja nije usmjerena na vlastitu priču, možete *vidjeti* i *osjetiti* što je stvarno. Kad niste opsjednuti simbolizmom, vratit ćete prisutnost koju ste imali kad ste se rodili, a emocije ljudi koji vas okružuju reagiraju na vašu prisutnost. Tada drugima dajete jedino što uistinu imate, a to je vaša osobnost i vaša prisutnost, što je golema razlika. No, to se događa samo kad ste potpuno autentični.

Samo zamislite kako će biti kad postanete onakvi kakvi ste bili kao maleno dijete, prije nego što ste razumjeli smisao bilo kojeg simbola, prije nego što je vama zavladao znanje. Kad vratite svoju prisutnost, slični ste cvijetu i vjetru, oceanu, suncu i svjetlosti. Slični ste *sami sebi*. Nema ničega što trebate opravdavati, nema ničega u što bi trebalo vjerovati. Ovdje ste samo zato da biste postojali, bez ikakva drugog razloga. Nemate nikakvu drugu misiju nego da uživate u životu i budete sretni. Jedino što vam je potrebno jest da budete to što *stvarno* jeste. Budite autentični. Budite prisutnost. Budite sreća. Budite ljubav. Budite radost. Budite svoji – to je ono najvažnije. U tome je mudrost.

Oni koji još nisu mudri tragaju za savršenstvom, za Bogom, za rajem i pokušavaju ih pronaći. No, nema ničega za čime bi trebalo tragati. Sve je već ovdje. Sve je u vama. Ne morate tragati za rajem – vi ste ovoga trenutka raj. Ne morate tragati za srećom – vi ste sreća gdje god se nalazili. Ne morate tragati za istinom – vi jeste istina. Ne morate tragati za savršenstvom. To je *privid*. Ne morate tragati za sobom – nikad niste napustili sebe. Ne morate tragati za Bogom – Bog vas nikad nije napustio. Bog je uvijek s vama, a vi ste uvijek sa sobom. Ako Boga ne vidite posvuda, to je zato što vam je pažnja usmjerena na sve one bogove u koje vjerujete.

Prisutnost beskonačnog je posvuda, ali ako ste u tami, nećete vidjeti da je ovdje. Ne vidite je, jer vidite samo vlastito znanje. Vi usmjeravate svoju tvorevinu kroz taj san, a kad svojim znanjem ne možete objasniti što vam se događa u životu, osjećate se ugroženima. Znaite ono što želite znati, a sve što ugrožava vaše znanje u vama izaziva osjećaj nesigurnosti. No, u jednom ćete trenutku shvatiti da je znanje samo opis sna.

Vi ste ono nespoznatljivo. Ovdje ste samo zato da biste bili u ovom trenutku i u ovom snu. Postojanje nema nikakve veze sa znanjem. Za postojanje nije važno razumijevanje. Ne morate razumjeti. Nije važno ni učenje. Ovdje ste da biste se oslobađali znanja, sve dok jednog dana ne shvatite kako ništa ne znate. Znaite samo ono u što vjerujete, što ste naučili, a onda shvatite da to nije istina. Sokratu, jednom od najvećih filozofa svih vremena, trebao je čitav život da stigne do točke kad je mogao reći: »Tek sada znam da ništa ne znam.«

12. Kako postati onaj koji vidi Novo stajalište

Prije dvije tisuće godina veliki je učitelj rekao: »Spoznat ćete istinu i istina će vas osloboditi.« Sad znate da ste vi istina. Sljedeći je korak *vidjeti* istinu i vidjeti što jeste. Tek ćete tada biti slobodni. Slobodni od čega? Slobodni od svih izobličenja svog znanja, slobodni od emocionalne drame koja je posljedica vjerovanja u laži. Kad vas istina oslobodi, simboli koje ste naučili više neće vladati vašim svijetom. Tada više neće biti riječ o tome je li nešto ispravno ili pogrešno, dobro ili loše. Neće biti važno jeste li pobjednik ili gubitnik. Neće biti važno jeste li mladi ili stari, lijepi ili ružni. Toga više neće biti. Sve su to bili samo simboli.

Kad više ne morate biti ono što se pretvarate da jeste, možete biti sigurni da ste potpuno slobodni. Ta je sloboda dalekosežna. To je sloboda da budete ono što uistinu jeste, a to je najveći dar koji si možete dati.

Zamislite da živite bez straha, bez osuđivanja, okrivljavanja, osjećaja krivnje i stida. Zamislite da živite svoj život ne pokušavajući udovoljiti tuđim stajalištima, pa čak ni vlastitom stajalištu, u skladu s vlastitom knjigom zakona. Zamislite koliko bi vam život bio drukčiji kad biste živjeli ispunjeni zahvalnošću, ljubavlju, odanošću i pravdom, prvenstveno u odnosu prema sebi. Samo zamislite u kakvom biste jedinstvu bili sa svojim tijelom kad biste mu bili potpuno odani, kad biste bili potpuno zahvalni na svom tijelu, kad biste se pravedno odnosili

prema njemu. Zamislite kako bi bilo da budete to što jeste, a da nikoga ni u što ne pokušavate uvjeriti. Zamislite da ste sretni već i samim tim što ste vjerni sebi te da kamo god pošli, raj uvijek ostaje u vama, jer vi *jeste* raj. Zamislite kako bi bilo živjeti s takvom vrstom slobode. Da, istina će vas osloboditi, ali najprije morate *uvidjeti* istinu.

Želim da provjerite je li priča o vama istina ili nije. Samo promatrajte ono što *jest*, bez ikakvih prosudbi, jer je sve što stvarate savršeno. Sagledajte svoju okolinu i okvir svojih snova. Sagledajte svoja uvjerenja i kako se ona odražavaju u priči o vašem životu. Pogledajte kamo vaša pažnja vodi čitav vaš san. Ne mislim time da o tome trebate *razmišljati*. Samo *gledajte*, a promatranje nije razmišljanje. Je li to istina?

Ako nije istina, sad znate da ne morate vjerovati u to. Umjesto da vjerujete, naučite *gledati*. Ono u što vjerujete odmah iskrivljujete u skladu sa svojim znanjem. No, kad otpustite znanje i zakoračite onkraj simbola, u jednom ćete trenutku svog života početi postajati onaj koji vidi. On je sanjač koji je ovladao snom, koji je naučio *gledati*. Umjetnik, sanjač, glasnik, mudrac – mnogo je imena koja vam odgovaraju. Ja vas volim zvati umjetnikom, jer je čitava vaša tvorevina majstorsko umjetničko djelo.

Ovo je vaša prilika da vidite svoju tvorevinu, da vidite ono što *jest*, da vidite istinu. No, najprije morate otpustiti sve što nije istina, sve što je praznovjerje ili laž. Ako ste spremni prizvati istinu, otkrit ćete da je vaša priča, kakva god bila, potpuno lažna. Vi znate da priča o vama nije istina. Samo vam je potrebna hrabrost kako biste otpustili ono što niste, kako biste otpustili prošlost, odvojili se od svoje priče, jer vaša priča niste *vi*. Onoga trenutka kad više ne budete vjerovali u laži koje ste govorili sami sebi, otkrit ćete da nije važno koliko je to bolno – istina je milijun puta bolja od vjerovanja lažima.

U svakom romanu, filmu ili drami u stvarnom životu vrhunac priče je trenutak istine. Prije tog trenutka priča se samo približava vrhuncu. Napetost raste sve dok se istina ne pojavi kao plimni val i ne uništi sve laži. U kritičnom trenutku laži ne mogu preživjeti prisutnost istine i nestaju. Napetost popušta. S istinom se vraća mir, a mi osjećamo olakšanje zato što je drama okončana.

Dakako, kad se istina pojavi u vašoj priči, sve ono u što vjerujete je u opasnosti. Prevlada vas strah koji govori: »U pomoć! Raspada se čitavo ustrojstvo mog života, sve u što sam uopće vjerovao. Što ću napraviti bez svojih laži? Ako više ni u što ne vjerujem, ako više ne mogu ogovarati, neću imati što reći.« *Upravo tako!* To je ono što vam i pokušavam reći.

Ljudi me pitaju: »Ako više ne vjerujem u simbole, ako povučem svoju vjeru iz svake riječi, kako više uopće mogu komunicirati s bilo kim? Kako mogu preživjeti u životu koji je ostao bez temelja onoga što znam?« Kao što vidite, moć sumnje se javlja u mislima takvih ljudi, još veća nego prije.

Ako se sjećate kakvi ste bili prije nego što ste naučili govoriti, dok ste bili slični ostalim životinjama, prisjetit ćete se da ste u tom razdoblju mogli komunicirati bez riječi. Želim da, ne koristeći svoj razum i ne koristeći riječi, vratite ono što ste davno bili, da se vratite autentičnosti koju ste imali prije nego što ste naučili govoriti, kako biste doživjeli istinu. Želim da zađete izravno u svoje srce i bez ikakvih riječi potražite istinu, kako biste pronašli svoje izvorno ja te ga pomoću sve svoje snage iznijeli na površinu.

Vrhunac vašeg povratka vlastitoj osobnosti jest trenutak kad sebe konačno sagledate očima istine. Ako možete vidjeti svoje izvorno ja, zavoljet ćete ono što vidite. Vidjet ćete veličanstvenost svoje prisutnosti, vidjet ćete koliko ste prekrasni i lijepi. Otkrit ćete u sebi savršenstvo, a time ćete

uništiti sve sumnje koje vam je itko ikada usadio. Uvidjet ćete da ste svjetlost, da ste *život* i kad prihvatite vlastitu božanstvenost, postat ćete bolji odraz života.

Ovdje ste da biste uživali u životu. Niste ovdje zato da biste patili zbog svoje drame ili osobne važnosti. To niste *vi*. Patnja ne postoji kad ste prisutni. Ovdje ste da biste bili sanjač, umjetnik i onaj koji vidi. No, to ne možete biti ako vidite samo vlastitu priču, vlastite ozljede i vlastite patnje zbog kojih ste postali žrtva. Ako ste još uvijek usredotočeni na ono što vam je majka napravila prije dvadeset ili četrdeset godina ili na ono što vam je učinio otac, na ono što vam je učinio partner/partnerica ili bilo koji od sporednih likova u vašoj priči, tada ne sagledavate istinu. Ako ste usredotočeni na takve dramatične događaje, kad vam se netko obraća, kao da se obraća zidu. Podsjeća li vas to na nešto?

Prije nego što postanete umjetnik udaljeni ste od jednostavnosti života – itekako udaljeni. Vjerujete da znate sve. Imate mnoštvo sjajnih mišljenja i pokušavate ih nametnuti svima ostalima. Kad postanete umjetnik, sve se mijenja. Tada uspijevate vidjeti što ljudi glume, što izražavaju, što vjeruju o sebi.

Vi znate da to nije istina. Znate da se svi samo pretvaraju. Kako se pretvaraju? To ne znate točno, ne možete čitati misli svih sporednih likova koje stvarate. Jedva da znate što se i *vi sami* pretvarate. No, ono što možete vidjeti iza pretvaranja jest stvarna osoba. Kako ne biste voljeli stvarnu osobu? Poput vas, stvarna osoba potječe iz beskonačnog. Stvarna osoba nema nikakve veze sa simbolima koji izviru iz glasa znanja. Stvarna osoba nema nikakve veze ni s kojom pričom.

Kad postanete umjetnik, vidjet ćete ono što se krije u *pozadini* priče. Razumjet ćete druge, ali oni neće razumjeti sebe. Neće razumjeti ni vas, ali i ne moraju. Većina ljudskih

bića nema svjesnost kakvu vi imate. Ljudi ne znaju zašto su takvi kakvi jesu. Nemaju pojma o tome – samo preživljavaju. Nikome ne moraju vjerovati, ali zapravo vjeruju svima. Sebi nimalo ne vjeruju – nemaju pojma koliko su sjajni. Vide samo svoje znanje koje ih okružuje poput oblaka magle. Zamislite da ste jedina trijezna osoba okružena stotinama pijanaca. Hoćete li raspravljati s takvim ljudima? Želite li im uopće vjerovati? Znaate da ono što govore nije istina. Toga ste svjesni jer ste i sami bili pijani, a ono što ste govorili isto tako nije bilo istina.

Kad ste svjesni, lakše možete razumjeti kako su umovi tih ljudi pripremljeni da postanu ono što jesu. No, samo zato što ste svjesni, to ne znači da ste bolji od ostalih. Zbog svjesnosti niste superiorni, kao ni inteligentniji. Svjesnost nema nikakve veze s inteligencijom. Kad to znate, jasno da ćete biti ponizni. Jednostavno vam je svejedno. No, svejedno vam može biti na dva načina. Svejedno može biti žrtvi u snu prve pažnje, kad je takav stav obična laž, jer žrtvama zapravo nije svejedno, budući da su itekako povrijeđene i ozlijeđene. Opterećene su emocionalnim ozljedama prepunim otrova, a njihov obrambeni mehanizam kaže: »Ma, svejedno mi je.« Naravno da im nije svejedno i naravno da nećete povjerovati njihovim riječima.

Kad možete vidjeti istinu, ljudska su vam bića nevjerojatno predvidljiva. Jasno vam je da su sva ljudska bića u snu žrtvi opsjednuta glavnim likom svoje priče. To je njihovo stajalište – njihovo *jedino* stajalište. Oni život sagledavaju na vrlo skučen način, a skučen je zato što njihova uvjerenja funkcioniraju poput zrcala koje im odražava samo ono u što vjeruju, a to očito uopće nije istina. Oni na vas projiciraju ono u što vjeruju, a vi primjećujete ono što projiciraju, ali to ne shvaćate osobno, jer ne polazite od pretpostavke da je ta projekcija istinita. Znaate da je ono

što projiciraju ono u što vjeruju o *sebi*, a to znate zato što ste i sami tako živjeli.

Kad možete vidjeti istinu, vidite sve što drugi umjetnici rade sebi, ali je vaše stajalište potpuno neosobno. Proces oslobađanja od znanja vodi vas do mjesta na kojem u vašoj priči više nema ni suca ni žrtve. Tada je to samo priča, a vi ste svjesni da je ona vaša tvorevina, ali imate dojam kao da se događa nekome drugome. Vi vidite sve priče. Vidite sve simbole. Vidite kako se ljudi igraju s time, ali to na vas nema nikakvog učinka. Njihovo vas ponašanje ne vrijeđa, jer ste potpuno imuni. Vidite lica i volite ih, ali ste isto tako svjesni da neke stvari ne pripadaju u vaš san. To je osobni san kojeg sanjaju drugi umjetnici, a vi u potpunosti poštujete njihove snove i njihove tvorevine.

Poštovanje je prekrasna riječ, kao i jedan od najvažnijih simbola koje možemo razumjeti. Zamislite da nikad prije niste čuli tu riječ – hajdemo je izmisliti i složiti se oko njezinog značenja jer, kao i kad je riječ o bilo kojem drugom simbolu, moramo se suglasiti s njegovim značenjem, inače nikad neće moći funkcionirati za nas. Poštovanje, kao i mnogi drugi simboli, počinje od nas, a onda se širi na svakoga i na sve oko nas. Ne poštujemo li sebe, kako možemo poštovati bilo koga ili bilo što drugo?

Kad poštujete sebe, to znači da prihvaćate sebe takvima kakvi jeste. Kad poštujete druge ljude, to znači da njih prihvaćate takvima kakvi jesu. Kad poštujete sve što postoji u prirodi – životinje, oceane, atmosferu, Zemlju – to znači da sve što je stvoreno prihvaćate onakvo kakvo jest. Kad dođemo na ovaj svijet, sve je već stvoreno. Nismo mi mogli birati što je trebalo stvarati, a što nije. Sve je već obavljeno i mi to poštujemo. Možemo li poboljšati neke stvari? Možda, ali ipak mislim da ne možemo. Poštovanje podrazumijeva apsolutno prihvaćanje svega što postoji, i

to upravo onakvo kakvo jest, a ne onakvo kakvo bismo mi to željeli. To je jedno od značenja riječi *poštovanje*.

Jednom kad prihvatite sebe takve kakvi jeste, više se nećete osuđivati. Jednom kad sve ostale prihvatite onakve kakvi jesu, ni njih nećete osuđivati. Tada se u vašem svijetu događa nešto nevjerojatno: otkrivате mir. Više niste u sukobu sa sobom, niti s bilo kim drugim. Do svih sukoba među ljudima dolazi zato što ne postoji poštovanje. Do svakog rata dolazi zato što nismo poštovali način života drugih umjetnika. Umjesto da poštujemo njihova prava, drugima počinjemo nametati svoja uvjerenja. Umjesto mira vlada rat.

Poštovanje je slično granici. Ono što nazivamo svojim *pravima* i poštovanje idu ruku pod ruku. Mi imamo svoja prava, kao što i sve ostalo što postoji u svemiru ima svoja prava. Živimo u svijetu koji dijelimo s milijardama drugih bića, a poštovanje svim sanjačima omogućuje da žive u skladu i miru.

U snu druge pažnje počinjemo stvarati svoj osobni raj, a kad stignemo do sna treće pažnje, naš život *jest* raj. Raj je kraljevstvo u kojemu smo mi kralj ili kraljica. Ja imam svoje osobno kraljevstvo i to je raj, ali nije uvijek bio raj. Moje je kraljevstvo postalo raj onoga trenutka kad sam prestao osuđivati sebe i druge – kad sam odlučio da ću u potpunosti poštovati svoje kraljevstvo i kad sam naučio poštovati kraljevstva svih ostalih ljudi. Pet sporazuma govori i o poštovanju, jer dok *slušam* priče drugih umjetnika, tada ih poštujem. Umjesto da pokušam pomoći drugim umjetnicima u pisanju njihove priče, puštam ih da je sami napišu.

Ja nikad neću biti onaj koji piše vašu priču, kao što nikad nikome neću dopustiti da piše moju. Poštujem vaš um, vaš san i vašu tvorevinu. Poštujem sve ono u što vjerujete. Poštujem vas kad vam ne pokušavam reći

kako da živite svoj život, kako da se odijevate, hodate, govorite ili radite bilo što drugo u svom kraljevstvu. Čim počnem kontrolirati vaše kraljevstvo, više vas ne poštujem te započinjemo rat za kontrolu nad vašim kraljevstvom. Ako vas pokušavam kontrolirati, u toj namjeri da vas kontroliram gubim svoju slobodu. Moja je sloboda u tome da vam dopustim da budete što god jeste i što god želite biti. Nije moje da mijenjam vašu virtualnu stvarnost. Moj je zadatak da promijenim sebe.

Vi ste kralj ili kraljica svog kraljevstva. Ono je vaša tvorevina – ondje živite i to je kraljevstvo potpuno vaše. Vi sanjate svoje kraljevstvo i u njemu možete biti izuzetno sretni. Kako? Najprije morate poštovati vlastito kraljevstvo ili bi vam se moglo dogoditi da kraljevstvo uskoro postane pakao – i više neće biti raj. Drugo, nikome drugome ne smijete dopustiti da se s nepoštovanjem odnosi prema vašem kraljevstvu. Tko god ne poštuje vaše kraljevstvo, mora ga napustiti. To je vaše kraljevstvo – vaš život. Vi imate pravo živjeti vlastiti život, na svoj način, a pogrešan način ne postoji. Pogrešan način samo je još jedna prosudba koju donosimo.

Kad pobijedite u svom osobnom ratu, više uopće nećete prosuđivati, a prosudbe drugih ljudi neće utjecati na vas. Naravno, i vi griješite, kao i svi ostali, ali u vašoj glavi vlada savršena pravda. Za svaku pogrešku platit ćete samo jednom, a budući da ste blagi prema sebi, budući da volite sebe, kazna će biti vrlo blaga.

Možda će ove riječi imati smisla koji će biti logičan glasu u vašoj glavi. Možda taj glas može početi sanjati s ovim novim informacijama i odlučiti da više neće biti tiranin pa će vas prestati osuđivati i kažnjavati. Dan vaše posljednje osude možda je već blizu. To ovisi o vama. Ako tiranina možete uvjeriti da prestane osuđivati, tada će se za vas vrlo brzo sve promijeniti.

Zamislite da tiranin, umjesto protivnika, postane vaš saveznik te da vam pomaže u održavanju mira, umjesto da pretvara vaš život u dramu. Kad tiranin postane saveznik, nikad se više neće boriti protiv vas i nikad vas više neće sabotirati. To će vam olakšati sve ono što želite stvarati. Um tada postaje moćan instrument duha – postaje moćan saveznik. Rezultat je potpuno drukčiji san: vaš osobni raj.

U snu o raju potpuno se predajete životu, svjesni da je sve upravo onakvo kakvo jest. Budući da sve prihvaćate onakvim kakvo jest, više ni o čemu ne brinete. Život vam postaje uzbudljiv jer više nema straha. Znae da radite upravo ono što biste i trebali raditi te da je sve ono što vam se događa upravo ono što vam se i treba događati. Čak ste trebali počinuti i svoje najveće pogreške, jer vas je to dovelo do još veće svjesnosti. Trebalo se dogoditi čak i ono najgore što vam se može dogoditi, jer će vas to potaknuti na rast.

Što je najgore što bi se bilo kome od nas moglo dogoditi? Da umremo? Svi ćemo umrijeti i tu ništa ne možemo napraviti. Možemo uživati u životu ili mu se odupirati i patiti. Međutim, otpor je uzaludan. Programirani smo da budemo takvi kakvi jesmo i možemo biti samo takvi kakvi jesmo. No, u svojoj virtualnoj stvarnosti možemo se usprotiviti svom programiranju, a tako stvaramo ogroman otpor. Protivljenje je otpor, a otpor stvara patnju.

Kad se predate životu, sve se magično mijenja. Predajete se sili koja protječe kroz vaše tijelo i vaš um i to je potpuno nov način promatranja života. To je način postojanja. Tada vi jeste *život*. Sretni ste, jer ste *istina*. Sretni ste gdje god se nalazili i što god radili. Čak i kad vam je dosadno, vi uživate u životu. Čak i kad stvarate probleme, vi uživate u životu. Slobodni ste, a to je sloboda majstora sanjača koji nije vezan uz svoj san. U san se uključujete pomoću pažnje, a isključujete se iz njega kad god to poželite. Vanjski san

želi privući vašu pažnju, a vi mu to dopuštate da biste se povezali s njim, ali tu vezu možete raskinuti u bilo kojem trenutku. Iz trenutka u trenutak možete promijeniti ono što sanjate i započeti sve iznova.

U svakom trenutku donosite odluku o onome što želite zadržati, a što želite otpustiti. Ali ne riječima. Ne morate smišljati priču, ali možete, ako želite. U svojoj priči možete okriviti čitav svijet zbog onoga što vam se događa ili možete preuzeti odgovornost za svoju priču, biti umjetnik, sagledati priču i promijeniti je kako god to poželite. Možete biti bogati ili siromašni. Nije važno. Možete biti slavni ili nepoznati, a ni to nije važno. Mislim da uopće nije zabavno biti slavan u svijetu tame. Mislim da isto tako nije zabavno vladati paklom, ali to je vaš izbor i vi možete donositi odluke. Ako preuzmete odgovornost za svoju tvorevinu, u svom životu možete stvarati što god poželite. Možete iznova napisati svoju priču. Možete iznova stvarati svoj san. Odlučite li u svoju tvorevinu unijeti ljubav, možete promijeniti sve tragične priče u najljepše i najromantičnije komedije.

Možda još niste završili sa svojom pričom i tko zna hoćete li je ikada završiti. To, zapravo, i nije važno. Što god radili sa svojim životom, to nije osobito važno. Što god netko drugi radi sa svojim životom također nije važno, a uz to nije ni vaša stvar. Jedva da je bilo što osobito važno. No, možemo reći da je jedno važno, a to je sam *život*, *namjera* sama po sebi – Stvoritelj. Tvorevina nije osobito važna. Očitovanje se mijenja iz dana u dan, iz trenutka u trenutak, iz naraštaja u naraštaj. Život je vječan, ali vaš san postoji samo dok vi živite u svom fizičkom tijelu. Što god ste učinili ovdje, to ne možete ponijeti sa sobom. Nije vam potrebno. Nikad vam nije bilo potrebno i nikad neće biti potrebno.

No, to ne znači da nećete stvarati. Jasno je da ćete stvarati, jer vam je u prirodi da stvarate. Vi stalno stvarate. Stalno se izražavate. Rođeni ste umjetnik, a vaša je

umjetnost izraz vašeg duha, izraz one sile koja jeste. Vi znate koliko ste moćni, a ta je moć stvarna. Znae što ste naučili i znate da sve vaše znanje nije stvarno.

Istina se ovoga trenutka odvija pred vama. Iskusiti život znači iskusiti istinu. Kad *vidite* istinu, mnogo se toga može promijeniti u vašem svijetu. Stvaran je cilj da *postanete* istina, jer to je vaša stvarna osobnost. Ono što nije istina nije ni važno. Vaša želja za istinom i vaša ljubav za istinom ono su što je važno – i to je stvarno učenje.

13. Tri jezika

Kakav ste glasnik?

Peti sporazum sa samim sobom najnaprednije je učenje Tolteka, jer nas ono priprema za povratak onome što uistinu jesmo – mi smo glasnici istine. Mi svoju poruku prenosimo svaki put kad govorimo, a ako ne prenosimo istinu, to je zato što nismo svjesni onoga što uistinu jesmo. Četiri sporazuma sa samim sobom pomažu nam da ponovno postanemo svjesni toga što jesmo. Pomažu nam da postanemo svjesni moći svog svijeta. No, stvarni je cilj Peti sporazum sa samim sobom, jer nas vodi u pozadinu simbolizma i omogućuje nam da postanemo odgovorni za stvaranje svake riječi. Peti nam sporazum pomaže da ponovno vratimo moć uvjerenja koju smo uložili u simbole. Kad zađemo iza simbola, moć koju ondje otkrivamo je neizmjerana, jer to je moć umjetničkog tvorca, moć života, moć naše stvarne osobnosti.

Peti sporazum namijenjen je onome što nazivam *trening glasnika* ili *trening anđela* jer je namijenjen glasnicima koji su svjesni da postoji poruka koju treba prenijeti. *Anđeo* je grčka riječ koja znači »glasnik«. Anđeli uistinu postoje, ali ne anđeli s krilima iz različitih religija. Svi smo mi glasnici. Svi smo mi anđeli, ali nemamo krila i ne vjerujemo u anđele s krilima. Religijska priča o krilatim anđelima samo je simbol, a krila kao simbol znače da anđeli mogu letjeti.

Anđeli lete i prenose informacije odnosno poruku, a stvarna je poruka život ili istina. No, u ovom svijetu ima

mnoštvo glasnika koji ne prenose poruku života i koji ne prenose poruku istine. Svijet je naseljen milijardama glasnika, ali neki su svjesni, a neki nisu. Očito je da većina glasnika nije svjesna. Programirani su da bi prenijeli i primili poruku, ali ne znaju da su glasnici. Većina ljudskih bića na Zemlji nema pojma da su simboli njihova vlastita tvorevina. Nemaju pojma otkud potječe moć simbola, što znači da simboli imaju potpunu kontrolu nad njima.

Kakvi su oni glasnici? Odgovor je očit. U svijetu vidite posljedice njihovih poruka. Samo se osvrnite oko sebe i otkrit ćete kakvi su glasnici. Kad to otkrijete, Peti sporazum sa samim sobom doima se još logičnijim. *Budite sumnjičavi, ali naučite slušati.* Što može izazvati promjenu u tim glasnicima? Odgovor glasi – svjesnost. Zbog toga postoji trening glasnika. Taj nam trening pomaže da postanemo svjesni poruke koju prenosimo u ovom svijetu.

Sa stajališta Tolteka, poruku je moguće predati samo na tri načina ili bismo mogli reći da u svijetu ljudskih bića postoje samo tri jezika: jezik ogovaranja, jezik ratnika i jezik istine.

Jezik ogovaranja je onaj kojim govore svi ljudi. Svi znamo ogovarati. Kad govorimo tim jezikom, naša je poruka iskrivljena; ogovaramo sve oko sebe, ali uglavnom ogovaramo sebe. Otputujemo li u drugu zemlju u kojoj ljudi govore drukčijim jezikom, otkrit ćemo da nije važno kojim se simbolizmom koriste jer jezikom ogovaranja govore poput nas, u okviru onoga što nazivam velikim *mitote*. U običnom snu u kojemu nema svjesnosti veliki *mitote* preuzima ljudski um i stvara sve nesporazume, sva iskrivljenja u našem tumačenju smisla riječi.

Jezik ogovaranja jezik je žrtve, nepravde i kažnjavanja. To je jezik pakla, jer se sva ogovaranja sastoje isključivo od laži. No, ljudi će uvijek ogovarati, jer smo programirani za to, sve dok se nešto, što je također u našem programu, ne

promijeni u nama. Tada se pobunimo protiv ogovaranja i u našoj glavi počinje rat – rat između istine i laži.

Drugi jezik je jezik ratnika. Kad govorimo njime, ponekad govorimo istinu, a ponekad izgovaramo laži, ovisno o našoj svjesnosti. Ponekad vjerujemo u laži što nas vodi izravno u pakao, a ponekad vjerujemo u istinu što nas vodi izravno u raj. No, još uvijek *vjerujemo*, što znači da simboli još vladaju nama. Kao ratnici mi skaćemo iz jednog u drugi san; ponekad smo u raju, a ponekad u paklu. Kao što možete zamisliti, jezik ratnika tisuću je puta bolji od jezika ogovaranja, ali ljudska su bića programirana tako da mijenjaju jezik kojim govore te da govore još jednim jezikom.

Treći jezik je jezik istine, a kad govorimo njime, jedva da uopće i govorimo. Tada bez ikakve sumnje znamo da su simboli koje koristimo naša tvorevina. Znamo da sami pridajemo smisao svim simbolima kojima komuniciramo s vlastitom vrstom te se simbolima besprijekorno koristimo, najbolje što možemo, kako bismo predali svoju poruku, kako bismo predali sebe, jer *mi* jesmo poruka. Naposljetku više nema laži, a laži nema zato što smo ovladali svjesnošću i zato što sebe vidimo kao život i kao istinu.

Jezik istine vrlo je ekskluzivan jer to je jezik majstora sanjača, umjetnika koji je ovladao snom. U svijetu majstora uvijek postoji glazba, umjetnost i ljepota. Majstorski umjetnici uvijek su sretni. Smireni su i uživaju u svom životu.

Ta tri načina komuniciranja nazivam jezicima 1-2-3, A-B-C i do-re-mi. Jezik ogovaranja je 1-2-3 zato što ga je jednostavno naučiti i to je jezik kojim svi govore. Jezik ratnika je A-B-C, zato što je ratnik onaj koji ustaje protiv tiranije simbola. Jezik istine je do-re-mi, zato što je namijenjen umjetnicima koji u glavi nose glazbu, a ne veliki *mitote*.

Jezik do-re-mi je onaj kojim volim govoriti. U glavi mi uvijek odzvanja glazba jer glazba odvlači pažnju uma, a

kad nam um ne smeta, do izražaja dolazi čista *namjera*. Znam da je glazba u mojoj glavi samo san, ali barem ne razmišljam i ne izmišljam priče.

Dakako, mogu izmisliti priču ako to želim, a ta priča može biti prekrasna. Pažnju mogu usredotočiti na simbole i koristiti simbole koje razumijete kako bih komunicirao s vama. Mogu koristiti simbole i da bih čuo što govorite. Najčešće govorite o vlastitoj priči. Govorite mi o mnoštvu stvari za koje vjerujete da su istinite, a ja znam da nisu. No, dok mi pričate, ja slušam, točno znajući s kakvog stajališta polazite. Vidim možda i ono što vi sami ne uviđate. Vidim vašu *stvarnu* osobnost, a ne ono što se pretvarate da jeste. Ono što se pretvarate da jeste toliko je komplicirano da se ne trudim to čak ni razumjeti. Znam da to niste *vi*. Vaša stvarna osobnost je vaša prisutnost, a ona je lijepa i prekrasna kao bilo što drugo na ovoj Zemlji.

Kad ugledate otvorenu i prekrasnu ružu, od same se njezine prisutnosti prekrasno osjećate. Ne morate sebi govoriti koliko je ta ruža lijepa – vidite svu njezinu ljepotu i romantičnost. Pomirišete je, a ruža vam ne kaže ni riječi. Vi i bez riječi razumijete poruku. Odete li u šumu, vidite kako ptice razgovaraju s pticama, stabla sa stablima, ali jednom drugom vrstom simbolizma. Možete uočiti unutarnju komunikaciju svega što vas okružuje i to je čudesno. Glasnici su posvuda u ovom svijetu, ali jeste li ikada razmišljali o tome?

Jeste li ikada primijetili da poruku prenosite sve otkako ste stigli na ovaj svijet? Čak i prije nego što ste se rodili, kad je vaša majka postala svjesna da je trudna, vaša je poruka već postojala. Roditelji su jedva čekali trenutak vašeg rođenja. Znali su da se događa čudo i čim ste se rodili, bez riječi ste prenijeli svoju poruku. Roditelji su osjetili vašu prisutnost. Bilo je to rađanje anđela, a poruka ste bili *vi*.

Vi ste bili poruka i još ste poruka, ali je ta poruka iskrivljena odrazima drugih glasnika. Za to nisu krivi glasnici, kao ni vi sami – zapravo, nitko nije kriv. Iskrivljenje je savršeno, jer samo savršenstvo postoji, ali kad odrastete, postajete svjesni i možete odlučiti da ćete prenositi drukčiju poruku. Možete odlučiti da ćete postati bolji odraz života tako što ćete promijeniti jezik kojim govorite. Možete promijeniti način na koji prenosite poruku, način na koji komunicirate sa sobom i s drugim ljudima.

Imam za vas jednostavno pitanje. Želim da ga razumijete, ali ne dopustite glasu u vašoj glavi da odgovori na njega. Dopustite ovim riječima da odu izravno do vašeg srca, gdje možete osjetiti smisao i namjeru u pozadini riječi. Evo pitanja: *Kakav ste vi glasnik?* Nije riječ o prosuđivanju, nego samo o zrcu sumnje za vaš um, ali je to velik korak prema većoj svjesnosti. Ako razumijete pitanje, tada i to zrnice sumnje može promijeniti čitav vaš život.

Kakav ste glasnik? Prenosite li istinu ili prenosite laži? Opažate li istinu ili opažate samo laži? Riječ je o razlici između istine i laži. To je srž problema i ono što može sve promijeniti, jer su svi sukobi – bilo da su unutarnji ili sukobi između pojedinaca – rezultat prenošenja laži i vjerovanja lažima.

Kakav ste glasnik? Jeste li glasnik ogovaranja i laži? Osjećate li se ugodno s lažima, s ogovaranjem, s dramatičnošću koja se pojavljuje kao rezultat vjerovanja u laži? Je li to ono što dijelite s ljudima oko sebe? Je li to ono čemu učite svoju djecu? Okrivljujete li još svoje roditelje za svoje nevolje? Zapamtite, oni su radili najbolje što su znali. Ako su vas zlostavljali, to nije bilo osobno, nego posljedica njihovih strahova i onoga u što su vjerovali. Ako su vas zlostavljali, to je zato što su i sami bili zlostavljani. Ako su vas povrijedili, to je zato što su i sami bili povrijeđeni. To je

trajan lanac akcije i reakcije. Namjeravate li nastaviti na isti način i biti dio toga lanca ili ga namjeravate prekinuti?

Kakav ste glasnik? Jeste li ratnik koji se bori između raja i pakla? Vjerujete li još ljudima koji vam govore: »Ovo je istina«? Vjerujete li još vlastitim lažima? Razmislite kakvu vrstu poruke prenosite ljudima koje najviše volite ako vas poruka koju prenosite sebi vodi ravno u pakao? Kakvu vrstu poruke prenosite svojoj djeci, koju najviše volite? Kakvu vrstu poruke prenosite svojoj voljenoj osobi, roditeljima, braći i sestrama, prijateljima i svima ostalima?

Kakav ste glasnik? Ako mi kažete kakvu vrstu sna stvarate za sebe, reći ću vam kakav ste glasnik. Kako se odnosite prema sebi? Jeste li blagi? Poštujete li sebe? Poštujete li druge ljude? Što osjećate prema sebi? Sviđate li se uopće sami sebi? Jeste li ponosni na sebe? Jeste li sretni sa sobom? Ima li u vašem snu bilo kakve dramatičnosti ili nepravde? Postoje li u vašem snu sudac i žrtva? Je li to san grabežljivaca i nasilja? Ako jest, tada vaš san iskrivljuje vašu poruku. Sudac, žrtva i svi ostali glasovi u vašoj glavi sve iskrivljuju.

Ovoga trenutka vi prenosite poruku sebi i svima ostalima oko sebe. Vi uvijek prenosite poruku i uvijek primite poruku od drugih umova. Kakva je poruka koju prenosite ovome svijetu? Je li besprijekorna? Zamjećujete li uopće da uvijek koristite simbole?

Samo promatrajte poruke koje prenosite. Izviru li riječi koje izgovarate iz istine ili potječu od glasa znanja – tiranina, velikog suca? Tko prenosi poruku? Vaša stvarna osobnost? To je vaš san. Ako poruku ne prenosi vaša stvarna osobnost, tko je onda prenosi? Nije li to dobro pitanje?

Možete li uvidjeti učinak riječi koje upućujete drugima? Samo zamislite da se obraćate zidu. Ne očekujte odgovor. Zid i ne treba čuti što govorite. Vi sami trebate uvidjeti što izlazi iz vaših usta. Vi sami trebate početi zapažati učinak svojih riječi na sve što vas okružuje. Ako se obraćate

zidu, vaša poruka postaje sve jasnija. Poslije toga postaje očigledna važnost besprijekornosti.

Sad bih htio da se poslužite svojom maštom kako biste vidjeli vrstu interakcija koje ste u svom životu imali s drugim ljudima. Siguran sam da imate mnoštvo uspomena na svoje interakcije s ljudima koji vas okružuju. Ljudi vam stalno prenose poruke, a vi njihove poruke stalno zapažate. Kakvi su glasnici drugi ljudi u vašem životu? Kakve su vam poruke prenosili tijekom čitavog vašeg života? Kako su te poruke utjecale na vas? S koliko ste se poruka od svih onih koje ste primili od drugih ljudi suglasili i prihvatili ih kao svoje? Koliko tih poruka i danas još prenosite? Ako prenosite tuđe poruke, čije su one?

Samo budite svjesni vrste poruka koje prenosite čitavog svog života, kao i vrste poruka koje čitavog svog života primite. Nikoga ne trebate osuđivati, pa ni sebe. Samo se zapitajte: *Kakav sam glasnik? Kakvi su glasnici drugi ljudi u mom životu?* To je velik korak u ovladavanju svjesnošću, velik korak koji vas vodi prema tome da postanete umjetnici.

Kad ste svjesni poruka koje prenosite i poruka koje drugi ljudi prenose vama, vaše se stajalište snažno i čvrsto mijenja. Vi jasno zapažate poruke koje vam prenose drugi i jasno vidite kakav ste vi sami glasnik. Tada dolazi trenutak kad je vaša svjesnost toliko obuhvatna da jasno vidite poruke koje prenosite drugima. Točno vidite kakav ste glasnik. Zapažate učinak svojih riječi, učinak svojih posljedica i učinak svoje prisutnosti.

Vi stalno prenosite poruku svima i svemu oko sebe, ali prvenstveno je prenosite sami sebi. *Kakva je to poruka?* Ta je poruka najvažnija, jer utječe na čitav vaš život. Jeste li majstor koji prenosi istinu? Jeste li žrtva koja prenosi laži? Zapravo i nije važno ako ste majstor ili ako ste glasnik ogovaranja, ispunjen otrovom ili ako ste ratnik te se kolebate između raja i pakla, između pakla i raja.

Vi prenosite informacije koje nosite u sebi. One nisu ni ispravne ni pogrešne, ni dobre ni loše, nego samo ono što vi znate. To je ono što ste učili čitavog života, a nije zapravo ni važno što ste naučili. Zapravo nije važno što ste poučavali druge i što ste prenosili.

Zaista je važno da budete ono što uistinu jeste – da budete autentični, da uživajte u životu i da budete ljubav. I to ne da budete *simbol* ljubavi koju su ljudi izopačili, nego *stvarna* ljubav – osjećaj koji ne možemo izraziti riječima, ljubav koja je posljedica onoga što uistinu jeste. Zauvijek zapamtite: vi ste sila koja stvara sve što postoji. Vi ste sila koja otvara cvijet i pokreće oblake, Zemlju, zvijezde i galaksije. Kakva god bila vaša poruka, svejedno volite sebe *zbog* onoga što jeste, zato što *poštujete* ono što jeste. Ne morate biti drukčiji, osim ako zaključite da toliko volite sebe da više niste zadovoljni time kakav ste glasnik.

Možda ste zloupotrijebili govor, jer ste bili nevini i niste bili svjesni. No, što se događa kad postanete svjesni, a ipak to i dalje činite? Jednom kad postanete svjesni, više se ne možete izvlačiti na nevinost. Točno znate što radite, a što god radili, to je savršeno, no sad je to vaša odluka i vaš izbor. Postavlja se pitanje: kakvu vrstu poruke *odlučujete* prenositi? Je li istinita ili lažna? Je li to poruka ljubavi ili straha? Ja sam odlučio prenositi poruku istine i ljubavi. A vi?

Pogovor

Pomozite mi da promijenim svijet

Ako više niste zadovoljni time kakav ste glasnik, ako želite postati glasnik istine i ljubavi, tada vas pozivam da sudjelujete u novom snu za čovječanstvo, snu u kojemu *svi* mi možemo živjeti u skladu, istini i ljubavi.

U tom snu ne samo što ljude svih religija i svih filozofija dočekujemo dobrodošlicom, nego ih i poštujemo. Svatko od nas ima pravo vjerovati u što god želi vjerovati te pripadati bilo kojoj religiji ili filozofiji. Nije važno vjerujemo li u Krista, Mojsija, Alaha, Brahmua, Budu ili bilo koje drugo biće ili majstora – svi su dobrodošli u ovaj san. Ne očekujem da ćete povjerovati u sve moje priče, ali ako nađu odjeka u vama, ako možete osjetiti istinu *u pozadini* riječi, tada sklopimo još jedan sporazum: *Pomozite mi da promijenim svijet.*

Dakako, prvo pitanje glasi: kako ćete promijeniti svijet? Odgovor je jednostavan: mijenjajući *svoj* svijet. Kad od vas tražim da mi pomognete da promijenim svijet, ne govorim o planetu Zemlji. Govorim o virtualnom svijetu koji postoji u vašoj glavi. Promjena počinje od vas. Nećete mi pomoći da promijenim svijet ako najprije ne promijenite vlastiti svijet.

Svijet ćete promijeniti tako što ćete voljeti sebe, uživati u životu i svoj osobni svijet pretvoriti u san o raju. Vašu pomoć tražim zato što ste vi jedini koji može promijeniti svoj svijet. Odlučite li da želite promijeniti svoj svijet, najlakše

ćete to učiniti koristeći se zdravorazumskim alatima. Pet sporazuma su alati kojima možete promijeniti svoj svijet. Ako je *vaša riječ besprijeorna*, ako *ništa ne shvaćate osobno*, ako *ne pretpostavljate*, ako *uvijek radite najbolje što možete* te ako *ste sumnjičavi dok slušate*, u vašoj glavi više neće biti rata: zavladat će mir.

Primjenjujete li pet sporazuma, vaš svijet postaje bolji i vi svoju sreću želite dijeliti s ljudima koje volite. No, kad se svijet mijenja, to nije mijenjanje sporednih likova vaše priče. Želite li promijeniti svijet, *svoj* svijet, tada morate promijeniti glavnog lika svoje priče. Promijenite li sebe, tada se, kao magijom, počinju mijenjati i svi sporedni likovi. Kad se vi promijenite, promijenit će se i vaša djeca, jer će se promijeniti poruka koju im prenosite. Promijenit će se i poruka koju prenosite svojoj supruzi ili suprugu. Promijenit će se i vaš odnos s prijateljima. Što je možda još važnije, promijenit će se i vaš odnos prema sebi.

Kad promijenite poruku koju prenosite sebi, postajete sretniji, a zbog toga što ste sretniji, ljudi oko vas od toga imaju koristi. Vaš je trud zaista važan za svakoga, jer su vaša radost, vaša sreća i vaš raj zarazni. Kad ste sretni, sretni su i ljudi oko vas, a to ih nadahnjuje da mijenjaju vlastiti svijet.

Mi predstavljamo cjelokupnu baštinu, a kad kažem *mi*, govorim o svim ljudima. Naša je baština ljubav, radost i sreća. Uživajmo u ovom svijetu. Uživajmo jedni u drugima. Stvoreni smo da bismo voljeli jedni druge, a ne da bismo se mrzili. Prestanimo vjerovati da smo zbog svojih razlika moćniji ili pak podređeni jedni drugima. Ne vjerujmo u tu laž. Ne plašimo se da ćemo zbog svojih različitih boja biti međusobno različiti. Koga briga za to? To je samo još jedna laž. Ne moramo vjerovati u sve laži i praznovjerja koja kontroliraju naš život. Došlo je vrijeme da okončamo sve laži i praznovjerja koja nikome ne koriste. Vrijeme je

da okončamo fanatizam. Možemo se vratiti istini i biti njezini glasnici.

Imamo poruku koju trebamo prenijeti, a ta je poruka naše naslijeđe. Dok smo bili djeca, od svojih smo roditelja i predaka primili neko naslijeđe. Primili smo prekrasan svijet, a sad je red na nama da svojoj djeci i unucima damo planet na kojem mogu živjeti isto onako lijepo i dobro kao što mi živimo sada. Možemo prestati uništavati svoj planet. Možemo prestati uništavati jedni druge. Ljudska bića mogu živjeti u skladu. Čudesno je što sve možemo napraviti ako to uistinu želimo. Samo je potrebno da budemo svjesni onoga što radimo i da se vratimo onome što istinski jesmo.

Znam da se ne slažemo uvijek, jer živimo u svom osobnom snu, ali možemo poštovati snove drugih. Možemo se suglasiti da ćemo zajedno raditi, svjesni da je svatko od nas središte vlastitog sna. Svatko od nas ima vlastita uvjerenja, vlastitu priču i vlastito stajalište. Postoje milijarde različitih stajališta, ali u svakome od nas plamti ista svjetlost i ista životna sila.

Pomozite mi da promijenim svijet poziv je da postanete autentični i slobodni. Otvorite srce kako biste primili taj sporazum. Ne tražim od vas da *pokušate* promijeniti svijet. Ne *pokušavajte* ga promijeniti. Samo to učinite. Već danas nešto poduzmite. Naslijeđe koje ostavljamo svojoj djeci i unucima može biti veličanstveno. Mi možemo promijeniti čitav svoj način razmišljanja i pokazati djeci kako ostvariti ljubavnu vezu sa životom. Možemo živjeti u svom osobnom raju koji nas slijedi kamo god pošli. Nije istina da smo na ovaj planet došli patiti. Ovaj prekrasan planet Zemlja nije dolina suza. Naš nov način razmišljanja može zamijeniti sve takve laži i odvesti nas na prekrasno mjesto na kojemu možemo proživjeti svoj život.

Kamo god krenem, ljudi govore da smo ovamo došli s misijom, da nešto moramo napraviti u ovom životu i da

nešto moramo transcendirati. Što je to, ja ne znam. Vjerujem da smo ovamo došli s misijom, ali naša se misija ne sastoji u tome da nešto transcendiramo. Vaša je misija, kao i misija svih drugih ljudi, u tome da usrećimo sebe. To možemo učiniti na milijune različitih načina, radeći ono što volimo raditi, ali je misija vašeg života u tome da uživete u svakom pojedinom trenutku svog života. Znamo da prije ili poslije naša fizička tijela više neće postojati. Preostalo nam je samo nekoliko sunčevih izlazaka, nekoliko sunčevih zalazaka i nekoliko uštapa u kojima možemo uživati. Sad je vrijeme da budemo živi, da budemo u potpunosti prisutni, da uživamo u sebi i jedni u drugima.

U proteklom su se stoljeću znanost i tehnologija naglo razvile, ali je psihologija daleko zaostala. Vrijeme je da psihologija uhvati korak sa znanošću i tehnologijom. Vrijeme je da promijenimo svoja uvjerenja o ljudskom umu, a ono što ovog trenutka vidim pred sobom gotovo da je hitan slučaj, jer zahvaljujući računalima i internetu laži mogu vrlo brzo obići čitav svijet i potpuno izmaknuti kontroli.

Dolazi vrijeme kad ljudi više neće vjerovati u laži. Počinjemo od sebe, ali cilj nam je promijeniti čitavo čovječanstvo, a ne samo vlastiti svijet. No, kako možemo promijeniti čitavo čovječanstvo, ako najprije ne promijenimo vlastiti svijet? Dakako, nije lako razdvojiti te dvije stvari, jer u stvarnosti i jednu i drugu promjenu moramo provesti istodobno.

Hajdemo stoga ostaviti trag u ovom svijetu. Pobijedimo u ratu koji se vodi u našoj glavi i promijenimo svijet. Koliko će trebati vremena da se čitav svijet promijeni? Dva, tri ili četiri naraštaja? Istina je da nam nije važno koliko će to dugo trajati. Nikud nam se ne žuri, ali nemamo vremena za gubljenje. Pomozite mi da promijenim svijet.

O autorima

Don Miguel Ruiz

Don Miguel Ruiz međunarodni je autor bestselera *Četiri sporazuma sa samim sobom* (bestseler *New York Timesa* više od sedam godina), *Majstorstvo u ljubavi* te *Glas znanja*. U Sjedinjenim Američkim Državama prodano je više od sedam milijuna primjeraka njegovih knjiga, koje su prevedene na desetke svjetskih jezika, a knjige na hrvatskom možete naći u izdanju V.B.Z.-a. Don Miguel već gotovo trideset godina objavljuje svoju jedinstvenu kombinaciju drevne mudrosti i suvremene svjesnosti kroz predavanja, radionice i obilaske svetih lokacija diljem svijeta.

Don Jose Ruiz

Don Jose Ruiz odrastao je u svijetu u kojemu je sve bilo moguće. Od trenutka kad je progovorio postao je učenik svog *naguala* (šamana), koji je bio njegov otac, don Miguel Ruiz, a uz to je bio učenik i svoje bake, *curandere* (iscjeliteljice), majke Sarite. Kao tinejdžer je otputovao u Indiju gdje je studirao s očevim prijateljima, a u dvadeset trećoj godini postao je nasljednik obiteljske loze. U skladu s tradicijom svojih predaka, don Jose je svoj život posvetio širenju učenja drevnih Tolteka. Tijekom posljednjih sedam godina održava predavanja i vodi tečajeve diljem Sjedinjenih Američkih Država, kao i na svetim lokacijama širom svijeta.

Za informacije o programima koje nude

don Miguel Ruiz, don Jose Ruiz

i don Miguel Ruiz mlađi

molimo vas da posjetite njihovu internetsku stranicu:

www.miguelruiz.com

Janet Mills

Janet Mills utemeljiteljica je izdavačke kuće Amer-Allen Publishing. Urednica je i koautorica serije knjiga dona Miguela Ruiza o toltečkoj mudrosti, a i urednica međunarodnog bestslera Deepaka Chopre, *Sedam duhovnih zakona uspjeha*. Njezina je životna misija objavljivati knjige trajne ljepote, integriteta i mudrosti, uz to što želi druge nadahnjivati da ostvaruju svoje najmilije snove.

Od istog autora

Četiri sporazuma sa samim sobom

Utemeljeni na drevnoj toltečkoj mudrosti, četiri sporazuma predstavljaju moćan kodeks ponašanja koji naš život može vrlo brzo preobraziti u novo iskustvo slobode, istinske sreće i ljubavi. Knjiga je dostupna u džepnom izdanju, mekom uvezu i u obliku audioknjige.

Majstorstvo u ljubavi

Ruiz nam pokazuje kako možemo iscijeliti svoje emocionalne ozljede, vratiti radost i slobodu koji su naše pravo po rođenju te obnoviti duh zaigranosti, prijeko potreban u odnosima ispunjenim ljubavlju. Dostupna u džepnom izdanju, u mekom uvezu i u obliku audioknjige.

Glas znanja

U svojoj revolucionarnoj knjizi Ruiz nas podsjeća na dalekosežnu i jednostavnu istinu: jedini način na koji možemo okončati svoju emocionalnu patnju i vratiti životnu radost sastoji se u tome da prestanemo vjerovati u laži – uglavnom o sebi. Dostupna u džepnom izdanju.